

Περιεχόμενα

II Ανακοινώσεις

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΕΙΣ ΤΩΝ ΘΕΣΜΙΚΩΝ ΚΑΙ ΛΟΙΠΩΝ ΟΡΓΑΝΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΟΡΓΑΝΙΣΜΩΝ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ

Ευρωπαϊκή Επιτροπή

2019/C 247/01	Ανακοίνωση της Επιτροπής — Ανακοίνωση της Επιτροπής σχετικά με την ανάκτηση παράνομων και ασυμβίβαστων κρατικών ενισχύσεων	1
2019/C 247/02	Μη διατύπωση αντιρρήσεων σε κοινοποιηθείσα συγκέντρωση (Υπόθεση M.9295 — Daimler / Geely / Ride-Hailing JV) ⁽¹⁾	24
2019/C 247/03	Μη διατύπωση αντιρρήσεων σε κοινοποιηθείσα συγκέντρωση (Υπόθεση M.9326 — Saudi Aramco / Total Marketing / Sahel) ⁽¹⁾	24
2019/C 247/04	Μη διατύπωση αντιρρήσεων σε κοινοποιηθείσα συγκέντρωση (Υπόθεση M.9313 — Equistone/ CH&CO) ⁽¹⁾	25
2019/C 247/05	Μη διατύπωση αντιρρήσεων σε κοινοποιηθείσα συγκέντρωση (Υπόθεση M.9321 — MRG / PMV / SFPI-FPIM / Euroports) ⁽¹⁾	25
2019/C 247/06	Μη διατύπωση αντιρρήσεων σε κοινοποιηθείσα συγκέντρωση (Υπόθεση M.9412 — EQT Fund Management / Nestlé Skin Health) ⁽¹⁾	26

IV Πληροφορίες

ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ ΠΡΟΕΡΧΟΜΕΝΕΣ ΑΠΟ ΤΑ ΘΕΣΜΙΚΑ ΚΑΙ ΛΟΙΠΑ ΟΡΓΑΝΑ ΚΑΙ ΤΟΥΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΥΣ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ

Ευρωπαϊκή Επιτροπή

2019/C 247/07	Ισοτιμίες του ευρώ	27
---------------	--------------------------	----

Ελεγκτικό Συνέδριο

2019/C 247/08	Ειδική έκθεση αριθ. 13/2019 — «Πλαίσια δεοντολογίας των ελεγχθέντων θεσμικών οργάνων της ΕΕ: υπάρχουν περιθώρια βελτίωσης»	28
---------------	--	----

ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ ΠΡΟΕΡΧΟΜΕΝΕΣ ΑΠΟ ΤΑ ΚΡΑΤΗ ΜΕΛΗ

2019/C 247/09	Ανακοίνωση του υπουργού Οικονομίας και Κλίματος του Βασιλείου των Κάτω Χωρών, σύμφωνα με το άρθρο 3 παράγραφος 2 της οδηγίας 94/22/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για τους όρους χορήγησης και χρήσης των αδειών αναζήτησης, εξερεύνησης και παραγωγής υδρογονανθράκων	29
---------------	---	----

V Γνωστοποιήσεις

ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΕΣ ΠΟΥ ΑΦΟΡΟΥΝ ΤΗΝ ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΥ

Ευρωπαϊκή Επιτροπή

2019/C 247/10	Προηγούμενη κοινοποίηση συγκέντρωσης (Υπόθεση M.9423 — Strategic Value Partners / Pflaederer) — Υπόθεση υποψήφια για απλοποιημένη διαδικασία ⁽¹⁾	30
2019/C 247/11	Προηγούμενη κοινοποίηση συγκέντρωσης (Υπόθεση M.9431 — KKR / Grupo Gallardo Balboa) — Υπόθεση υποψήφια για απλοποιημένη διαδικασία ⁽¹⁾	32

ΛΟΙΠΕΣ ΠΡΑΞΕΙΣ

Ευρωπαϊκή Επιτροπή

2019/C 247/12	Πληροφόρηση πριν από την αρχειοθέτηση της πολλαπλής καταγγελίας CHAP(2013)02466	33
---------------	---	----

⁽¹⁾ Κείμενο που παρουσιάζει ενδιαφέρον για τον ΕΟΧ

II

(Ανακοινώσεις)

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΕΙΣ ΤΩΝ ΘΕΣΜΙΚΩΝ ΚΑΙ ΛΟΙΠΩΝ ΟΡΓΑΝΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ
ΟΡΓΑΝΙΣΜΩΝ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ

Ανακοίνωση της Επιτροπής σχετικά με την ανάκτηση παράνομων και ασυμβίβαστων κρατικών
ενισχύσεων

(2019/C 247/01)

Πίνακας περιεχομένων

	Σελίδα
1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ	2
2. ΓΕΝΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ	3
2.1 Σκοπός και πεδίο εφαρμογής της ανάκτησης	4
2.2 Η αρχή της καλόπιστης συνεργασίας	4
2.2.1 Η γενική αρχή	4
2.2.2 Η αρχή που εφαρμόζεται στην ανταλλαγή πληροφοριών	4
2.3 Η υποχρέωση ανάκτησης	5
2.4 Όρια της υποχρέωσης ανάκτησης	5
2.4.1 Γενικές αρχές του δικαίου της Ένωσης	5
2.4.2 Προθεσμία παραγραφής	9
2.5 Η εφαρμογή του εθνικού δικαίου και η άμεση και αποτελεσματική εκτέλεση των αποφάσεων ανάκτησης της Επιτροπής	10
3. ΟΙ ΑΝΤΙΣΤΟΙΧΟΙ ΡΟΛΟΙ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΟΙΚΕΙΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ ΜΕΛΟΥΣ	10
3.1 Ο ρόλος της Επιτροπής	11
3.2 Ο ρόλος των κρατών μελών	11
4. ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΗΣ ΑΠΟΦΑΣΗΣ ΑΝΑΚΤΗΣΗΣ	12
4.1 Αίτημα παράτασης της προθεσμίας για την εκτέλεση της απόφασης	12
4.2 Εναρκτήρια σύσκεψη	13
4.3 Προσδιορισμός των αποδεκτών από τους οποίους πρέπει να ανακτηθεί η ενίσχυση	13
4.3.1 Προσδιορισμός του αποδέκτη ενίσχυσης ο οποίος ανήκει σε όμιλο επιχειρήσεων	13
4.3.2 Επέκταση της εντολής ανάκτησης· οικονομική συνέχεια	13
4.3.3 Οι αποδέκτες ενίσχυσης υπό μορφή φορολογικών μέτρων	15
4.4 Προσδιορισμός του ποσού προς ανάκτηση	15
4.4.1 Φορολογικά μέτρα	16
4.4.2 Υπολογισμός των τόκων ανάκτησης	16
4.5 Η επίδοση των εντολών ανάκτησης	17
4.6 Προσωρινή εφαρμογή της ανάκτησης	17
4.7 Εναλλακτικοί τρόποι ανάκτησης	18
4.8 Διαδικασία αφερεγγυότητας	19

4.9	Προσωρινή και οριστική περάτωση των διαδικασιών ανάκτησης	20
5.	ΔΙΑΦΟΡΕΣ ΕΝΩΠΙΟΝ ΤΩΝ ΕΘΝΙΚΩΝ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΩΝ	20
6.	ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΜΗ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΜΙΑΣ ΑΠΟΦΑΣΗΣ ΑΝΑΚΤΗΣΗΣ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ	21
6.1	Διαδικασία επί παραβάσει	21
6.1.1	Προσφυγή δυνάμει του άρθρου 108 παράγραφος 2 της ΣΛΕΕ	21
6.1.2	Προσφυγές βάσει του άρθρου 260 παράγραφος 2 της ΣΛΕΕ	22
6.2	Η νομολογία <i>Deggendorf</i>	23
7.	ΤΕΛΙΚΕΣ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ	23

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

- Από το 2012, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή («Επιτροπή») εφαρμόζει το πρόγραμμα για τον εκσυγχρονισμό των κανόνων για τις κρατικές ενισχύσεις («SAM») ⁽¹⁾. Στο πλαίσιο του SAM, η Επιτροπή έχει εξορθολογίσει και ενοποιήσει διάφορες κατευθυντήριες γραμμές. Βάσει δε δέσμης νομοθετικών μέτρων ενισχύθηκε η ευθύνη των κρατών μελών και αυξήθηκε η συνεργασία μεταξύ της Επιτροπής και των κρατών μελών στον τομέα της επιβολής των κανόνων για τις κρατικές ενισχύσεις. Ως εκ τούτου, τα κράτη μέλη χορηγούν περισσότερες ενισχύσεις χωρίς προηγούμενο έλεγχο από την Επιτροπή. Η Επιτροπή Juncker έχει δώσει ιδιαίτερη έμφαση στο θέμα αυτό και, από το 2015, άνω του 96 % των νέων μέτρων ενίσχυσης για τα οποία δηλώθηκαν δαπάνες για πρώτη φορά καλύφθηκαν από τον γενικό κανονισμό απαλλαγής κατά κατηγορία («ΓΚΑΚ») ⁽²⁾: η αύξηση σε απόλυτες τιμές είναι περίπου 28 ποσοστιαίες μονάδες σε σύγκριση με το 2013 ⁽³⁾. Από την πλευρά της, η Επιτροπή έχει βελτιώσει την παρακολούθηση επόμενου σταδίου ώστε να διασφαλίζεται ότι τα κράτη μέλη εξαλείφουν τις στρεβλώσεις στον ανταγωνισμό ανακτώντας τις ενισχύσεις οι οποίες καταβάλλονται κατά παράβαση των κανόνων για τις κρατικές ενισχύσεις. Τούτο αποτελεί σημαντικό μέρος του γενικού προγράμματος της Επιτροπής για την επιβολή της νομοθεσίας.
- Σκοπός της παρούσας ανακοίνωσης είναι να επεξηγηθούν οι κανόνες και οι διαδικασίες της Ευρωπαϊκής Ένωσης που διέπουν την ανάκτηση κρατικών ενισχύσεων, καθώς και ο τρόπος με τον οποίο η Επιτροπή εργάζεται από κοινού με τα κράτη μέλη ώστε να διασφαλίζεται η συμμόρφωση προς τις υποχρεώσεις τους που απορρέουν από το δικαίωμα της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η ανακοίνωση απευθύνεται στις αρχές των κρατών μελών οι οποίες είναι επιφορτισμένες με την εφαρμογή απόφασης με την οποία η Επιτροπή διατάσσει την ανάκτηση κρατικής ενίσχυσης («απόφαση ανάκτησης»).
- Το 1973 το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης (το «Δικαστήριο») αποφάνθηκε για πρώτη φορά ότι η Επιτροπή έχει αρμοδιότητα, όταν διαπιστώσει το ασυμβίβαστο μιας ενίσχυσης με την εσωτερική αγορά, να αποφασίσει ότι το ενδιαφερόμενο κράτος μέλος πρέπει να την καταργήσει ή να την τροποποιήσει και να απαιτήσει την απόδοση της εν λόγω ενίσχυσης ⁽⁴⁾. Το 1983 ⁽⁵⁾ η Επιτροπή ενημέρωσε τα κράτη μέλη ότι αποφάσισε να κάνει χρήση όλων των μέτρων που έχει στη διάθεσή της ώστε να διασφαλίζεται ότι τα κράτη μέλη εκπληρώνουν τις υποχρεώσεις τους που απορρέουν από το νυν άρθρο 108 παράγραφος 3 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης («ΣΛΕΕ») ⁽⁶⁾, συμπεριλαμβανομένης της απαίτησης ανάκτησης των ενισχύσεων που χορηγούνται κατά παράβαση των κανόνων της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τις κρατικές ενισχύσεις.
- Κατά το δεύτερο ήμισυ της δεκαετίας του 1980 και κατά τη δεκαετία του 1990, η Επιτροπή άρχισε να διατάσσει πιο συστηματικά τα κράτη μέλη να ανακτήσουν ασυμβίβαστες ενισχύσεις. Το 1999 με τον κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 659/1999 του Συμβουλίου ⁽⁷⁾, όπως αντικαταστάθηκε από τον κανονισμό (ΕΕ) 2015/1589 του Συμβουλίου ⁽⁸⁾ («διαδικαστικός κανονισμός»), θεσπίστηκαν βασικοί κανόνες ανάκτησης. Λεπτομερέστερες εκτελεστικές διατάξεις θεσπίστηκαν με τον κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 794/2004 της Επιτροπής ⁽⁹⁾ («εκτελεστικός κανονισμός»).
- Το 2007 η Επιτροπή εξήγησε την πολιτική και την πρακτική της στην ανακοίνωση με τίτλο «Για μια αποτελεσματική εφαρμογή των αποφάσεων της Επιτροπής με τις οποίες τα κράτη μέλη διατάσσονται να ανακτήσουν παράνομες και ασυμβίβαστες κρατικές ενισχύσεις» («ανακοίνωση περί ανάκτησης του 2007») ⁽¹⁰⁾.

⁽¹⁾ Ανακοίνωση της Επιτροπής στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών με τίτλο «Εκσυγχρονισμός των κανόνων της ΕΕ για τις κρατικές ενισχύσεις», COM/2012/0209 τελικό.

⁽²⁾ Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 651/2014 της Επιτροπής, της 17ης Ιουνίου 2014, για την κήρυξη ορισμένων κατηγοριών ενισχύσεων ως συμβατών με την κοινή αγορά κατ' εφαρμογή των άρθρων 107 και 108 της Συνθήκης (ΕΕ L 187 της 26.6.2014, σ. 1).

⁽³⁾ Βλ. http://ec.europa.eu/competition/state_aid/scoreboard/index_en.html.

⁽⁴⁾ Βλ. απόφαση του Δικαστηρίου, της 12ης Ιουλίου 1973, *Επιτροπή κατά Γερμανίας* («*Kohlegesetz*»), C-70/72, ECLI:EU:C:1973:87, σκέψη 13.

⁽⁵⁾ Ανακοίνωση της Επιτροπής (ΕΕ C 318 της 24.11.1983, σ. 3).

⁽⁶⁾ ΕΕ C 202 της 7.6.2016, σ. 47.

⁽⁷⁾ Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 659/1999 του Συμβουλίου, της 22ας Μαρτίου 1999, για τη θέσπιση λεπτομερών κανόνων εφαρμογής του άρθρου 93 της συνθήκης ΕΚ, ΕΕ L 83 της 27.3.1999, σ. 1.

⁽⁸⁾ Κανονισμός (ΕΕ) 2015/1589 του Συμβουλίου, της 13ης Ιουλίου 2015, περί λεπτομερών κανόνων για την εφαρμογή του άρθρου 108 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (κωδικοποιημένο κείμενο), ΕΕ L 248 της 24.9.2015, σ. 9.

⁽⁹⁾ Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 794/2004 της Επιτροπής, της 21ης Απριλίου 2004, σχετικά με την εφαρμογή του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 659/1999 του Συμβουλίου για τη θέσπιση λεπτομερών κανόνων εφαρμογής του άρθρου 93 της συνθήκης ΕΚ, ΕΕ L 140 της 30.4.2004, σ. 1.

⁽¹⁰⁾ ΕΕ C 272 της 15.11.2007, σ. 4.

6. Έκτοτε, τόσο η πρακτική της Επιτροπής όσο και η νομολογία του Γενικού Δικαστηρίου και του Δικαστηρίου (από κοινού, τα «δικαστήρια της Ένωσης») έχουν εξελιχθεί. Η παρούσα ανακοίνωση εξηγεί τις εξελίξεις αυτές και αντικαθιστά την ανακοίνωση περί ανάκτησης του 2007.
7. Η παρούσα ανακοίνωση αποτελεί μέρος του εκσυγχρονισμένου πλαισίου για τον έλεγχο των κρατικών ενισχύσεων που εισήγαγε το SAM, βοηθώντας τα κράτη μέλη κατά την άσκηση των αρμοδιοτήτων τους προς διασφάλιση της ορθής εφαρμογής των κανόνων περί κρατικών ενισχύσεων, προωθώντας την καλύτερη συνεργασία μεταξύ της Επιτροπής και των κρατών μελών και καθιστώντας ακόμα πιο προβλέψιμες τις δράσεις της Επιτροπής.
8. Επιπλέον, η παρούσα ανακοίνωση έχει ως στόχο να συμβάλει στην αυστηρή εφαρμογή της πολιτικής ανταγωνισμού, σύμφωνα με την προτεραιότητα της Επιτροπής για αποκατάσταση στρεβλώσεων που υπονομεύουν τους ίσους όρους ανταγωνισμού στην εσωτερική αγορά. Από τη μία πλευρά, η εφαρμογή της πολιτικής για την ανάκτηση προωθεί την αποτελεσματικότητα και την ανάπτυξη στην εσωτερική αγορά. Από την άλλη πλευρά, η ενισχυμένη συνεργασία μεταξύ της Επιτροπής και των κρατών μελών μπορεί να μειώσει την προσφυγή σε διαδικασίες επί παραβάσει.
9. Η παρούσα ανακοίνωση δεν δημιουργεί ούτε μεταβάλλει οποιοδήποτε δικαίωμα ή υποχρέωση σε σύγκριση με εκείνα που προβλέπονται στη Συνθήκη για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης, στον διαδικαστικό κανονισμό και στον εκτελεστικό κανονισμό, όπως ερμηνεύονται από τα δικαστήρια της Ένωσης.

2. ΓΕΝΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ

10. Η ΣΛΕΕ δεν επιτρέπει στα κράτη μέλη να παρέχουν οικονομικά πλεονεκτήματα σε επιχειρήσεις κατά τρόπο που θα μπορούσε να προκαλέσει στρέβλωση του ανταγωνισμού στην εσωτερική αγορά. Βάσει του άρθρου 107 παράγραφος 1 της ΣΛΕΕ, η κρατική ενίσχυση είναι ασυμβίβαστη με την εσωτερική αγορά, εκτός εάν εμπίπτει στις κατηγορίες εξαιρέσεων που προβλέπονται στις παραγράφους 2 και 3 του ίδιου αυτού άρθρου. Το άρθρο 42, το άρθρο 93, το άρθρο 106 παράγραφος 2, το άρθρο 108 παράγραφος 2 και το άρθρο 108 παράγραφος 4 της ΣΛΕΕ προβλέπουν επίσης προϋποθέσεις υπό τις οποίες οι κρατικές ενισχύσεις είναι ή μπορούν να θεωρηθούν συμβιβάσιμες με την εσωτερική αγορά.
11. Βάσει του άρθρου 108 παράγραφος 2 της ΣΛΕΕ, η Επιτροπή έχει αποκλειστική αρμοδιότητα να αξιολογεί αν ένα μέτρο ενίσχυσης συμβιβάζεται με την εσωτερική αγορά ⁽¹⁾. Η εκτίμηση της Επιτροπής υπόκειται στον έλεγχο του Γενικού Δικαστηρίου και του Δικαστηρίου ⁽²⁾.
12. Το άρθρο 108 παράγραφος 3 της ΣΛΕΕ προβλέπει ότι κάθε κράτος μέλος πρέπει να κοινοποιεί εκ των προτέρων στην Επιτροπή τυχόν σχέδια που αποβλέπουν να θεσπίσουν ή να τροποποιήσουν τις ενισχύσεις. Απαγορεύει στα κράτη μέλη να θέτουν σε εφαρμογή το σχεδιαζόμενο μέτρο ενίσχυσης προτού η Επιτροπή εκδώσει τελική απόφαση σχετικά με το συμβιβασμό του μέτρου με την εσωτερική αγορά (η αποκαλούμενη «υποχρέωση αναστολής της εφαρμογής»).
13. Το μέτρο νέας ενίσχυσης ⁽³⁾ το οποίο εφαρμόζεται χωρίς κοινοποίηση στην Επιτροπή ή πριν ληφθεί σχετική έγκριση είναι παράνομο ⁽⁴⁾. Καθώς η υποχρέωση αναστολής της εφαρμογής έχει άμεσο αποτέλεσμα ⁽⁵⁾, τα εθνικά δικαστήρια οφείλουν να αντλούν όλες τις συνέπειες του παράνομου χαρακτήρα της ενίσχυσης. Ειδικότερα, το οικείο κράτος μέλος οφείλει, καταρχήν, να παύσει την εφαρμογή της και, όταν η ενίσχυση έχει ήδη εφαρμοστεί, να διατάξει την ανάκτησή της, εφόσον δεν συντρέχουν εξαιρετικές περιστάσεις ⁽⁶⁾. Από την πλευρά της, η Επιτροπή πρέπει επίσης να διαπιστώσει το ασυμβίβαστο της παράνομης ενίσχυσης με την εσωτερική αγορά προτού διατάξει την ανάκτησή της ⁽⁷⁾.

⁽¹⁾ Βλ. απόφαση του Δικαστηρίου, της 21ης Νοεμβρίου 1991, *Fédération nationale du commerce extérieur des produits alimentaires και λοιποί κατά Γαλλίας («Saumon»)*, C-354/90, ECLI:EU:C:1991:440, σκέψη 14· απόφαση του Δικαστηρίου της 15ης Δεκεμβρίου 2005, *Unicredito Italiano*, C-148/04, ECLI:EU:C:2005:774, σκέψη 42.

⁽²⁾ Βλ. απόφαση του Δικαστηρίου της 8ης Δεκεμβρίου 2011, *Residex Capital IV*, C-275/10, ECLI:EU:C:2011:814, σκέψη 27.

⁽³⁾ Βλ. άρθρο 1 στοιχείο γ) του κανονισμού (ΕΕ) 2015/1589 του Συμβουλίου, της 13ης Ιουλίου 2015, περί λεπτομερών κανόνων για την εφαρμογή του άρθρου 108 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (κωδικοποιημένο κείμενο), ΕΕ L 248 της 24.9.2015, σ. 9.

⁽⁴⁾ Βάσει του άρθρου 109 και του άρθρου 108 παράγραφος 4 της ΣΛΕΕ, ορισμένες κατηγορίες κρατικών ενισχύσεων μπορεί να απαλλάσσονται από την υποχρέωση κοινοποίησης στην Επιτροπή, στο πλαίσιο των αποκαλούμενων «κανονισμών απαλλαγής». Είναι επίσης παράνομη κάθε ενίσχυση που χορηγείται βάσει κανονισμού περί απαλλαγής χωρίς να πληρούνται οι προϋποθέσεις απαλλαγής από την υποχρέωση κοινοποίησης που θέτει ο εν λόγω κανονισμός. Βλέπε απόφαση του Δικαστηρίου της 5ης Μαρτίου 2019, *Eesti Pagar*, C-349/17, ECLI:EU:C:2019:172, σκέψεις 84-87. Το άρθρο 108 παράγραφος 2 της ΣΛΕΕ προβλέπει επίσης την εξαιρετική και ειδική περίπτωση στην οποία το Συμβούλιο δύναται να αποφασίσει ότι μια ενίσχυση είναι συμβιβάσιμη με την εσωτερική αγορά. Βλ. απόφαση του Δικαστηρίου της 4ης Δεκεμβρίου 2013, *Επιτροπή κατά Συμβουλίου*, C-117/10, ECLI:EU:C:2013:786, σκέψη 51.

⁽⁵⁾ Βλ. απόφαση του Δικαστηρίου, της 21ης Νοεμβρίου 1991, *Fédération nationale du commerce extérieur des produits alimentaires και λοιποί κατά Γαλλίας («Saumon»)*, C-354/90, ECLI:EU:C:1991:440, σκέψη 11· απόφαση του Δικαστηρίου της 21ης Νοεμβρίου 2013, *Deutsche Lufthansa*, C-284/12, ECLI:EU:C:2013:755, σκέψη 29.

⁽⁶⁾ Βλ. σχετικά την απόφαση του Δικαστηρίου της 11ης Ιουλίου 1996, *SFEI και λοιποί*, C-39/94, ECLI:EU:C:1996:285, σκέψεις 68-71. Βλ. επίσης απόφαση του Δικαστηρίου της 5ης Μαρτίου 2019, *Eesti Pagar*, C-349/17, ECLI:EU:C:2019:172, σκέψεις 92-94. Για περισσότερες πληροφορίες σχετικά με τον ρόλο των εθνικών δικαστηρίων στην επιβολή των κανόνων για τις κρατικές ενισχύσεις, βλ. την ανακοίνωση της Επιτροπής σχετικά με την εφαρμογή της νομοθεσίας περί κρατικών ενισχύσεων από τα εθνικά δικαστήρια, ΕΕ C 85 της 9.4.2009, σ. 1, ή οποιαδήποτε άλλη νομική πράξη την τροποποιεί ή την αντικαθιστά.

⁽⁷⁾ Το Δικαστήριο έχει διευκρινίσει ότι η Επιτροπή δεν μπορεί να ζητήσει την ανάκτηση παράνομης ενίσχυσης χωρίς να εξετάσει προηγουμένως το συμβιβάσιμο της ενίσχυσης με την εσωτερική αγορά βάσει της διαδικασίας που προβλέπεται στο άρθρο 108 παράγραφος 2 της ΣΛΕΕ. Βλ. σχετικά την απόφαση του Δικαστηρίου της 14ης Φεβρουαρίου 1990, *Γαλλία κατά Επιτροπής («Boussac»)*, C-301/87, ECLI:EU:C:1990:67, σκέψεις 9 και 10-22. Αυτό δεν αποκλείει τη δυνατότητα της Επιτροπής να εκδώσει διαταγή ανάκτησης σε ειδικές περιπτώσεις, βλ. σημείο 27.

14. Παρότι η ΣΛΕΕ δεν περιέχει καμία ρητή διάταξη σχετικά με την ανάκτηση παράνομων κρατικών ενισχύσεων, το Δικαστήριο έχει αποφανθεί ότι η ανάκτηση είναι η αναγκαία συνέπεια της γενικής απαγόρευσης των κρατικών ενισχύσεων, η οποία θεσπίζεται με το άρθρο 107 παράγραφος 1 της ΣΛΕΕ, και προστατεύει την αποτελεσματικότητα της υποχρέωσης αναστολής της εφαρμογής, η οποία κατοχυρώνεται στο άρθρο 108 παράγραφος 3 της ΣΛΕΕ ⁽¹⁸⁾.
15. Τα δικαστήρια της Ένωσης παρείχαν εν συνεχεία περαιτέρω καθοδήγηση σχετικά με το πεδίο εφαρμογής της υποχρέωσης ανάκτησης και τον τρόπο εκπλήρωσής της. Οι κανόνες και οι διαδικασίες που προβλέπονται στον διαδικαστικό κανονισμό και στον εκτελεστικό κανονισμό βασίζονται στη νομολογία αυτή.

2.1 Σκοπός και πεδίο εφαρμογής της ανάκτησης

16. Σκοπός της ανάκτησης είναι η επαναφορά στην προ της καταβολής της ενίσχυσης κατάσταση στην εσωτερική αγορά ⁽¹⁹⁾. Συγκεκριμένα, με την επιστροφή της παράνομης ενίσχυσης, ο αποδέκτης της χάνει το πλεονέκτημα το οποίο απολάμβανε σε σχέση με τους ανταγωνιστές του ⁽²⁰⁾. Για την εξάλειψη τυχόν παρεπόμενων πλεονεκτημάτων της παράνομης ενίσχυσης, πρέπει επίσης να ανακτώνται οι τόκοι επί του ποσού της παρανόμως χορηγηθείσας ενίσχυσης (οι «τόκοι ανάκτησης»). Με την καταβολή των τόκων ανάκτησης, ο αποδέκτης της ενίσχυσης χάνει το οικονομικό πλεονέκτημα που προκύπτει από τη δωρεάν διαθεσιμότητα της επίμαχης ενίσχυσης από την ημερομηνία που αυτή τέθηκε στη διάθεσή του έως την επιστροφή της ⁽²¹⁾.
17. Το άρθρο 16 παράγραφος 1 του διαδικαστικού κανονισμού υποχρεώνει την Επιτροπή να διατάσσει την ανάκτηση παράνομης και ασυμβίβαστης ενίσχυσης, εκτός εάν αυτό αντίκειται σε κάποια γενική αρχή του δικαίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η Επιτροπή διατάσσει το κράτος μέλος να ανακτήσει την ενίσχυση μέσω απόφασης ανάκτησης.
18. Το άρθρο 16 παράγραφος 2 του διαδικαστικού κανονισμού προβλέπει ότι η ενίσχυση πρέπει να ανακτηθεί μαζί με τους τόκους που έχουν συσσωρευτεί έως την ημερομηνία της πραγματικής ανάκτησής της· ο εκτελεστικός κανονισμός καθορίζει τη μέθοδο υπολογισμού των τόκων ανάκτησης (βλ. ενότητα 4.4.2).
19. Τέλος, το άρθρο 16 παράγραφος 3 του διαδικαστικού κανονισμού ορίζει ότι «η ανάκτηση πραγματοποιείται αμελλητί και σύμφωνα με τις διαδικασίες της εθνικής νομοθεσίας του οικείου κράτους μέλους, εφόσον αυτές επιτρέπουν την άμεση και πραγματική εκτέλεση της απόφασης της Επιτροπής».

2.2 Η αρχή της καλόπιστης συνεργασίας

2.2.1 Η γενική αρχή

20. Το άρθρο 4 παράγραφος 3 της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση ⁽²²⁾ («ΣΕΕ») υποχρεώνει τα κράτη μέλη να διευκολύνουν την Ευρωπαϊκή Ένωση στην εκπλήρωση της αποστολής της. Βάσει της αρχής της καλόπιστης συνεργασίας, η Ευρωπαϊκή Ένωση και τα κράτη μέλη οφείλουν να εκπληρώνουν τα καθήκοντα αυτά βάσει αμοιβαίας συνεργασίας, με στόχο την επίτευξη των στόχων της Ευρωπαϊκής Ένωσης.
21. Η αρχή αυτή, η οποία εφαρμόζεται σε όλες τις σχέσεις της Επιτροπής και των κρατών μελών, έχει ιδιαίτερη σημασία για την πολιτική ανάκτησης των κρατικών ενισχύσεων ⁽²³⁾.
22. Η Επιτροπή και τα κράτη μέλη πρέπει να συνεργάζονται καλόπιστα σε όλα τα στάδια της διαδικασίας κρατικών ενισχύσεων, ιδίως κατά τη διάρκεια έρευνας βάσει του άρθρου 108 παράγραφος 2 της ΣΛΕΕ. Η καλή συνεργασία ήδη κατά τη διάρκεια της έρευνας μπορεί να καταστήσει ευχερέστερη και ταχύτερη την εκτέλεση της απόφασης ανάκτησης.

2.2.2 Η αρχή που εφαρμόζεται στην ανταλλαγή πληροφοριών

23. Το κράτος μέλος στο οποίο απευθύνεται η απόφαση ανάκτησης οφείλει να ενημερώνει τακτικά την Επιτροπή σχετικά με την εφαρμογή της. Η συνεργασία αυτή παρέχει στην Επιτροπή τη δυνατότητα να αξιολογεί την ορθή εκτέλεση της απόφασης ανάκτησης και να προσδιορίζει καλύτερα τυχόν ανάγκη παροχής συνδρομής.
24. Ειδικότερα, η Επιτροπή μπορεί να παρέχει παραδείγματα λογιστικών φύλλων για την υποβολή πληροφοριών από το κράτος μέλος σχετικά με τους αποδέκτες και τα ποσά των ενισχύσεων. Η Επιτροπή μπορεί επίσης να παρέχει εικονικούς υπολογισμούς των προς ανάκτηση ενισχύσεων, βάσει των τύπων ή των μεθοδολογιών που καθορίζονται στην οικεία απόφαση ανάκτησης.

⁽¹⁸⁾ Βλ. απόφαση του Δικαστηρίου της 11ης Δεκεμβρίου 1973, *Lorenz GmbH κατά Bundesrepublik Deutschland* και λοιπών, C-120/73, ECLI:EU:C:1973:152, σκέψεις 3 και 4.

⁽¹⁹⁾ Βλ. απόφαση του Δικαστηρίου της 11ης Δεκεμβρίου 2012, *Επιτροπή κατά Ισπανίας («Magfesa II»)*, C-610/10, ECLI:EU:C:2012:781, σκέψη 105.

⁽²⁰⁾ Βλ. απόφαση του Δικαστηρίου της 4ης Απριλίου 1995, *Επιτροπή κατά Ιταλίας («Alfa Romeo»)*, C-348/93, ECLI:EU:C:1995:95, σκέψη 27.

⁽²¹⁾ Βλ. απόφαση του Πρωτοδικείου της 8ης Ιουνίου 1995, *Siemens κατά Επιτροπής*, T-459/93, ECLI:EU:T:1995:100, σκέψεις 97-101.

⁽²²⁾ ΕΕ C 202 της 7.6.2016, σ. 13.

⁽²³⁾ Βλ. απόφαση του Δικαστηρίου της 11ης Σεπτεμβρίου 2014, *Επιτροπή κατά Γερμανίας («Biria Gruppe»)*, C-527/12, ECLI:EU:C:2014:2193, σκέψεις 51 και 56.

25. Στο πλαίσιο αυτό, η Επιτροπή μπορεί να συνδράμει, βάσει της απόφαση ανάκτησης, το οικείο κράτος μέλος, αναλύοντας το μέτρο απόδειξης και το είδος των αποδείξεων που απαιτούνται για τον καθορισμό, μεταξύ άλλων, της ταυτότητας των αποδεκτών των ενισχύσεων, του ποσού της υποκειμένης σε ανάκτηση ενίσχυσης και των τελικώς ανακτώμενων ποσών. Η Επιτροπή μπορεί επίσης να παρέχει παραδείγματα συμφωνιών μεσεγγύησης (βλ. σημείο 118).

2.3 Η υποχρέωση ανάκτησης

26. Η ανάκτηση κρατικής ενίσχυσης δεν είναι κύρωση⁽²⁴⁾ αλλά μάλλον η λογική συνέπεια της διαπίστωσης ότι αυτή είναι παράνομη⁽²⁵⁾, και δεν μπορεί να εξαρτάται από τον τρόπο χορήγησης της ενίσχυσης⁽²⁶⁾. Επομένως, η ανάκτηση δεν μπορεί να θεωρηθεί ούτε μέτρο δυσανάλογο προς τους στόχους των διατάξεων της ΣΛΕΕ επί θεμάτων κρατικών ενισχύσεων⁽²⁷⁾ ούτε ότι αποφέρει αδικαιολόγητο πλουτισμό στο οικείο κράτος μέλος, δεδομένου ότι προβλέπει μόνο την απόδοση ποσού το οποίο δεν θα έπρεπε να έχει καταβληθεί στον αποδέκτη⁽²⁸⁾.
27. Δυνάμει του άρθρου 13 παράγραφος 2 του διαδικαστικού κανονισμού, η Επιτροπή μπορεί να κάνει χρήση της διακριτικής της ευχέρειας και να εκδώσει διαταγή ανάκτησης ήδη κατά τη διάρκεια της έρευνάς της για τα επίμαχα μέτρα ενίσχυσης —ήτοι πριν από την έκδοση τελικής απόφασης σχετικά με το συμβιβασμό των μέτρων ενίσχυσης με την εσωτερική αγορά— εφόσον πληρούνται σωρευτικά ορισμένα κριτήρια.
28. Αντιθέτως, κατά την έκδοση απόφασης με την οποία διαπιστώνεται ότι η ενίσχυση είναι ασυμβίβαστη με την εσωτερική αγορά («αρνητική απόφαση»), η Επιτροπή δεν έχει διακριτική ευχέρεια και οφείλει να διατάξει την ανάκτηση της ενίσχυσης⁽²⁹⁾, εκτός εάν αυτό αντικείται σε γενική αρχή του δικαίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Για τον λόγο αυτόν, όταν η Επιτροπή διαπιστώσει ότι ένα μέτρο ενίσχυσης είναι παράνομο και ασυμβίβαστο με την εσωτερική αγορά, δεν υποχρεούται να εκδίδει πρόσθετους λόγους προκειμένου να διατάξει την ανάκτηση της ενίσχυσης⁽³⁰⁾.
29. Ανεξάρτητα από την προέλευση της υποχρέωσης ανάκτησης, είτε πρόκειται για διαταγή ανάκτησης είτε για απόφαση ανάκτησης, το οικείο κράτος μέλος πρέπει να προβεί στην ανάκτηση αποτελεσματικά και αμελλητί, σύμφωνα με το άρθρο 16 παράγραφοι 2 και 3 του διαδικαστικού κανονισμού. Τα μέτρα τα οποία λαμβάνει το κράτος μέλος δεν πρέπει να στοχεύουν μόνο στην άμεση και αποτελεσματική εκτέλεση της απόφασης ανάκτησης, αλλά πρέπει να την επιτυγχάνουν πραγματικά⁽³¹⁾.

2.4 Όρια της υποχρέωσης ανάκτησης

2.4.1 Γενικές αρχές του δικαίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης

30. Σύμφωνα με το άρθρο 288 της ΣΛΕΕ, οι αποφάσεις είναι δεσμευτικές ως προς όλα τα μέρη τους για τους αποδέκτες στους οποίους απευθύνονται. Στην περίπτωση κρατικής ενίσχυσης, η Επιτροπή απευθύνει την απόφασή της στο οικείο κράτος μέλος, το οποίο υποχρεούται να την εκτελέσει⁽³²⁾ κάνοντας χρήση όλων των αναγκαίων μέτρων ώστε να διασφαλιστεί η εφαρμογή της, συμπεριλαμβανομένων προσωρινών μέτρων⁽³³⁾. Οι αποφάσεις της Επιτροπής απολαύουν τεκμηρίου νομιμότητας και παραμένουν δεσμευτικές ως προς όλα τα στοιχεία τους ακόμη και ενόσω εκκρεμούν διαδικασίες ενώπιον των δικαστηρίων της Ένωσης⁽³⁴⁾.
31. Σύμφωνα με τη νομολογία των δικαστηρίων της Ένωσης και το άρθρο 16 παράγραφος 1 του διαδικαστικού κανονισμού, η Επιτροπή δεν απαιτεί την ανάκτηση κρατικής ενίσχυσης, εάν αυτό αντικείται σε γενική αρχή του δικαίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

⁽²⁴⁾ Βλ. απόφαση του Δικαστηρίου της 17ης Ιουνίου 1999, Βέλγιο κατά Επιτροπής («Σχέδιο Maribel bis/ter»), C-75/97, ECLI:EU:C:1999:311, σκέψη 65.

⁽²⁵⁾ Βλ. απόφαση του Δικαστηρίου της 21ης Δεκεμβρίου 2016, Επιτροπή κατά Aer Lingus, C-164/15 P και C-165/15 P, ECLI:EU:C:2016:990, σκέψεις 114 και 116.

⁽²⁶⁾ Βλ. απόφαση του Δικαστηρίου της 17ης Σεπτεμβρίου 2015, Επιτροπή κατά Ιταλίας («Βενετία και Chioggia II»), C-367/14, ECLI:EU:C:2015:611, σκέψη 41.

⁽²⁷⁾ Βλ. απόφαση του Δικαστηρίου της 21ης Μαρτίου 1990, Βέλγιο κατά Επιτροπής («Tubemeuse»), C-142/87, ECLI:EU:C:1990:125, σκέψη 66.

⁽²⁸⁾ Βλ. απόφαση του Γενικού Δικαστηρίου της 1ης Μαρτίου 2017, SNCM κατά Επιτροπής, T-454/13, ECLI:EU:T:2017:134, σκέψη 269.

⁽²⁹⁾ Βλ. απόφαση του Δικαστηρίου της 7ης Μαρτίου 2002, Ιταλία κατά Επιτροπής («Μέτρα υπέρ της απασχόλησης I»), C-310/99, ECLI:EU:C:2002:143, σκέψη 99.

⁽³⁰⁾ Βλ. απόφαση του Γενικού Δικαστηρίου της 20ής Σεπτεμβρίου 2011, Regione autonoma della Sardegna και λοιποί κατά Επιτροπής, T-394/08, T-408/08, T-453/08 και T-454/08, ECLI:EU:T:2011:493, σκέψη 152.

⁽³¹⁾ Βλ. απόφαση του Δικαστηρίου της 29ης Μαρτίου 2012, Επιτροπή κατά Ιταλίας («Ενισχύσεις υπέρ του ξενοδοχειακού κλάδου στη Σαρδηνία»), C-243/10, ECLI:EU:C:2012:182, σκέψη 35.

⁽³²⁾ Βλ. άρθρο 31 παράγραφος 2 του διαδικαστικού κανονισμού, όπου ορίζεται ότι οι αρνητικές αποφάσεις απευθύνονται στο οικείο κράτος μέλος.

⁽³³⁾ Βλ. απόφαση του Δικαστηρίου της 14ης Νοεμβρίου 2018, Επιτροπή κατά Ελλάδας («Ελληνικά Ναυπηγεία II»), C-93/17, ECLI:EU:C:2018:903, σκέψη 69.

⁽³⁴⁾ Βλ. απόφαση του Δικαστηρίου της 9ης Ιουλίου 2015, Επιτροπή κατά Γαλλίας («Lignes maritimes Marseille-Corse»), C-63/14, ECLI:EU:C:2015:458, σκέψη 44.

32. Ούτε η ΣΕΕ ούτε η ΣΛΕΕ προσδιορίζουν ή απαριθμούν τις γενικές αρχές του δικαίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης· αντ' αυτού, τα δικαστήρια της Ένωσης τις έχουν αντλήσει από τις γενικές αρχές που είναι κοινές στα δίκαια των κρατών μελών. Τα σημεία που ακολουθούν αφορούν τις γενικές αρχές του δικαίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης οι οποίες χρησιμοποιούνται συχνότερα στο πλαίσιο της εφαρμογής της υποχρέωσης ανάκτησης.
33. Παρότι οι αρχές αυτές διαπνέουν το σύνολο του νομικού πλαισίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, στο πλαίσιο της πολιτικής για την ανάκτηση των κρατικών ενισχύσεων οι εν λόγω αρχές υπόκεινται σε συσταλτική ερμηνεία⁽³⁵⁾. Ως εκ τούτου, γενικοί ισχυρισμοί περί εικαζόμενης παραβίασης γενικής αρχής του δικαίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης δεν μπορούν να γίνουν δεκτοί.

2.4.1.1 Η αρχή της ασφάλειας δικαίου

34. Η αρχή της ασφάλειας δικαίου απαιτεί να είναι οι νομικοί κανόνες σαφείς, επακριβείς και προβλέψιμοι ως προς το αποτέλεσμα τους, ώστε οι ενδιαφερόμενοι να μπορούν να εξακριβώσουν τη θέση τους σε καταστάσεις και έννομες σχέσεις που διέπονται από το δίκαιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης⁽³⁶⁾. Επομένως, τα κράτη μέλη και οι αποδέκτες ενισχύσεων προστατεύονται κατά εντολής ανάκτησης σε περίπτωση παράβασης της ασφάλειας δικαίου.
35. Τα δικαστήρια της Ένωσης ερμηνεύουν συσταλτικά την αρχή της ασφάλειας δικαίου και δέχονται ότι η ανάκτηση μπορεί να περιοριστεί μόνον υπό εξαιρετικές περιστάσεις, οι οποίες αξιολογούνται κατά περίπτωση.
36. Όταν η κρατική ενίσχυση χορηγήθηκε κατά παράβαση υποχρέωσης αναστολής της εφαρμογής, η καθυστέρηση της Επιτροπής να ασκήσει τις ελεγκτικές της εξουσίες και να διατάξει την ανάκτηση της ενίσχυσης δεν συνιστά επαρκή νομικό λόγο περιορισμού ή αποκλεισμού της ανάκτησης⁽³⁷⁾.
37. Επιπλέον, οι αρχές της υπεροχής και της αποτελεσματικότητας του δικαίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης σημαίνουν ότι τα κράτη μέλη και οι αποδέκτες των ενισχύσεων δεν μπορούν να επικαλεστούν την αρχή της ασφάλειας δικαίου προκειμένου να περιορίσουν την ανάκτηση σε περίπτωση προβαλλόμενης σύγκρουσης μεταξύ του εθνικού δικαίου και του δικαίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Το δίκαιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης υπερισχύει και οι εθνικοί κανόνες δεν πρέπει να εφαρμόζονται ή πρέπει να ερμηνεύονται κατά τρόπο που διαφυλάσσει την αποτελεσματικότητα του δικαίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης⁽³⁸⁾.
38. Βάσει του δικαίου ορισμένων κρατών μελών, η εθνική νομική βάση ενός μέτρου ενίσχυσης καθίσταται άκυρη από την ημερομηνία έναρξης ισχύος της ως συνέπεια της έκδοσης απόφασης ανάκτησης της Επιτροπής. Λαμβανομένης υπόψη της αρχής της αποτελεσματικότητας, οποιαδήποτε τέτοια διάταξη εθνικού δικαίου δεν μπορεί να επηρεάζει τη νομιμότητα της απόφασης της Επιτροπής και της υποχρέωσης ανάκτησης. Η ανάκτηση δεν μπορεί να εξαρτάται από τις συνέπειες, βάσει του εθνικού δικαίου, της μη συμμόρφωσης προς την υποχρέωση αναστολής της εφαρμογής⁽³⁹⁾.

2.4.1.2 Η αρχή της προστασίας της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης

39. Η αρχή της προστασίας της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης⁽⁴⁰⁾ απορρέει από την αρχή της ασφάλειας δικαίου, και τα δικαστήρια της Ένωσης τις εφαρμόζουν συνδυαστικά. Αφορά κάθε πρόσωπο το οποίο μπορεί να έχει δικαιολογημένες και βάσιμες προσδοκίες, επειδή έλαβε ακριβείς, ανεπιφύλακτες και συγκλίνουσες διαβεβαιώσεις από τα αρμόδια θεσμικά όργανα της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Οι διαβεβαιώσεις αυτές πρέπει να παρέχονται σύμφωνα με τους εφαρμοστέους κανόνες⁽⁴¹⁾. Επομένως, η αρχή αυτή προστατεύει τις δικαιολογημένες προσδοκίες των κρατών μελών και των αποδεκτών των ενισχύσεων ότι η Επιτροπή δεν θα διατάξει την ανάκτηση της ενίσχυσης.

⁽³⁵⁾ Βλ. απόφαση του Γενικού Δικαστηρίου της 20ής Σεπτεμβρίου 2011, *Regione autonoma della Sardegna και λοιποί κατά Επιτροπή*, T-394/08, T-408/08, T-453/08 και T-454/08, ECLI:EU:T:2011:493, σκέψη 283.

⁽³⁶⁾ Βλ. απόφαση του Δικαστηρίου της 15ης Φεβρουαρίου 1996, *Duff και λοιποί*, C-63/93, ECLI:EU:C:1996:51, σκέψη 20.

⁽³⁷⁾ Αποτέλεσμα της αρχής της ασφάλειας δικαίου είναι ότι εμποδίζει την Επιτροπή να καθυστερεί επ' αόριστον την άσκηση των εξουσιών της. Ωστόσο, το Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι «η καθυστέρηση της Επιτροπής να ασκήσει τις ελεγκτικές της εξουσίες και να διατάξει την ανάκτηση της ενισχύσεως αυτής δεν συνεπάγεται ότι η απόφαση αυτή περί ανακτήσεως είναι παράνομη, παρά μόνο σε εξαιρετικές περιπτώσεις, οι οποίες καταδεικνύουν πρόδηλη παράλειψη της Επιτροπής και καταφανή παράβαση του καθήκοντός της επιμέλειας»: βλ. απόφαση του Δικαστηρίου της 22ας Απριλίου 2008, *Επιτροπή κατά Salzgitter*, C-408/04 P, ECLI:EU:C:2008:236, σκέψη 106. Στην υπόθεση *GIE Fiscoaux*, η Επιτροπή αποφάσισε ότι, λόγω του ειδικού συνδυασμού εξαιρετικών περιστάσεων στην υπόθεση εκείνη, η ανάκτηση έπρεπε να περιοριστεί στην ενίσχυση που χορηγήθηκε μετά την ημερομηνία της απόφασης της Επιτροπής για την κίνηση της επίσημης έρευνας δυνάμει του άρθρου 6 του διαδικαστικού κανονισμού, προκειμένου να προστατευτεί η αρχή της ασφάλειας δικαίου. Βλέπε απόφαση της Επιτροπής, της 20ής Δεκεμβρίου 2006, σχετικά με το καθεστώς ενισχύσεων που έδωσε σε εφαρμογή η Γαλλία βάσει του άρθρου 39 CA του γενικού κώδικα φορολογίας — Κρατική ενίσχυση C 46/2004 (πρώην NN 65/2004), EE L 112 της 30.4.2007, σ. 41.

⁽³⁸⁾ βλ. απόφαση του Δικαστηρίου της 5ης Οκτωβρίου 2006, *Επιτροπή κατά Γαλλίας («Scott»)*, C-232/05, ECLI:EU:C:2006:651, σκέψεις 50-53.

⁽³⁹⁾ βλ. απόφαση του Γενικού Δικαστηρίου της 7ης Οκτωβρίου 2010, *DHL Aviation και DHL Hub Leipzig κατά Επιτροπή*, T-452/08, ECLI:EU:T:2010:427, σκέψεις 34 και 41.

⁽⁴⁰⁾ Σχετικά με την αρχή της προστασίας της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης, βλ. απόφαση του Δικαστηρίου της 20ής Σεπτεμβρίου 1990, *Επιτροπή κατά Γερμανίας*, C-5/89, ECLI:EU:C:1990:320, σκέψεις 13 και 14.

⁽⁴¹⁾ βλ. απόφαση του Δικαστηρίου της 24ης Μαρτίου 2011, *ISD Polska και λοιποί κατά Επιτροπή*, C-369/09 P, ECLI:EU:C:2011:175, σκέψη 123· απόφαση του Δικαστηρίου της 16ης Δεκεμβρίου 2010, *Kahla Thüringen Porzellan κατά Επιτροπή*, C-537/08 P, ECLI:EU:C:2010:769, σκέψη 63· απόφαση του Δικαστηρίου της 16ης Δεκεμβρίου 2008, *Masdar (UK) κατά Επιτροπή*, C-47/07 P, ECLI:EU:C:2008:726, σκέψεις 34 και 81.

40. Λαμβανομένου υπόψη του αναγκαστικού χαρακτήρα του άρθρου 108 παράγραφος 3 της ΣΛΕΕ, κράτος μέλος του οποίου οι αρχές χορήγησαν ενίσχυση κατά παράβαση της υποχρέωσης αναστολής της εφαρμογής δεν μπορεί να επικαλεστεί ότι η παράβαση δημιουργεί στον αποδέκτη δικαιολογημένη εμπιστοσύνη ότι η ενίσχυση δεν θα ανακτηθεί. Διαφορετικά, τα άρθρα 107 και 108 της ΣΛΕΕ θα στερούνταν κάθε αποτελέσματος ⁽⁴²⁾.
41. Ομοίως, σε περίπτωση παράβασης της υποχρέωσης αναστολής της εφαρμογής, ο αποδέκτης της ενίσχυσης δεν μπορεί να ισχυριστεί ότι είχε δικαιολογημένη εμπιστοσύνη ότι η χορήγηση της ενίσχυσης ήταν νόμιμη, εκτός εάν συντρέχουν εξαιρετικές περιστάσεις ⁽⁴³⁾. Ο επιμελής επιχειρηματίας θα πρέπει να είναι σε θέση να καθορίσει αν η ενίσχυση εγκρίθηκε δεόντως από την Επιτροπή ⁽⁴⁴⁾. Η αρχή αυτή εφαρμόζεται επίσης στις μικρές επιχειρήσεις ⁽⁴⁵⁾.
42. Τα δικαστήρια της Ένωσης προσδιόρισαν σειρά καταστάσεων οι οποίες δεν δημιουργούν δικαιολογημένη εμπιστοσύνη και οι οποίες δεν μπορούν, επομένως, να περιορίζουν ή να αποκλείουν την ανάκτηση της επίμαχης ενίσχυσης. Ειδικότερα, οι ακόλουθες καταστάσεις δεν δημιουργούν δικαιολογημένη εμπιστοσύνη:
- η σιωπή της Επιτροπής όσον αφορά μέτρο ενίσχυσης που κοινοποιήθηκε σε αυτήν ⁽⁴⁶⁾.
  - τυχόν εμφανής αδράνεια της Επιτροπής ως προς μέτρο ενίσχυσης το οποίο δεν κοινοποιήθηκε ⁽⁴⁷⁾.
  - η έκδοση απόφασης για την κίνηση επίσημης διαδικασίας έρευνας δυνάμει του άρθρου 6 του διαδικαστικού κανονισμού, στην οποία η Επιτροπή διενεργεί απλώς προσωρινή αξιολόγηση των επίμαχων μέτρων ενίσχυσης, δεδομένου ότι ο αποδέκτης ενίσχυσης δεν μπορεί να στηρίζει δικαιολογημένη εμπιστοσύνη σε προσωρινή απόφαση ⁽⁴⁸⁾.
  - η αδράνεια της Επιτροπής για σχετικά μεγάλο χρονικό διάστημα ⁽⁴⁹⁾.
  - προηγούμενη απόφαση της Επιτροπής ⁽⁵⁰⁾.
  - η έκδοση αρκετών διαδοχικών αποφάσεων της Επιτροπής που επιτρέπουν τη χορήγηση ενίσχυσης, οι οποίες ακυρώθηκαν εν συνεχεία από τα δικαστήρια της Ένωσης ⁽⁵¹⁾.

⁽⁴²⁾ βλ. απόφαση του Δικαστηρίου της 9ης Ιουνίου 2011, *Diputación Foral de Vizcaya και λοιποί κατά Επιτροπής*, C-465/09 P έως C-470/09 P, ECLI:EU:C:2011:372, σκέψη 150.

⁽⁴³⁾ βλ. απόφαση του Γενικού Δικαστηρίου της 15ης Νοεμβρίου 2018, *Deutsche Telekom κατά Επιτροπής*, T-207/10, ECLI:EU:T:2018:786, σκέψη 42. Το Δικαστήριο αναγνώρισε την ύπαρξη δικαιολογημένης εμπιστοσύνης του αποδέκτη ενίσχυσης μόνο μία φορά, στην απόφαση RSV. βλ. απόφαση του Δικαστηρίου της 24ης Νοεμβρίου 1987, *RSV κατά Επιτροπής*, C-223/85, ECLI:EU:C:1987:502. Ωστόσο, τα δικαστήρια της Ένωσης τόνισαν τις εξαιρετικές περιστάσεις της υπόθεσης εκείνης, αρνούμενα να επεκτείνουν την προστασία της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης πέραν της έκτακτης κατάστασης που προσδιορίστηκε στην απόφαση RSV· για παράδειγμα, βλέπε απόφαση του Πρωτοδικείου της 14ης Ιανουαρίου 2004, *Fleuren Compost κατά Επιτροπής*, T-109/01, ECLI:EU:T:2004:4, σκέψεις 145-148 και απόφαση του Δικαστηρίου της 29ης Απριλίου 2004, *Ιταλία κατά Επιτροπής*, C-298/00 P, ECLI:EU:C:2004:240, σκέψη 90.

⁽⁴⁴⁾ βλ. απόφαση του Δικαστηρίου της 20ής Μαρτίου 1997, *Land Rheinland-Pfalz κατά Alcan Deutschland*, C-24/95, ECLI:EU:C:1997:163, σκέψη 25.

⁽⁴⁵⁾ βλ. απόφαση του Δικαστηρίου της 29ης Απριλίου 2004, *Ιταλία κατά Επιτροπής*, C-298/00 P, ECLI:EU:C:2004:240, σκέψη 88.

⁽⁴⁶⁾ βλ. απόφαση του Πρωτοδικείου της 30ής Νοεμβρίου 2009, *Γαλλία κατά Επιτροπής*, T-427/04 και T-17/05, ECLI:EU:T:2009:474, σκέψη 261.

⁽⁴⁷⁾ βλ. απόφαση του Δικαστηρίου της 8ης Δεκεμβρίου 2011, *France Télécom κατά Επιτροπής*, C-81/10 P, ECLI:EU:C:2011:811, σκέψεις 58-60.

⁽⁴⁸⁾ βλ. απόφαση του Γενικού Δικαστηρίου της 27ης Φεβρουαρίου 2013, *Nitrogénművek Vegyipari κατά Επιτροπής*, T-387/11, ECLI:EU:T:2013:98, σκέψη 121· απόφαση του Πρωτοδικείου της 25ης Μαρτίου 2009, *Alcoa Trasformazioni κατά Επιτροπής*, T-332/06, ECLI:EU:T:2009:79, σκέψη 61.

⁽⁴⁹⁾ βλ. απόφαση του Δικαστηρίου της 28ης Ιουλίου 2011, *Diputación Foral de Vizcaya και λοιποί κατά Επιτροπής*, C-471/09 P έως C-473/09 P, ECLI:EU:C:2011:521, σκέψεις 64-65, 68, 75-77.

⁽⁵⁰⁾ Προηγούμενη απόφαση με την οποία διαπιστώνεται ότι ένα ορισμένο μέτρο δεν συνιστά κρατική ενίσχυση ή η οποία κηρύσσει ένα ορισμένο μέτρο κρατικής ενίσχυσης συμβιβασίμο με την εσωτερική αγορά πρέπει να θεωρείται ότι εφαρμόζεται αυστηρά στα συγκεκριμένα πραγματικά περιστατικά και στις περιστάσεις της συγκεκριμένης υπόθεσης. Κάθε υπόθεση πρέπει να εξετάζεται μεμονωμένα επί της ουσίας. Επομένως, για παράδειγμα, το Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι προηγούμενη απόφαση με την οποία αναγνωρίστηκε ότι ένα μέτρο δεν συνιστά κρατική ενίσχυση για περιορισμένη διάρκεια και βάσει των περιστάσεων που επικρατούσαν σε συγκεκριμένο χρονικό διάστημα δεν μπορεί να δημιουργήσει δικαιολογημένη εμπιστοσύνη όσον αφορά τη μελλοντική αξιολόγηση της φύσης παρόμοιου μέτρου ως προς το αν συνιστά κρατική ενίσχυση. Βλ. απόφαση του Δικαστηρίου της 21ης Ιουλίου 2011, *Alcoa Trasformazioni κατά Επιτροπής*, C-194/09 P, ECLI:EU:C:2011:497, σκέψεις 72-75. Διαφορετική περίπτωση συντρέχει εάν η Επιτροπή μεταβάλλει την εκτίμησή της για μέτρο βασιζόμενη μόνο σε αυστηρότερη εφαρμογή των κανόνων της Συνθήκης περί κρατικών ενισχύσεων. Στην περίπτωση αυτή, το Δικαστήριο κατέληξε στο συμπέρασμα ότι οι αποδέκτες των ενισχύσεων μπορούσαν να αναμένουν ότι απόφαση της Επιτροπής που ανατρέπει προγενέστερη εκτίμησή της θα τους εξασφαλίζει τον χρόνο που απαιτείται για να λάβουν αποτελεσματικώς υπόψη αυτή τη μεταβολή εκτίμησης και, επομένως, τυχάνουν της προστασίας της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης. Βλ. σχετικά την απόφαση του Δικαστηρίου της 22ας Ιουνίου 2006, *Βέλγιο κατά Επιτροπής («Forum 187»)*, C-182/03 και C-217/03, ECLI:EU:C:2006:416, σκέψη 71.

⁽⁵¹⁾ Στην απόφαση *CELF II*, το Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι το ασυνήθιστο γεγονός της έκδοσης τριών ακυρωτικών αποφάσεων καταδεικνύει, καταρχήν, τις δυσχέρειες της υπόθεσης και όχι μόνο δεν δημιουργεί δικαιολογημένη εμπιστοσύνη, αλλά μάλλον αυξάνει τις επιφυλάξεις του αποδέκτη ως προς το αν η επίμαχη ενίσχυση είναι συμβατή με την κοινή αγορά. Βλ. απόφαση του Δικαστηρίου της 11ης Μαρτίου 2010, *CELF και ministre de la Culture et de la Communication («CELF II»)*, C-1/09, ECLI:EU:C:2010:136, σκέψεις 51-52 και 55.

— πρόταση απόφασης που έχει υποβληθεί από την Επιτροπή στο Συμβούλιο ⁽⁵²⁾.

2.4.1.3 Η αρχή του δεδικασμένου

43. Η αρχή του δεδικασμένου επιβάλλει «να μην μπορεί να τεθεί ζήτημα κύρους των δικαστικών αποφάσεων οι οποίες έχουν καταστεί αμετάκλητες, μετά την εξάντληση των προβλεπόμενων ενδίκων μέσων ή μετά την εκπνοή των προθεσμιών που τάσσονται για την άσκηση αυτών των ενδίκων μέσων» ⁽⁵³⁾.
44. Το Δικαστήριο αναγνώρισε τη σημασία της αρχής αυτής τόσο στη έννομη τάξη της Ευρωπαϊκής Ένωσης όσο και στα νομικά συστήματα των κρατών μελών ⁽⁵⁴⁾. Ωστόσο, δεδομένου ότι η εφαρμογή της δεν μπορεί να υπονομεύσει την υπεροχή και την αποτελεσματικότητα του δικαίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η αρχή του δεδικασμένου δεν μπορεί να χρησιμοποιηθεί για να δικαιολογήσει παράβαση του δικαίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης και να εμποδίσει την ανάκτηση κρατικών ενισχύσεων ⁽⁵⁵⁾.
45. Βάσει της αρχής της υπεροχής του δικαίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, οι κανόνες της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τις κρατικές ενισχύσεις υπερισχύουν των αντικρουόμενων εθνικών νόμων, οι οποίοι δεν πρέπει να εφαρμόζονται. Το ίδιο ισχύει και για τους εθνικούς κανόνες και τις δικαστικές αποφάσεις που έχουν ως αποτέλεσμα η εφαρμογή της αρχής του δεδικασμένου να παραβιάζει τους κανόνες της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τις κρατικές ενισχύσεις.
46. Όσον αφορά ειδικότερα τις παράνομες ενισχύσεις, μολονότι οι κανόνες για την εφαρμογή της αρχής του δεδικασμένου εμπίπτουν στο νομικό σύστημα κάθε κράτους μέλους σύμφωνα με την αρχή της δικονομικής αυτοτέλειας, οι κανόνες αυτοί δεν μπορούν να καθιστούν καμία τελεσίδικη απόφαση εθνικού δικαστηρίου εμπόδιο στην παραγωγή των αναγκαίων συνεπειών από την παράβαση της υποχρέωσης αναστολής της εφαρμογής ούτε να συνεπάγονται ότι τα εθνικά δικαστήρια ή οι εθνικές αρχές θα αδυνατούν να προβούν στην παραγωγή των εν λόγω συνεπειών ⁽⁵⁶⁾.

2.4.1.4 Απόλυτη αδυναμία ανάκτησης

47. Η αρχή «κανείς δεν υποχρεούται να πράξει κάτι που είναι αδύνατον» συγκαταλέγεται στις γενικές αρχές του δικαίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης ⁽⁵⁷⁾. Η ύπαρξη εξαιρετικών περιστάσεων που καθιστούν απολύτως αδύνατη την εφαρμογή της απόφασης ανάκτησης από το κράτος μέλος είναι η μόνη περίπτωση η οποία αναγνωρίζεται από το Δικαστήριο ως δικαιολογούσα τη μη εφαρμογή της εν λόγω απόφασης από το κράτος μέλος ⁽⁵⁸⁾.
48. Η απόλυτη αδυναμία ερμηνεύεται από τα δικαστήρια της Ένωσης με περιοριστικό τρόπο. Το κράτος μέλος πρέπει να αποδείξει ότι κατέβαλε καλή τη πίστει προσπάθειες για την ανάκτηση της ενίσχυσης και πρέπει να συνεργάζεται με την Επιτροπή σύμφωνα με το άρθρο 4 παράγραφος 3 της ΣΣΕ, με σκοπό την υπέρβαση των δυσκολιών που έχουν ανακύψει ⁽⁵⁹⁾.
49. Το κράτος μέλος φέρει το βάρος της απόδειξης της ύπαρξης λόγων που δικαιολογούν τη μη ανάκτηση ⁽⁶⁰⁾ ή τη μερική μόνον ανάκτηση της ασυμβίβαστης ενίσχυσης. Το είδος των αναγκαίων στοιχείων για την απόδειξη της απόλυτης αδυναμίας ανάκτησης εξαρτάται από τα συγκεκριμένα χαρακτηριστικά κάθε υπόθεσης.
50. Το οικείο κράτος μέλος δεν μπορεί να αποδείξει την απόλυτη αδυναμία εφαρμογής μιας απόφασης ανάκτησης ενημερώνοντας απλώς την Επιτροπή για την ύπαρξη νομικών, πολιτικών, πρακτικών ή εσωτερικών δυσχερειών ⁽⁶¹⁾.

⁽⁵²⁾ Βλ. απόφαση του Δικαστηρίου της 24ης Μαρτίου 2011, *ISD Polska και λοιποί κατά Επιτροπής*, C-369/09 P, ECLI:EU:C:2011:175, σκέψη 124.

⁽⁵³⁾ Βλ. απόφαση του Δικαστηρίου της 22ας Δεκεμβρίου 2010, *Επιτροπή κατά Σλοβακίας («Frucona Košice»)*, C-507/08, ECLI:EU:C:2010:802, σκέψη 59.

⁽⁵⁴⁾ Βλ. απόφαση του Δικαστηρίου της 24ης Ιανουαρίου 2013, *Επιτροπή κατά Ισπανίας («Magefesa»)*, C-529/09, ECLI:EU:C:2013:31, σκέψη 64.

⁽⁵⁵⁾ Βλ. απόφαση του Δικαστηρίου της 18ης Ιουλίου 2007, *Lucchini*, C-119/05, ECLI:EU:C:2007:434, σκέψεις 61-63· απόφαση του Δικαστηρίου της 11ης Νοεμβρίου 2015, *Klausner Holz Niedersachsen*, C-505/14, ECLI:EU:C:2015:742, σκέψη 45.

⁽⁵⁶⁾ Βλ. απόφαση του Δικαστηρίου της 11ης Νοεμβρίου 2015, *Klausner Holz Niedersachsen*, C-505/14, ECLI:EU:C:2015:742, σκέψη 40· Βλ. επίσης απόφαση του Δικαστηρίου της 5ης Μαρτίου 2019, *Eesti Pagar*, C-349/17, ECLI:EU:C:2019:172, σκέψεις 138, 139.

⁽⁵⁷⁾ Βλ. απόφαση του Δικαστηρίου της 6ης Νοεμβρίου 2018, *Scuola Elementare Maria Montessori κατά Επιτροπής*, C-622/16 P έως C-624/16 P, ECLI:EU:C:2018:873, σκέψη 79.

⁽⁵⁸⁾ Βλ. απόφαση του Δικαστηρίου της 9ης Νοεμβρίου 2017, *Επιτροπή κατά Ελλάδας («Λάρκο»)*, C-481/16, ECLI:EU:C:2017:845, σκέψη 28.

⁽⁵⁹⁾ Βλ. απόφαση του Δικαστηρίου της 12ης Φεβρουαρίου 2015, *Επιτροπή κατά Γαλλίας («Προγράμματα περιόδου εμπορίας»)*, C-37/14, ECLI:EU:C:2015:90, σκέψη 67.

⁽⁶⁰⁾ Βλ. σχετικά την απόφαση του Δικαστηρίου της 9ης Ιουλίου 2015, *Επιτροπή κατά Γαλλίας («Lignes maritimes Marseille-Corse»)*, C-63/14, ECLI:EU:C:2015:458, σκέψεις 52 και 53.

⁽⁶¹⁾ Βλ. απόφαση του Δικαστηρίου της 9ης Νοεμβρίου 2017, *Επιτροπή κατά Ελλάδας («Λάρκο»)*, C-481/16, ECLI:EU:C:2017:845, σκέψη 29· βλ. επίσης απόφαση του Δικαστηρίου της 6ης Νοεμβρίου 2018, *Scuola Elementare Maria Montessori κατά Επιτροπής*, C-622/16 P έως C-624/16 P, ECLI:EU:C:2018:873, σκέψεις 91 και 95.

51. Επομένως, το οικείο κράτος μέλος, για να δικαιολογήσει τη μη συμμόρφωσή του προς απόφαση ανάκτησης, δεν μπορεί να επικαλεστεί την ύπαρξη απόλυτης αδυναμίας βασισμένης σε απαιτήσεις του εθνικού δικαίου, όπως εθνικές προθεσμίες παραγραφής⁽⁶²⁾, απουσία δικαιώματος επιβολής της ανάκτησης βάσει του εθνικού δικαίου⁽⁶³⁾ ή κενό στη νομοθεσία⁽⁶⁴⁾. Ομοίως, το κράτος μέλος δεν μπορεί να επικαλεστεί διατάξεις, πρακτικές ή καταστάσεις που επικρατούν στο πλαίσιο της εθνικής έννομης τάξης του, συμπεριλαμβανομένων ανησυχιών περί κοινωνικής αναταραχής⁽⁶⁵⁾, για να δικαιολογήσει τη μη εκπλήρωση υποχρεώσεων που απορρέουν από το δικαίο της Ευρωπαϊκής Ένωσης⁽⁶⁶⁾. Μόνο σε πολύ συγκεκριμένες περιπτώσεις μπορεί η βάση της απόλυτης αδυναμίας να είναι νομικής φύσης, υπό τον όρο ότι συνάδει προς το δικαίο της Ευρωπαϊκής Ένωσης⁽⁶⁷⁾.
52. Το κράτος μέλος πρέπει να προσδιορίζει και να θεσπίζει τα αναγκαία μέτρα αμελλητί⁽⁶⁸⁾. Για την επίτευξη του εν λόγω αποτελέσματος, το ενδιαφερόμενο κράτος μέλος μπορεί να πρέπει να θεσπίσει νέες νομικές πράξεις, συμπεριλαμβανομένης νομοθεσίας, ή να παραβλέψει διατάξεις του εθνικού δικαίου που δεν επιτρέπουν την ταχεία εξάλειψη των δυσκολιών που ανέκυψαν. Τέλος, οι προσπάθειες ανάκτησης πρέπει να είναι διεξοδικές και να τεκμηριώνονται δεόντως με αποδεικτικά στοιχεία⁽⁶⁹⁾.
53. Η υποχρέωση ανάκτησης της ενίσχυσης δεν επηρεάζεται εξάλλου από την οικονομική κατάσταση του αποδέκτη. Το γεγονός ότι η επιχείρηση αντιμετωπίζει οικονομικές δυσκολίες ή ακόμη είναι αφερέγγυα δεν συνιστά απόδειξη της αδυναμίας ανάκτησης⁽⁷⁰⁾, εκτός αν έχει ρευστοποιηθεί και δεν υφίστανται ανακτήσιμα περιουσιακά στοιχεία⁽⁷¹⁾ (βλ. ενότητα 4.8). Επίσης, υπάρχει αδυναμία ανάκτησης της ενίσχυσης όταν ο αποδέκτης έπαυσε ήδη να υφίσταται και δεν έχει κανέναν νόμιμο και οικονομικό διάδοχο (βλ. σημείο 135).
54. Στόχος της ανάκτησης δεν είναι η μεγιστοποίηση της απόδοσης των ποσών από τα κράτη μέλη, αλλά η επαναφορά των πραγμάτων στην κατάσταση που επικρατούσε στην εσωτερική αγορά πριν από τη χορήγηση της ενίσχυσης. Ως εκ τούτου, ενδεχόμενες ζημιές του κράτους μέλους, υπό την ιδιότητά του ως μετόχου ή πιστωτή, δεν δικαιολογούν τη μη εκπλήρωση της υποχρέωσης ανάκτησης την οποία υπέχει.
55. Παρότι η απόλυτη αδυναμία ανάκτησης είναι ζήτημα το οποίο ανακύπτει συνήθως κατά την εκτέλεση της απόφασης ανάκτησης, η απόλυτη αδυναμία ανάκτησης μπορεί να διαπιστωθεί ήδη κατά τη διάρκεια της επίσημης έρευνας της Επιτροπής δυνάμει του άρθρου 6 του διαδικαστικού κανονισμού⁽⁷²⁾.

2.4.2 Προθεσμία παραγραφής

56. Στο άρθρο 17 παράγραφος 1 του διαδικαστικού κανονισμού προβλέπεται ότι οι εξουσίες της Επιτροπής για ανάκτηση της ενίσχυσης υπόκεινται σε δεκαετή προθεσμία παραγραφής (η «προθεσμία παραγραφής»).
57. Δυνάμει του άρθρου 17 παράγραφος 2 του διαδικαστικού κανονισμού, η προθεσμία αυτή αρχίζει να προσμετράται από την ημέρα κατά την οποία η παράνομη ενίσχυση χορηγείται στον αποδέκτη⁽⁷³⁾ είτε ως μεμονωμένη ενίσχυση είτε ως ενίσχυση βάσει καθεστώτος ενισχύσεων⁽⁷⁴⁾. Σε περίπτωση καθεστώτος ενισχύσεων, η προθεσμία παραγραφής δεν αρχίζει να τρέχει από την ημερομηνία έκδοσης της πράξης που αποτελεί τη νομική βάση της αλλά από τη χρονική στιγμή κατά την οποία χορηγείται η μεμονωμένη ενίσχυση βάσει του συγκεκριμένου καθεστώτος⁽⁷⁵⁾.

⁽⁶²⁾ Βλ. απόφαση του Δικαστηρίου της 20ής Μαρτίου 1997, *Land Rheinland-Pfalz κατά Alcan Deutschland*, C-24/95, ECLI:EU:C:1997:163, σκέψεις 34-37.

⁽⁶³⁾ Βλ. απόφαση του Δικαστηρίου της 21ης Μαρτίου 1991, *Ιταλία κατά Επιτροπής («Lanerossi»)*, C-303/88, ECLI:EU:C:1991:136, σκέψεις 52 και 60.

⁽⁶⁴⁾ Βλ. απόφαση του Δικαστηρίου της 17ης Οκτωβρίου 2013, *Επιτροπή κατά Ελλάδας («Ελληνικός Χρυσός»)*, C-263/12, ECLI:EU:C:2013:673, σκέψη 36.

⁽⁶⁵⁾ Το Δικαστήριο διευκρίνισε σχετικά ότι «[ό]σον αφορά την ενδεχόμενη κοινωνική αναταραχή, η οποία θα μπορούσε να πλήξει τη δημόσια τάξη, αποτελεί πάγια νομολογία, όπως τόνισε ο γενικός εισαγγελέας στο σημείο 86 των προτάσεών του, ότι, όπου απειλείται τέτοια αναταραχή, απόκειται στο οικείο κράτος μέλος να λάβει όλα τα κατάλληλα μέτρα προς διασφάλιση της ισχύος και της αποτελεσματικότητας του δικαίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ώστε να εξασφαλίσει την ορθή εφαρμογή του δικαίου αυτού προς όφελος όλων των επιχειρηματιών, πλην αν αποδειχθεί ότι οποιαδήποτε εκ μέρους του κράτους αυτού ενέργεια θα είχε επί της δημόσιας τάξεως συνέπειες στις οποίες δεν θα μπορούσε να αντεπεξέλθει με τα μέσα που διαθέτει». Βλ. απόφαση του Δικαστηρίου της 9ης Ιουλίου 2015, *Επιτροπή κατά Γαλλίας («Lignes maritimes Marseille-Corse»)*, C-63/14, ECLI:EU:C:2015:458, σκέψη 52.

⁽⁶⁶⁾ Βλ. απόφαση του Δικαστηρίου της 17ης Σεπτεμβρίου 2015, *Επιτροπή κατά Ιταλίας («Βενετία και Chioggia II»)*, C-367/14, ECLI:EU:C:2015:611, σκέψη 51.

⁽⁶⁷⁾ Βλ. απόφαση του Δικαστηρίου της 11ης Σεπτεμβρίου 2014, *Επιτροπή κατά Γερμανίας («Biria Gruppe»)*, C-527/12, ECLI:EU:C:2014:2193, σκέψη 49.

⁽⁶⁸⁾ Βλ. απόφαση του Δικαστηρίου της 9ης Ιουλίου 2015, *Επιτροπή κατά Γαλλίας («Lignes maritimes Marseille-Corse»)*, C-63/14, ECLI:EU:C:2015:458, σκέψη 49.

⁽⁶⁹⁾ Βλ. απόφαση του Δικαστηρίου της 9ης Ιουλίου 2015, *Επιτροπή κατά Γαλλίας («Lignes maritimes Marseille-Corse»)*, C-63/14, ECLI:EU:C:2015:458, σκέψη 57.

⁽⁷⁰⁾ Βλ. απόφαση του Δικαστηρίου της 15ης Ιανουαρίου 1986, *Επιτροπή κατά Βελγίου*, C-52/84, ECLI:EU:C:1986:3, σκέψη 14.

⁽⁷¹⁾ Βλ. απόφαση του Δικαστηρίου της 2ας Ιουλίου 2002, *Επιτροπή κατά Ισπανίας*, C-499/99, ECLI:EU:C:2002:408, σκέψη 37.

⁽⁷²⁾ Βλ. απόφαση του Δικαστηρίου της 6ης Νοεμβρίου 2018, *Scuola Elementare Maria Montessori κατά Επιτροπής*, C-622/16 P έως C-624/16 P, ECLI:EU:C:2018:873, σκέψεις 82 και 84.

⁽⁷³⁾ Απόφαση του Γενικού Δικαστηρίου της 25ης Ιανουαρίου 2018, *BSCA κατά Επιτροπής*, T-818/14, ECLI:EU:T:2018:33, σκέψη 72.

⁽⁷⁴⁾ Οι έννοιες «καθεστώτος ενισχύσεων» και «μεμονωμένη ενίσχυση» ορίζονται, αντίστοιχα, στο άρθρο 1 στοιχεία δ) και ε) του διαδικαστικού κανονισμού.

⁽⁷⁵⁾ Βλ. απόφαση του Δικαστηρίου της 8ης Δεκεμβρίου 2011, *France Télécom κατά Επιτροπής*, C-81/10 P, ECLI:EU:C:2011:811, σκέψη 80.

58. Η ημερομηνία χορήγησης της ενίσχυσης εξαρτάται από τη φύση της επίμαχης ενίσχυσης. Στην περίπτωση πολυετούς καθεστώτος, το οποίο χαρακτηρίζεται από περιοδικές πληρωμές ή περιοδική χορήγηση άλλων οικονομικών πλεονεκτημάτων, η ημερομηνία έκδοσης της πράξης που αποτελεί τη νομική βάση του καθεστώτος ενίσχυσης και η ημερομηνία κατά την οποία το εν λόγω πλεονέκτημα θα χορηγηθεί πράγματι στους αποδέκτες ενδέχεται να απέχουν πολύ χρονικά. Στην περίπτωση αυτή, για τον υπολογισμό της προθεσμίας παραγραφής, η ενίσχυση πρέπει να λογίζεται χορηγηθείσα στον αποδέκτη μόνον από την ημερομηνία κατά την οποία ο αποδέκτης την έλαβε πραγματικά ⁽⁷⁶⁾.
59. Η αρχή που αναφέρεται στο σημείο 58 εφαρμόζεται επίσης σε καθεστώς ενίσχυσης το οποίο χαρακτηρίζεται από φορολογικά μέτρα χορηγούμενα σε περιοδική βάση (για παράδειγμα, φορολογικές ελαφρύνσεις σε κάθε ετήσια ή εξαμηνιαία φορολογική δήλωση κ.λπ.), για το οποίο η προθεσμία παραγραφής αρχίζει να τρέχει, για κάθε φορολογικό έτος, από την ημερομηνία κατά την οποία ο φόρος καθίσταται πληρωτός.
60. Για την επιβολή απόφασης ανάκτησης, το οικείο κράτος μέλος ενδέχεται να πρέπει να διενεργεί ελέγχους, για παράδειγμα, φορολογικούς ελέγχους για ορισμένα φορολογικά έτη, ακόμη και αν η δυνατότητα αυτή δεν υφίσταται πλέον, λόγω παραγραφής, βάσει του εθνικού δικαίου. Στην περίπτωση αυτή, οι εθνικοί κανόνες περί παραγραφής δεν μπορούν να δικαιολογούν τη μη εκπλήρωση της υποχρέωσης ανάκτησης και πρέπει να μην εφαρμόζονται, εφόσον αυτό είναι αναγκαίο ⁽⁷⁷⁾.
61. Δεδομένου ότι η έρευνα σχετικά με μέτρο ενίσχυσης είναι διμερής διαδικασία η οποία διεξάγεται μεταξύ του κράτους μέλους και της Επιτροπής, η προθεσμία παραγραφής, μετά την έναρξή της, μπορεί να διακοπεί από οποιαδήποτε ενέργεια της Επιτροπής ή του κράτους μέλους, κατόπιν αιτήματος της Επιτροπής ⁽⁷⁸⁾. Αυτό ισχύει ανεξάρτητα από το αν η ενέργεια κοινοποιήθηκε στον αποδέκτη της ενίσχυσης ⁽⁷⁹⁾ ή περιήλθε σε γνώση του. Εάν απόφαση της Επιτροπής αποτελεί αντικείμενο προσφυγής ενώπιον των δικαστηρίων της Ένωσης, η προθεσμία παραγραφής αναστέλλεται έως το πέρας της διαδικασίας.
62. Το άρθρο 17 παράγραφος 3 του διαδικαστικού κανονισμού ορίζει ότι «[κ]άθε ενίσχυση της οποίας η περίοδος παραγραφής έχει εκπνεύσει, θεωρείται ως υφιστάμενη ενίσχυση». Η προβλεπόμενη στον διαδικαστικό κανονισμό προθεσμία παραγραφής «αποκλείει απλώς την ανάκτηση των ενισχύσεων που χορηγήθηκαν περισσότερο από μία δεκαετία πριν από την πρώτη παρέμβαση της Επιτροπής» ⁽⁸⁰⁾.

2.5 Η εφαρμογή του εθνικού δικαίου και η άμεση και αποτελεσματική εκτέλεση των αποφάσεων ανάκτησης της Επιτροπής

63. Με το άρθρο 16 παράγραφος 3 του διαδικαστικού κανονισμού κωδικοποιήθηκαν οι απαιτήσεις της αρχής της αποτελεσματικότητας ⁽⁸¹⁾. Η υποχρέωση ανάκτησης εκπληρώνεται μόνον όταν το οικείο κράτος μέλος ανακτά πραγματικά το ποσό της ασυμβίβαστης ενίσχυσης, συμπεριλαμβανομένων των τόκων ανάκτησης ⁽⁸²⁾ (το «πλήρες ποσό ανάκτησης»).
64. Το οικείο κράτος μέλος μπορεί να επιλέξει τον τρόπο με τον οποίο θα εκπληρώσει την υποχρέωση ανάκτησης της ενίσχυσης, εφόσον τηρεί την αρχή της αποτελεσματικότητας ⁽⁸³⁾ και την αρχή της ισοδυναμίας ⁽⁸⁴⁾. Το εάν το οικείο κράτος μέλος έχει προβεί σε άμεση και πραγματική εκτέλεση της υποχρέωσης ανάκτησης σύμφωνα με τις εν λόγω αρχές, μπορεί να αξιολογηθεί μόνο κατά περίπτωση ⁽⁸⁵⁾.

3. ΟΙ ΑΝΤΙΣΤΟΙΧΟΙ ΡΟΛΟΙ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΟΙΚΕΙΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ ΜΕΛΟΥΣ

65. Τόσο η Επιτροπή όσο και τα κράτη μέλη διαδραματίζουν καθοριστικό ρόλο στην εφαρμογή των αποφάσεων ανάκτησης και πρέπει να συμβάλλουν στην αποτελεσματική επιβολή της πολιτικής ανάκτησης. Η αυστηρή εφαρμογή της πολιτικής ανάκτησης, σε συνδυασμό με τη στενή και προορατική συνεργασία, θεραπεύει αποτελεσματικά τις στρεβλώσεις του ανταγωνισμού στην εσωτερική αγορά και προωθεί το πλήρες δυναμικό της.

⁽⁷⁶⁾ Βλ. απόφαση του Δικαστηρίου της 8ης Δεκεμβρίου 2011, *France Télécom κατά Επιτροπής*, C-81/10 P, ECLI:EU:C:2011:811, σκέψη 82.

⁽⁷⁷⁾ Βλ. απόφαση του Δικαστηρίου της 20ής Μαρτίου 1997, *Land Rheinland-Pfalz κατά Alcan Deutschland*, C-24/95, ECLI:EU:C:1997:163, σκέψεις 34-37.

⁽⁷⁸⁾ Για παράδειγμα, η αίτηση παροχής πληροφοριών από την Επιτροπή στο ενδιαφερόμενο κράτος μέλος διακόπτει την προθεσμία παραγραφής και η προθεσμία αρχίζει να τρέχει εκ νέου. Βλ. απόφαση του Δικαστηρίου της 26ης Απριλίου 2018, *ANGED*, C-233/16, ECLI:EU:C:2018:280, σκέψεις 84 και 85.

⁽⁷⁹⁾ Βλ. απόφαση του Δικαστηρίου της 6ης Οκτωβρίου 2005, *Scott κατά Επιτροπής*, C-276/03 P, ECLI:EU:C:2005:590, σκέψεις 27 και 36.

⁽⁸⁰⁾ Απόφαση του Δικαστηρίου της 23ης Ιανουαρίου 2019, *Fallimento Traghetti del Mediterraneo*, C-387/17, ECLI:EU:C:2019:51, σκέψη 52· απόφαση του Πρωτοδικείου της 30ής Απριλίου 2002, *Gibraltar κατά Επιτροπής*, T-195/01 και T-207/01, ECLI:EU:T:2002:111, σκέψη 130.

⁽⁸¹⁾ Βλ. απόφαση του Δικαστηρίου της 11ης Σεπτεμβρίου 2014, *Επιτροπή κατά Γερμανίας («Biria Gruppe»)*, C-527/12, ECLI:EU:C:2014:2193, σκέψεις 39 και 41.

⁽⁸²⁾ Συναφώς, βλ. απόφαση του Δικαστηρίου της 6ης Οκτωβρίου 2011, *Επιτροπή κατά Ιταλίας («Bενετία και Chioggia I»)*, C-302/09, ECLI:EU:C:2011:634, σκέψεις 38 και 39.

⁽⁸³⁾ Βλ. απόφαση του Δικαστηρίου της 5ης Οκτωβρίου 2006, *Επιτροπή κατά Γαλλίας («Scott»)*, C-232/05, ECLI:EU:C:2006:651, σκέψη 49.

⁽⁸⁴⁾ Σύμφωνα με την αρχή της ισοδυναμίας, το εθνικό δίκαιο πρέπει να εφαρμόζεται κατά τρόπο που δεν εισάγει διακρίσεις σε σύγκριση με παρόμοιες περιπτώσεις οι οποίες διέπονται αποκλειστικά από την εθνική νομοθεσία. Βλ. απόφαση του Δικαστηρίου της 13ης Ιουνίου 2002, *Κάτω Χώρες κατά Επιτροπής*, C-382/99, ECLI:EU:C:2002:363, σκέψη 90.

⁽⁸⁵⁾ Βλ. απόφαση του Δικαστηρίου της 11ης Σεπτεμβρίου 2014, *Επιτροπή κατά Γερμανίας («Biria Gruppe»)*, C-527/12, ECLI:EU:C:2014:2193, σκέψη 43.

3.1 Ο ρόλος της Επιτροπής

66. Η Επιτροπή, στις αποφάσεις ανάκτησης τις οποίες εκδίδει, καταβάλλει προσπάθειες να προσδιορίσει τους αποδέκτες ασυμβίβαστων ενισχύσεων και να καθορίσει το ποσό των ενισχύσεων προς ανάκτηση⁽⁸⁶⁾. Αυτό καθιστά ταχύτερη την εφαρμογή των αποφάσεων ανάκτησης και διευκολύνει την εκπλήρωση της υποχρέωσης ανάκτησης. Εάν αυτό δεν είναι δυνατόν, η Επιτροπή περιγράφει στην απόφαση ανάκτησης τη μεθοδολογία βάσει της οποίας το κράτος μέλος πρέπει να προσδιορίσει τους αποδέκτες και να καθορίσει το ποσό των ενισχύσεων προς ανάκτηση⁽⁸⁷⁾.
67. Βάσει της αρχής της καλόπιστης συνεργασίας, η Επιτροπή συνδράμει το οικείο κράτος μέλος στην εφαρμογή της απόφασης ανάκτησης, μεταξύ άλλων, με τους εξής τρόπους:
- παροχή παραδειγμάτων λογιστικών φύλλων για την παροχή πληροφοριών από το κράτος μέλος σχετικά με τους αποδέκτες ενισχύσεων και τα ποσά των ενισχύσεων (βλ. σημεία 24 και 25)·
  - αξιολόγηση αιτημάτων παράτασης της προθεσμίας εκτέλεσης της απόφασης ανάκτησης (βλ. ενότητα 4.1)·
  - διοργάνωση εναρκτήριας σύσκεψης (βλ. ενότητα 4.2)·
  - παροχή εργαλείου για τον υπολογισμό των τόκων ανάκτησης (βλ. σημείο 111)·
  - παροχή παραδειγμάτων συμφωνιών μεσεγγύησης που είναι κατάλληλες για την προσωρινή ανάκτηση της ενίσχυσης (βλ. σημείο 118)·
  - ενημέρωση του οικείου κράτους μέλους σχετικά με την προσωρινή ή οριστική περάτωση της διαδικασίας ανάκτησης (βλ. ενότητα 4.9).

3.2 Ο ρόλος των κρατών μελών

68. Τα κράτη μέλη διαδραματίζουν κρίσιμο ρόλο στην αποτελεσματική εφαρμογή της πολιτικής στον τομέα της ανάκτησης. Ειδικότερα, παρέχοντας ακριβή και πλήρη στοιχεία κατά τη διάρκεια της επίσημης έρευνας δυνάμει του άρθρου 6 του διαδικαστικού κανονισμού, τα κράτη μέλη μπορούν να συμβάλουν στην έκδοση αποφάσεων ανάκτησης οι οποίες μπορούν να εκτελεστούν ευκολότερα και να αποτρέψουν ή να μειώσουν τον κίνδυνο να μην καταστεί άμεση και αποτελεσματική η ανάκτηση. Πιο συγκεκριμένα, ένα κράτος μέλος μπορεί να επικαλεστεί ειδικές περιστάσεις τις οποίες, κατά την άποψή του, θα πρέπει να λάβει υπόψη η Επιτροπή όταν ορίζει την προθεσμία εκτέλεσης της υποχρέωσης ανάκτησης (βλ. σημεία 71 και 72).
69. Δυνάμει του άρθρου 16 παράγραφος 1 του διαδικαστικού κανονισμού, το οικείο κράτος μέλος οφείλει να λαμβάνει όλα τα αναγκαία μέτρα για την ανάκτηση της ενίσχυσης από τον αποδέκτη. Ανάλογα με το νομικό σύστημα του οικείου κράτους μέλους, η διαδικασία ανάκτησης μπορεί να αφορά περισσότερες αρχές, σε τοπικό, περιφερειακό ή εθνικό επίπεδο. Απόφαση της Επιτροπής η οποία απευθύνεται σε κράτος μέλος είναι δεσμευτική έναντι όλων των οργάνων του κράτους αυτού, συμπεριλαμβανομένων των δικαστηρίων του⁽⁸⁸⁾.
70. Ελλείψει σχετικών διατάξεων του δικαίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, εναπόκειται σε κάθε κράτος μέλος να λάβει απόφαση ανάκτησης εφαρμόζοντας τους κανόνες και τις διαδικασίες που προβλέπονται από την εθνική νομοθεσία⁽⁸⁹⁾. Ενώ κάθε κράτος μέλος ορίζει την εκάστοτε οντότητα που είναι υπεύθυνη για την εφαρμογή της απόφασης ανάκτησης, ορισμένα κράτη μέλη έχουν αναθέσει σε έναν ενιαίο φορέα το έργο του συντονισμού και της εποπτείας της εθνικής διαδικασίας ανάκτησης. Βάσει της εμπειρίας της Επιτροπής, ο ενιαίος συντονιστικός φορέας συμβάλλει στην άμεση και αποτελεσματική εκτέλεση των αποφάσεων ανάκτησης, συγκεντρώνοντας και διαδίδοντας τις γνώσεις σε εθνικό επίπεδο και δημιουργώντας σταθερό διάυλο επικοινωνίας με τις υπηρεσίες της Επιτροπής.

⁽⁸⁶⁾ Ενώ γενικά δεν είναι πολύπλοκο να προσδιοριστεί ο δικαιούχος μεμονωμένης ενίσχυσης, η Επιτροπή γενικά δεν είναι σε θέση να προσδιορίσει όλους ανεξαίρετως τους δικαιούχους ενός ασυμβίβαστου καθεστώτος ενίσχυσης, πόσο μάλλον το ακριβές ποσό της ενίσχυσης που έλαβαν.

⁽⁸⁷⁾ Η Επιτροπή δεν έχει νομική υποχρέωση να προσδιορίζει στην απόφαση ανάκτησης το ακριβές ποσό προς ανάκτηση. Αρκεί να περιλαμβάνει η απόφαση της Επιτροπής τις πληροφορίες που παρέχουν τη δυνατότητα στο κράτος μέλος να προσδιορίσει το ποσό αυτό χωρίς υπερβολικές δυσχέρειες. Βλ. απόφαση του Δικαστηρίου της 28ης Ιουλίου 2011, *Mediaset κατά Επιτροπής*, C-403/10 P, ECLI:EU:C:2011: 533, σκέψη 126.

⁽⁸⁸⁾ Βλ. απόφαση του Δικαστηρίου της 21ης Μαΐου 1987, *Albako κατά BALM*, C-249/85, ECLI:EU:C:1987:245, σκέψη 17. Βλ. επίσης απόφαση του Δικαστηρίου της 5ης Μαρτίου 2019, *Eesti Pagar*, C-349/17, ECLI:EU:C:2019:172, σκέψη 90.

⁽⁸⁹⁾ Βλ. απόφαση του Δικαστηρίου της 13ης Ιουνίου 2002, *Κάτω Χώρες κατά Επιτροπής* («Πρατήρια υγρών καυσίμων»), C-382/99, ECLI:EU:C:2002:363, σκέψη 90.

4. ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΗΣ ΑΠΟΦΑΣΗΣ ΑΝΑΚΤΗΣΗΣ

71. Όταν η Επιτροπή καταλήγει στο συμπέρασμα ότι μια ήδη χορηγηθείσα ενίσχυση είναι ασυμβίβαστη με την εσωτερική αγορά και διατάσσει την ανάκτησή της, το οικείο κράτος μέλος πρέπει να καταργήσει την ενίσχυση⁽⁹⁰⁾ και να την ανακτήσει, όπου συντρέχει περίπτωση⁽⁹¹⁾, εντός της προθεσμίας που τάσσει η Επιτροπή (η «προθεσμία ανάκτησης»). Ανάκτηση μετά την παρέλευση της προθεσμίας ανάκτησης δεν πληροί τις απαιτήσεις του δικαίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης και συνιστά μη εκτέλεση της απόφασης ανάκτησης⁽⁹²⁾. Εν πάση περιπτώσει, το οικείο κράτος μέλος παραμένει υποχρεωμένο να επιβάλει την ανάκτηση της παράνομης ενίσχυσης και να θέσει τέλος στην παράβαση του δικαίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης όσο το δυνατόν συντομότερα μετά τη λήξη της προθεσμίας ανάκτησης.
72. Στην απόφαση ανάκτησης, η Επιτροπή τάσσει δύο προθεσμίες στο οικείο κράτος μέλος για i) να υποβάλει ακριβείς πληροφορίες σχετικά με τα μέτρα που έχει προγραμματίσει και έχει ήδη λάβει για την εκτέλεση της απόφασης ανάκτησης (εν γένει εντός 2 μηνών από την επίδοση) και ii) να εκπληρώσει την υποχρέωση ανάκτησης (εν γένει εντός 4 μηνών από την επίδοση⁽⁹³⁾). Ειδικότερα, εντός της πρώτης προθεσμίας, το κράτος μέλος υποχρεούται συνήθως να παρέχει πλήρη στοιχεία σχετικά με την ταυτότητα των αποδεκτών, εάν αυτοί δεν προσδιορίζονται ήδη στην απόφαση ανάκτησης, το ποσό προς ανάκτηση και την εφαρμοστέα εθνική διαδικασία για την εκπλήρωση της υποχρέωσης ανάκτησης.
73. Το οικείο κράτος μέλος είναι ελεύθερο να επιλέξει την εθνική διαδικασία για την εκτέλεση απόφασης ανάκτησης, εφόσον αυτή επιτρέπει την άμεση και αποτελεσματική εκτέλεση της απόφασης ανάκτησης⁽⁹⁴⁾. Η πείρα της Επιτροπής δείχνει ότι οι ταχείες εξειδικευμένες διοικητικές διαδικασίες μπορεί να είναι πολύ αποτελεσματικές και παρέχουν τη δυνατότητα στα κράτη μέλη να συμμορφώνονται δεόντως προς τις υποχρεώσεις τους. Ανεξάρτητα από την εθνική διαδικασία που επιλέγεται για την εκτέλεση απόφασης ανάκτησης, η αρμόδια αρχή ή το αρμόδιο δικαστήριο έχει την υποχρέωση να εφαρμόσει πλήρως το δίκαιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης⁽⁹⁵⁾.

4.1 Αίτημα παράτασης της προθεσμίας για την εκτέλεση της απόφασης

74. Εάν το κράτος μέλος αντιμετωπίζει δυσχέρειες στην εκτέλεση της απόφασης ανάκτησης εντός της προθεσμίας ανάκτησης, οφείλει να υποβάλει στην κρίση της Επιτροπής τις δυσχέρειες αυτές εγκαίρως, ώστε η Επιτροπή να μπορεί να αξιολογήσει την κατάσταση, μαζί με προτάσεις για κατάλληλες λύσεις⁽⁹⁶⁾. Κάτι τέτοιο μπορεί να περιλαμβάνει πρόταση παράτασης της προθεσμίας ανάκτησης.
75. Στις περιπτώσεις αυτές, η Επιτροπή και το οικείο κράτος μέλος οφείλουν να συνεργαστούν καλόπιστα για να υπερβούν τις δυσχέρειες, σε πλήρη συμμόρφωση προς το δίκαιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης⁽⁹⁷⁾. Ομοίως, το οικείο κράτος μέλος οφείλει να παράσχει στην Επιτροπή όλες τις πληροφορίες που της παρέχουν τη δυνατότητα να διαπιστώσει ότι οι επιλεγέντες τρόποι θα οδηγήσουν σε ορθή εφαρμογή της απόφασης ανάκτησης⁽⁹⁸⁾.
76. Πρακτική της Επιτροπής είναι να χορηγεί παράταση της προθεσμίας εκτέλεσης της απόφασης της μόνον υπό εξαιρετικές περιστάσεις, εάν το κράτος μέλος αποδεικνύει με πειστικά αποδεικτικά στοιχεία ότι κάθε άλλο μέτρο το οποίο θα μπορούσε να οδηγήσει σε εμπρόθεσμη εφαρμογή της απόφασης της Επιτροπής δεν θα είναι αποτελεσματικό.
77. Αιτήματα παράτασης της προθεσμίας ανάκτησης δεν γίνονται δεκτά όταν η καθυστέρηση της ανάκτησης οφείλεται στους τρόπους και στα μέσα που επέλεξε το κράτος μέλος, ενώ υπήρχαν ταχύτερες εναλλακτικές δυνατότητες.
78. Αιτήματα παράτασης της προθεσμίας ανάκτησης μετά τη λήξη της δεν μπορούν να χορηγηθούν αναδρομικώς⁽⁹⁹⁾ (βλ. σημείο 71).

⁽⁹⁰⁾ Αυτό σημαίνει ότι το κράτος μέλος πρέπει να λάβει όλα τα αναγκαία μέτρα για την επαναφορά της κατάστασης που υπήρχε πριν από τη χορήγηση της ενίσχυσης, συμπεριλαμβανομένης, για παράδειγμα, της ακύρωσης σύμβασης. Βλ. απόφαση του Δικαστηρίου της 8ης Δεκεμβρίου 2011, *Residex Capital IV*, C-275/10, ECLI:EU:C:2011:814, σκέψεις 45-47.

⁽⁹¹⁾ Βλ. απόφαση του Δικαστηρίου της 20ής Μαρτίου 1997, *Land Rheinland-Pfalz κατά Alcan Deutschland*, C-24/95, ECLI:EU:C:1997:163, σκέψη 34.

⁽⁹²⁾ Συναφώς, βλ. απόφαση του Δικαστηρίου της 22ας Δεκεμβρίου 2010, *Επιτροπή κατά Ιταλίας* («Επιχειρήσεις που έχουν εισαχθεί πρόσφατα στο χρηματιστήριο»), C-304/09, ECLI:EU:C:2010:812, σκέψη 32.

⁽⁹³⁾ Η Επιτροπή μπορεί να ορίσει διαφορετική προθεσμία ανάκτησης, βάσει των ειδικών περιστάσεων της υπόθεσης. Πρβλ. σημείο 68.

⁽⁹⁴⁾ Βλ. απόφαση του Δικαστηρίου της 11ης Σεπτεμβρίου 2014, *Επιτροπή κατά Γερμανίας* («Biria Gruppe»), C-527/12, ECLI:EU:C:2014:2193, σκέψη 41.

⁽⁹⁵⁾ Βλ. απόφαση του Δικαστηρίου της 5ης Μαρτίου 2019, *Eesti Pagar*, C-349/17, ECLI:EU:C:2019:172, σκέψη 91.

⁽⁹⁶⁾ Βλ. απόφαση του Δικαστηρίου της 9ης Νοεμβρίου 2017, *Επιτροπή κατά Ελλάδας* («Λάρκο»), C-481/16, ECLI:EU:C:2017:845, σκέψη 29.

⁽⁹⁷⁾ Βλ. απόφαση του Δικαστηρίου της 20ής Μαρτίου 2014, *Rousse Industry κατά Επιτροπής*, C-271/13 P, ECLI:EU:C:2014:175, σκέψη 78.

⁽⁹⁸⁾ Για ορισμένα παραδείγματα προτάσεων εφαρμογής, βλ. απόφαση του Δικαστηρίου της 12ης Δεκεμβρίου 2002, *Επιτροπή κατά Γερμανίας*, C-209/00, ECLI:EU:C:2002:747, σκέψεις 40-44.

⁽⁹⁹⁾ Βλ. σχετικά απόφαση του Δικαστηρίου της 9ης Ιουλίου 2015, *Επιτροπή κατά Γαλλίας* («Lignes maritimes Marseille-Corse»), C-63/14, ECLI:EU:C:2015:458, σκέψη 45.

4.2 Εναρκτήρια σύσκεψη

79. Η Επιτροπή προτείνει συνήθως τη διεξαγωγή εναρκτήριας σύσκεψης στις αρχές του οικείου κράτους μέλους λίγο μετά την κοινοποίηση της απόφασης ανάκτησης. Αυτή διεξάγεται κατά προτίμηση εντός ενός μηνός και, εν πάση περιπτώσει, πριν από τη λήξη της πρώτης προθεσμίας παροχής πληροφοριών, όπως αναφέρεται στο σημείο 72.
80. Στόχος της εναρκτήριας σύσκεψης είναι η διευκόλυνση και η επιτάχυνση της διαδικασίας ανάκτησης με την εδραίωση διαφανούς σχέσης συνεργασίας μεταξύ της Επιτροπής και των αρχών του οικείου κράτους μέλους. Η Επιτροπή εξηγεί επίσης τα εργαλεία τα οποία μπορεί να παράσχει στο κράτος μέλος προς διευκόλυνση της ανάκτησης.
81. Κατά τη διάρκεια της εναρκτήριας σύσκεψης, η Επιτροπή προσπαθεί να παράσχει αρχικά σχόλια σχετικά με τη στρατηγική ανάκτησης και τα μέτρα εφαρμογής τα οποία έχει προγραμματίσει το οικείο κράτος μέλος ώστε να διασφαλιστεί η συμμόρφωση προς την απόφαση ανάκτησης.
82. Μολονότι η συμμετοχή σε εναρκτήρια σύσκεψη δεν είναι υποχρεωτική, η Επιτροπή συνιστά θερμά στα κράτη μέλη να αξιοποιούν τη δυνατότητα αυτή προκειμένου να λάβουν καθοδήγηση σχετικά με τις κύριες πτυχές της ανάκτησης και να υποβάλουν εγκαίρως τυχόν αιτήματα για διευκρινίσεις που ενδεχομένως χρειάζονται.

4.3 Προσδιορισμός των αποδεκτών από τους οποίους πρέπει να ανακτηθεί η ενίσχυση

83. Παράνομη ενίσχυση η οποία διαπιστώνεται ότι είναι ασυμβίβαστη με την εσωτερική αγορά πρέπει να ανακτάται από τους αποδέκτες που πραγματικά επωφελήθηκαν από αυτή⁽¹⁰⁰⁾. Όταν οι αποδέκτες της ενίσχυσης δεν προσδιορίζονται στην απόφαση ανάκτησης, το οικείο κράτος μέλος πρέπει να εξετάζει την ατομική κατάσταση κάθε ενδιαφερόμενης επιχείρησης⁽¹⁰¹⁾.
84. Βάσει του άρθρου 345 της ΣΛΕΕ, οι ιδιωτικές και δημόσιες επιχειρήσεις υπόκεινται στους ίδιους κανόνες για τις κρατικές ενισχύσεις· ως εκ τούτου, δεν υπάρχουν διαφορές μεταξύ τους όσον αφορά την ανάκτηση παράνομης ενίσχυσης.

4.3.1 Προσδιορισμός του αποδέκτη ενίσχυσης ο οποίος ανήκει σε όμιλο επιχειρήσεων

85. Συνήθως, ο προσδιορισμός του αποδέκτη της ενίσχυσης δεν είναι δυσχερής. Ωστόσο, σε ορισμένες περιπτώσεις, η Επιτροπή ενδέχεται να πρέπει να προσδιορίσει τη συγκεκριμένη επιχείρηση, εντός ομίλου επιχειρήσεων που συνιστούν ενιαία οικονομική μονάδα, η οποία επωφελήθηκε από την ενίσχυση.
86. Όταν ορισμένες συναλλαγές πραγματοποιήθηκαν εντός ομίλου επιχειρήσεων, η Επιτροπή μπορεί και πάλι να περιορίσει το πεδίο της ανάκτησης σε έναν και μοναδικό αποδέκτη ενίσχυσης εντός του ομίλου. Ωστόσο, στην απόφαση ανάκτησης, η Επιτροπή μπορεί να καταλήξει στο συμπέρασμα ότι οι επιχειρήσεις που ανήκουν σε όμιλο, ακόμη και αν έχουν χαρακτηριστεί βάσει της εθνικής νομοθεσίας ως χωριστές νομικές οντότητες, συνιστούν ενιαία οικονομική μονάδα για τους σκοπούς του δικαίου του ανταγωνισμού⁽¹⁰²⁾ και έχουν επωφεληθεί από την ενίσχυση. Η Επιτροπή μπορεί επίσης να καταλήξει στο συμπέρασμα ότι άλλες επιχειρήσεις του εν λόγω ομίλου έχουν επωφεληθεί από την ενίσχυση.
87. Στην περίπτωση που αναφέρεται στο σημείο 86, η απόφαση ανάκτησης μπορεί να διατάσσει το οικείο κράτος μέλος να ανακτήσει την ενίσχυση όχι μόνον από την επιχείρηση που επωφελήθηκε άμεσα από αυτήν αλλά και από ολόκληρο τον όμιλο επιχειρήσεων που συνιστούν ενιαία οικονομική μονάδα ή από ορισμένες από τις νομικές οντότητες που ανήκουν σε αυτόν⁽¹⁰³⁾ και έχουν επίσης επωφεληθεί από την ενίσχυση.
88. Κατά την εφαρμογή τέτοιας απόφασης ανάκτησης, το οικείο κράτος μέλος πρέπει να αποδεικνύει στην Επιτροπή ότι ανέκτησε ορθώς την ενίσχυση είτε από τον άμεσο αποδέκτη της είτε από τις άλλες επιχειρήσεις που υπόκεινται στην υποχρέωση ανάκτησης.

4.3.2 Επέκταση της εντολής ανάκτησης· οικονομική συνέχεια

89. Εάν, κατά το στάδιο εφαρμογής της απόφασης ανάκτησης, η ενίσχυση δεν μπορεί να ανακτηθεί από τον αρχικό αποδέκτη και μεταβιβάστηκε σε άλλη επιχείρηση, το κράτος μέλος θα πρέπει να επεκτείνει την ανάκτηση στην επιχείρηση που όντως επωφελείται του πλεονεκτήματος μετά τη μεταβίβαση των δραστηριοτήτων και να διασφαλίσει ότι η υποχρέωση ανάκτησης δεν καταστρατηγείται⁽¹⁰⁴⁾.

⁽¹⁰⁰⁾ Βλ. απόφαση του Δικαστηρίου της 29ης Απριλίου 2004, *Γερμανία κατά Επιτροπής* («SMI»), C-277/00, ECLI:EU:C:2004:238, σκέψη 75.

⁽¹⁰¹⁾ Βλ. απόφαση του Δικαστηρίου της 13ης Φεβρουαρίου 2014, *Mediaset*, C-69/13, ECLI:EU:C:2014:71, σκέψη 22.

⁽¹⁰²⁾ Σύμφωνα με τη νομολογία του Δικαστηρίου, όταν φυσικά ή νομικά πρόσωπα, τα οποία διακρίνονται νομικώς μεταξύ τους, συνιστούν ενιαία οικονομική μονάδα, πρέπει να νοούνται ως μία και μόνη επιχείρηση από την άποψη της εφαρμογής του δικαίου περί ανταγωνισμού της Ευρωπαϊκής Ένωσης. βλ. απόφαση του Δικαστηρίου της 12ης Ιουλίου 1984, *Hydrotherm*, C-170/83, ECLI:EU:C:1984:271, σκέψη 11. Η Επιτροπή διαθέτει ευρεία διακριτική ευχέρεια να καθορίσει αν οι επιχειρήσεις ενός ομίλου θα πρέπει να θεωρούνται ενιαία οικονομική μονάδα ή χωριστές οντότητες για τους σκοπούς της νομοθεσίας περί κρατικών ενισχύσεων. βλ. απόφαση του Γενικού Δικαστηρίου της 29ης Ιουνίου 2000, *DSG κατά Επιτροπής*, T-234/95, ECLI:EU:T:2000:174, σκέψη 124.

⁽¹⁰³⁾ Βλ. απόφαση του Πρωτοδικείου της 29ης Ιουνίου 2000, *DSG κατά Επιτροπής*, T-234/95, ECLI:EU:T:2000:174, σκέψη 124.

⁽¹⁰⁴⁾ Βλ. απόφαση του Γενικού Δικαστηρίου της 13ης Σεπτεμβρίου 2010, *Ελλάδα κατά Επιτροπής*, T-415/05, T-416/05 και T-423/05, ECLI:EU:T:2010:386, σκέψεις 143-146.

90. Το Δικαστήριο διακρίνει μεταξύ δύο τρόπων μεταβίβασης των δραστηριοτήτων επιχείρησης. Πρόκειται για i) την πώληση του συνόλου ή μέρους των στοιχείων ενεργητικού της, οπότε η δραστηριότητα δεν ασκείται πλέον από την ίδια νομική οντότητα («πώληση στοιχείων ενεργητικού»)· και για ii) την πώληση των μετοχών της, οπότε η επιχείρηση που επωφελήθηκε από την ενίσχυση διατηρεί τη νομική της προσωπικότητα και εξακολουθεί να ασκεί τις δραστηριότητές της («πώληση μετοχών») ⁽¹⁰⁵⁾.

4.3.2.1 Πώληση στοιχείων ενεργητικού

91. Όταν ο αποδέκτης ασυμβίβαστης ενίσχυσης συστήνει νέα εταιρεία ή μεταβιβάζει τα στοιχεία ενεργητικού της σε άλλη επιχείρηση για να συνεχίσει μέρος ή το σύνολο των δραστηριοτήτων της, η συνέχιση των δραστηριοτήτων αυτών μπορεί να παρατείνει τη στρέβλωση του ανταγωνισμού η οποία προκλήθηκε από την ενίσχυση. Επομένως, η νεοσυσταθείσα εταιρεία ή ο αγοραστής των στοιχείων ενεργητικού μπορούν, εάν διατηρούν το πλεονέκτημα αυτό, να υποχρεωθούν να επιστρέψουν την επίμαχη ενίσχυση.
92. Σε περίπτωση πώλησης στοιχείων ενεργητικού, η Επιτροπή αξιολογεί την ύπαρξη οικονομικής συνέχειας μεταξύ επιχειρήσεων κατά περίπτωση, χρησιμοποιώντας ανοικτό σύνολο μη σωρευτικών κριτηρίων. Ειδικότερα, η Επιτροπή μπορεί να λάβει υπόψη τα ακόλουθα κριτήρια ⁽¹⁰⁶⁾: i) το πεδίο της μεταβίβασης (στοιχεία ενεργητικού ⁽¹⁰⁷⁾ και παθητικού, διατήρηση του εργατικού δυναμικού και/ή της διοίκησης)· ii) το τίμημα της μεταβίβασης ⁽¹⁰⁸⁾· iii) την ταυτότητα των μετόχων ή των ιδιοκτητών του πωλητή και του αγοραστή· iv) το χρονικό σημείο κατά το οποίο πραγματοποιείται η μεταβίβαση (κατά τη διάρκεια της προκαταρκτικής εξέτασης δυνάμει του άρθρου 4 του διαδικαστικού κανονισμού ή της επίσημης έρευνας δυνάμει του άρθρου 6 του εν λόγω κανονισμού ή μετά την έκδοση της απόφασης ανάκτησης)· v) την οικονομική λογική της διαδικασίας ⁽¹⁰⁹⁾.

4.3.2.2 Πώληση μετοχών

93. Η πώληση μετοχών εταιρείας που έχει επωφεληθεί από ασυμβίβαστη ενίσχυση σε τρίτους δεν επηρεάζει την υποχρέωση του αποδέκτη να επιστρέψει την εν λόγω ενίσχυση ⁽¹¹⁰⁾.
94. Όταν οι μετοχές της επιχείρησης στην οποία χορηγήθηκε παράνομη κρατική ενίσχυση πωλούνται αλλά η επιχείρηση διατηρεί τη νομική της προσωπικότητα και εξακολουθεί να ασκεί τις επιδοτούμενες από την κρατική ενίσχυση δραστηριότητες, το κράτος μέλος πρέπει να ανακτήσει την ενίσχυση από την επιχείρηση ⁽¹¹¹⁾. Στη πραγματικότητα, η εν λόγω επιχείρηση είναι εκείνη που διατηρεί πλεονέκτημα σε σχέση με τους ανταγωνιστές της.

⁽¹⁰⁵⁾ Βλ. απόφαση του Δικαστηρίου της 29ης Απριλίου 2004, *Γερμανία κατά Επιτροπής* («SMI»), C-277/00, ECLI:EU:C:2004:238, σκέψεις 78 και 84.

⁽¹⁰⁶⁾ Η Επιτροπή δεν υποχρεούται να λαμβάνει υπόψη όλα τα κριτήρια. Συναφώς, βλ. απόφαση του Γενικού Δικαστηρίου της 28ης Μαρτίου 2012, *Ryanair κατά Επιτροπής*, T-123/09, ECLI:EU:T:2012:164, σκέψεις 155 και 156.

⁽¹⁰⁷⁾ Όσον αφορά το πεδίο της συναλλαγής, καταρχήν, τα πωληθέντα στοιχεία ενεργητικού πρέπει να αποτελούν μέρος μόνον εκείνων που ανήκουν στον αποδέκτη της ενίσχυσης. Όσο μεγαλύτερο είναι το μερίδιο της αρχικής επιχειρηματικής δραστηριότητας που μεταβιβάζεται σε νέα οντότητα, τόσο πιθανότερο είναι η οικονομική δραστηριότητα που σχετίζεται με τα πωληθέντα στοιχεία ενεργητικού να συνεχίσει να επωφελείται από την ασυμβίβαστη ενίσχυση. βλ. απόφαση (ΕΕ) 2015/1826 της Επιτροπής, της 15ης Οκτωβρίου 2014, σχετικά με την κρατική ενίσχυση SA.33797 — (2013/C) (ex2013/NN) (ex2011/CP) την οποία χορήγησε η Σλοβακία υπέρ της NCHZ, ΕΕ L 269 της 15.10.2015, σ. 71. Όσον αφορά την οικονομική συνέχεια, βλ. απόφαση της Επιτροπής της 17ης Σεπτεμβρίου 2008, κρατική ενίσχυση N 321/08, N 322/08 και N 323/08 — Ελλάδα — Πώληση ορισμένων περιουσιακών στοιχείων της Olympic Airlines/Olympic Airways Services· απόφαση της Επιτροπής, της 12ης Νοεμβρίου 2008, κρατική ενίσχυση N 510/2008 — Ιταλία — Πώληση περιουσιακών στοιχείων της Alitalia· απόφαση της Επιτροπής, της 4ης Απριλίου 2012, στην υπόθεση SA. 34547 — Γαλλία — Ανάλυση των στοιχείων ενεργητικού του ομίλου Sernam στο πλαίσιο της δικαστικής εκκαθάρισής του.

⁽¹⁰⁸⁾ Όταν τα στοιχεία ενεργητικού πωλούνται στον πλειοδότη μέσω ανοικτής, διαφανούς, χωρίς διακρίσεις και χωρίς αιρέσεις διαδικασίας υποβολής προσφορών, το καταβληθέν τίμημα θεωρείται γενικά ότι είναι σύμφωνο με τους όρους της αγοράς. Την αρχή αυτή εφάρμοσε η Επιτροπή στην απόφαση της Επιτροπής της 1.10.2014 σχετικά με την κρατική ενίσχυση SA.31550 (2012/C) (πρώην 2012/NN) που χορηγήθηκε από τη Γερμανία προς όφελος της πίστας αγώνων Nürburgring· απόφαση της Επιτροπής, της 27.3.2014, σχετικά με την κρατική ενίσχυση SA.34572 (13/C) (ex 13/NN) που χορήγησε η Ελλάδα προς τη ΔΑΡΚΟ Γενική Μεταλλευτική & Μεταλλουργική Εταιρεία ΑΕ· απόφαση της Επιτροπής, της 7.5.2015 σχετικά με την κρατική ενίσχυση SA.35546 (2013/C) (πρώην 2012/NN) την οποία χορήγησε η Πορτογαλία στην Estaleiros Navais de Viana do Castelo S.A.

⁽¹⁰⁹⁾ Η Επιτροπή διαπίστωσε την ύπαρξη οικονομικής συνέχειας σε περιπτώσεις στις οποίες δεν υπήρξε αλλαγή στον τρόπο διαχείρισης της επιχειρηματικής δραστηριότητας, στο πεδίο της δραστηριότητας ή στην παραγωγή. Για παράδειγμα, βλ. απόφαση της Επιτροπής (ΕΕ) 2015/1826, της 15ης Οκτωβρίου 2014, σχετικά με την κρατική ενίσχυση SA.33797 — (2013/C) (ex2013/NN) (ex2011/CP) την οποία χορήγησε η Σλοβακία υπέρ της NCHZ, ΕΕ L 269 της 15.10.2015, σ. 71. Εξ αντιδιαστολής, σε περιπτώσεις στις οποίες καταδείχθηκαν σημαντικές αλλαγές στη δραστηριότητα ή στην επιχειρηματική στρατηγική, η Επιτροπή εκτίμησε ότι δεν υπήρχε οικονομική συνέχεια. Βλέπε απόφαση (ΕΕ) 2016/151 της Επιτροπής, της 1ης Οκτωβρίου 2014, σχετικά με την κρατική ενίσχυση SA.31550 (2012/C) (πρώην 2012/NN) που χορηγήθηκε από τη Γερμανία προς όφελος της πίστας αγώνων Nürburgring, ΕΕ L 34 της 10.2.2016, σ. 1· απόφαση (ΕΕ) 2016/152 της Επιτροπής, της 1ης Οκτωβρίου 2014, σχετικά με την κρατική ενίσχυση SA.27339 (12/C) (πρώην 11/NN) την οποία χορήγησε η Γερμανία στον αερολιμένα Zweibrücken και στις αεροπορικές εταιρείες που χρησιμοποιούν τον αερολιμένα, ΕΕ L 34 της 10.2.2016, σ. 68. Εν πάση περιπτώσει, η οικονομική λογική αφ' εαυτής δεν θεωρήθηκε πειστικό στοιχείο για τη διαπίστωση οικονομικής συνέχειας μεταξύ δύο επιχειρήσεων.

⁽¹¹⁰⁾ Βλ. απόφαση του Δικαστηρίου της 29ης Απριλίου 2004, *Γερμανία κατά Επιτροπής* («SMI»), C-277/00, ECLI:EU:C:2004:238, σκέψη 81.

⁽¹¹¹⁾ Βλ. απόφαση του Δικαστηρίου της 1ης Οκτωβρίου 2015, *Electrabel και Dunamenti Erőmű κατά Επιτροπής*, C-357/14 P, ECLI:EU:C:2015:642, σκέψη 113.

4.3.2.3 Συγχωνεύσεις και άλλες επιχειρηματικές αναδιοργανώσεις

95. Εκτός από τις πωλήσεις στοιχείων ενεργητικού και μετοχών, το κράτος μέλος ενδέχεται να πρέπει να καθορίσει την επιχείρηση από την οποία πρέπει να ανακτηθεί η ενίσχυση κατόπιν συγχώνευσης ή άλλης μορφής επιχειρηματικής αναδιοργάνωσης. Στις περιπτώσεις αυτές, το οικείο κράτος μέλος πρέπει να προσδιορίσει τον νόμιμο διάδοχο του αρχικού αποδέκτη της ενίσχυσης και να ανακτήσει την ενίσχυση από την επιχείρηση που εξακολουθεί να υφίσταται ⁽¹¹²⁾.

4.3.3 Οι αποδέκτες ενίσχυσης υπό μορφή φορολογικών μέτρων

96. Όσον αφορά την ειδική περίπτωση καθεστώτων με τα οποία χορηγούνται φορολογικές ελαφρύνσεις, το οικείο κράτος μέλος οφείλει να προσδιορίσει τις επιχειρήσεις που επωφελήθηκαν από την ελάφρυνση που χορηγήθηκε μέσω του καθεστώτος και να ανακτήσει την ενίσχυση από αυτές.
97. Για τους σκοπούς του προσδιορισμού των αποδεκτών δεν ασκεί επιρροή αν το μέτρο ενίσχυσης εφαρμόστηκε ορθά από την οικεία επιχείρηση στη φορολογική της δήλωση ή, αντιθέτως, κατά παράβαση των εφαρμοστέων εθνικών κανόνων ⁽¹¹³⁾. Το κρίσιμο ερώτημα είναι αν η επιχείρηση επωφελήθηκε από τη φορολογική ελάφρυνση η οποία διαπιστώθηκε ότι συνιστά κρατική ενίσχυση ασυμβίβαστη με την εσωτερική αγορά. Εθνικές διαδικασίες για την εξέταση της εσφαλμένης εφαρμογής ή της κατάχρησης εθνικών φορολογικών κανόνων δεν μπορούν να θέσουν σε κίνδυνο την άμεση και αποτελεσματική ανάκτηση κρατικής ενίσχυσης.

4.4 Προσδιορισμός του ποσού προς ανάκτηση

98. Όταν το ποσό της ενίσχυσης προσδιορίζεται ήδη στην απόφαση της Επιτροπής, το κράτος μέλος δεσμεύεται να εφαρμόσει την απόφαση όπως εκδόθηκε από την Επιτροπή. Εάν το κράτος μέλος αμφισβητεί τον προσδιορισμό του εν λόγω ποσού, το ζήτημα πρέπει να τεθεί ενώπιον των δικαστηρίων της Ένωσης. Ως εκ τούτου, το κράτος μέλος οφείλει να ανακτήσει το εν λόγω ποσό όπως καθορίζεται στην απόφαση ανάκτησης, εκτός εάν και έως ότου η ανάκτηση ανασταλεί ή ακυρωθεί από το Γενικό Δικαστήριο ή το Δικαστήριο.
99. Εάν η Επιτροπή δεν έχει προσδιορίσει επακριβώς το ποσό της ενίσχυσης προς ανάκτηση στην απόφαση ανάκτησης, το οικείο κράτος μέλος οφείλει να προσδιορίσει το ποσό της ενίσχυσης που πρέπει να ανακτηθεί από κάθε αποδέκτη, βάσει της μεθοδολογίας που καθορίζεται στην απόφαση ανάκτησης ⁽¹¹⁴⁾.
100. Κατ'αρχήν η Επιτροπή υποχρεώνει τα κράτη μέλη να ανακτούν το σύνολο της ενίσχυσης, εκτός εάν, κατά τον χρόνο χορήγησης, η ενίσχυση πληρούσε τις εφαρμοστέες προϋποθέσεις οι οποίες καθορίζονται σε i) κανονισμό που κηρύσσει ορισμένες κατηγορίες ενίσχυσης συμβιβάσιμες με την εσωτερική αγορά κατ' εφαρμογή των άρθρων 107 και 108 της ΣΛΕΕ («κανονισμός απαλλαγής κατά κατηγορία»: ii) κανονισμό που καθορίζει ότι ορισμένα είδη δημόσιας στήριξης δεν πληρούν όλα τα κριτήρια του άρθρου 107 παράγραφος 1 της ΣΛΕΕ και, επομένως, απαλλάσσονται από την κοινοποίηση που προβλέπεται στο άρθρο 108 παράγραφος 3 της ΣΛΕΕ («κανονισμός de minimis»: iii) άλλη, προηγούμενη απόφαση της Επιτροπής ⁽¹¹⁵⁾.
101. Η Επιτροπή μπορεί να δεχθεί την αναδρομική εφαρμογή του κανόνα de minimis σε αποδέκτη ενίσχυσης, υπό τις ακόλουθες προϋποθέσεις:
- το συνολικό ποσό της ενίσχυσης πρέπει να είναι κατώτερο του ανώτατου ορίου de minimis ⁽¹¹⁶⁾· συναφώς, η χρήση μέσων ποσών ανά αποδέκτη δεν μπορεί να γίνει δεκτή, δεδομένου ότι δεν διασφαλίζει ότι καμία επιχείρηση δεν επωφελήθηκε από συνολικό ποσό που υπερέβαινε το ανώτατο αυτό όριο ⁽¹¹⁷⁾·
  - όταν ελέγχεται αναδρομικά το ποσό της ενίσχυσης de minimis που χορηγήθηκε κατά τη διάρκεια οποιασδήποτε περιόδου τριών φορολογικών ετών, το κράτος μέλος οφείλει να λαμβάνει υπόψη κάθε περίοδο τριών φορολογικών ετών η οποία περιλαμβάνει την ημερομηνία κατά την οποία χορηγήθηκε η ενίσχυση που θεωρείται ότι θα πρέπει να εξαιρεθεί από την ανάκτηση ⁽¹¹⁸⁾· και

⁽¹¹²⁾ Συναφώς, βλ. απόφαση του Δικαστηρίου της 7ης Μαρτίου 2018, *SNCF Mobilités κατά Επιτροπής*, C-127/16 P, ECLI:EU:C:2018:165.

⁽¹¹³⁾ Βλ. απόφαση του Δικαστηρίου της 14ης Ιουλίου 2011, *Επιτροπή κατά Ιταλίας («Tremonti bis»)*, C-303/09, ECLI:EU:C:2011:483, σκέψη 43.

⁽¹¹⁴⁾ Βλ. απόφαση του Δικαστηρίου της 13ης Φεβρουαρίου 2014, *Mediaset*, C-69/13, ECLI:EU:C:2014:71, σκέψη 21. βλ. επίσης σημείο 66 ανωτέρω.

⁽¹¹⁵⁾ βλ., για παράδειγμα, απόφαση της Επιτροπής, της 11ης Ιουλίου 2001, για το καθεστώς κρατικών ενισχύσεων που εφάρμοσε η Ισπανία σε ορισμένες νεοσύστατες επιχειρήσεις στην Άλαβα, EE L 314 της 18.11.2002, σ. 1, αιτιολογική σκέψη 90.

⁽¹¹⁶⁾ Βλ. απόφαση του Γενικού Δικαστηρίου της 20ής Σεπτεμβρίου 2011, *Regione autonoma della Sardegna κ.λπ. κατά Επιτροπής*, T-394/08, T-408/08, T-453/08 και T-454/08, ECLI:EU:T:2011:493, σκέψεις 310-312, όπως επιβεβαιώθηκε με την απόφαση του Δικαστηρίου της 13ης Ιουνίου 2013, *HGA κ.λπ. κατά Επιτροπής*, C-630/11 P έως C-633/11 P, ECLI:EU:C:2013:387.

⁽¹¹⁷⁾ Βλ. απόφαση του Δικαστηρίου της 13ης Σεπτεμβρίου 2017, *Επιτροπή κατά Βελγίου*, C-591/14, ECLI:EU:C:2017:670, σκέψη 46.

⁽¹¹⁸⁾ Για παράδειγμα, εάν ένα κράτος μέλος υποστηρίζει το 2018 ότι πλεονέκτημα χορηγήθην την 31η Δεκεμβρίου 2014 θα μπορούσε να θεωρηθεί αναδρομικά ενίσχυση de minimis, το συγκεκριμένο κράτος μέλος πρέπει επίσης να αποδείξει ότι, ακόμη και αν συμπεριληφθεί η νέα αυτή ενίσχυση de minimis, δεν υπάρχει υπέρβαση του αντίστοιχου ανώτατου ορίου σε καμία από τις ακόλουθες τριετείς περιόδους: 2012-2014, 2013-2015 και 2014-2016. Επομένως, η Επιτροπή μπορεί να επιτρέψει να συμπεριληφθεί αναδρομικά η εικαζόμενη αυτή ενίσχυση de minimis μόνον υπό την προϋπόθεση ότι δεν υπάρχει σε καμία περίπτωση υπέρβαση του αντίστοιχου ανώτατου ορίου de minimis.

— πρέπει να πληρούνται όλες οι προϋποθέσεις που προβλέπονται στον εφαρμοστέο κανονισμό, ο οποίος μπορεί να εφαρμοστεί αναδρομικά ⁽¹¹⁹⁾.

102. Για τον υπολογισμό του προς ανάκτηση ποσού, το κράτος μέλος μπορεί επίσης να λάβει υπόψη αν ο αποδέκτης κατέβαλε φόρους επί της ληφθείσας ενίσχυσης. Σε αυτή την περίπτωση (ήτοι, όταν το ακαθάριστο ποσό της ενίσχυσης δεν ισούται με το καθαρό ποσό της ενίσχυσης), το κράτος μέλος μπορεί, σύμφωνα με τους εθνικούς φορολογικούς κανόνες του, να λάβει υπόψη το ποσό φόρων που καταβλήθηκε σε προγενέστερο στάδιο ζητώντας την ανάκτηση μόνο του καθαρού ποσού που έλαβε ο αποδέκτης της ενίσχυσης.
103. Αντιθέτως, όταν ο αποδέκτης παράνομης και ασυμβίβαστης ενίσχυσης δεν έχει καταβάλει φόρους επί της ληφθείσας ενίσχυσης (ήτοι, το ακαθάριστο ποσό της ενίσχυσης ισούται με το καθαρό ποσό της ενίσχυσης), ο αποδέκτης οφείλει να επιστρέψει το ακαθάριστο ποσό της ληφθείσας ενίσχυσης.
104. Εν πάση περιπτώσει, το οικείο κράτος μέλος οφείλει να διασφαλίζει ότι ο αποδέκτης της ενίσχυσης δεν θα είναι σε θέση να επωφεληθεί από περαιτέρω φορολογική ελάφρυνση ισχυριζόμενος ότι η επιστροφή μείωσε το φορολογητέο εισόδημά του.

4.4.1 Φορολογικά μέτρα

105. Στο πλαίσιο κρατικής ενίσχυσης χορηγηθείσας μέσω φορολογικής ελάφρυνσης «η αποκατάσταση της προτέρας κατάστασης συνεπάγεται επαναφορά, κατά το μέτρο του δυνατού, στην κατάσταση που θα ίσχυε εάν οι επίμαχες πράξεις είχαν συντελεσθεί χωρίς τη χορήγηση της μείωσης του φόρου» ⁽¹²⁰⁾.
106. Επομένως, το οικείο κράτος μέλος οφείλει να υπολογίσει το ορθό ποσό του φόρου το οποίο θα είχε καταβάλει η επιχείρηση χωρίς το παράνομο μέτρο ενίσχυσης. Ο ποσοτικός αυτός προσδιορισμός μπορεί να βασίζεται μόνο στις επιλογές που πραγματοποιήθηκαν όντως στο παρελθόν, χωρίς να λαμβάνονται υπόψη εναλλακτικές, υποθετικές επιλογές οι οποίες ήταν διαθέσιμες ⁽¹²¹⁾. Μπορούν να ληφθούν υπόψη μόνον εκπτώσεις που εφαρμόζονται αυτομάτως και προβλέπονται από το εθνικό ή το διεθνές δίκαιο, εφόσον συντρέχει περίπτωση, ή από την απόφαση ανάκτησης.
107. Για παράδειγμα, εάν ένα κράτος εφαρμόσει απόφαση ανάκτησης αυξάνοντας τη φορολογική βάση του δικαιούχου της ενίσχυσης, άλλες φορολογικές ελαφρύνσεις που ήταν ήδη διαθέσιμες κατά τον χρόνο οφειλής του αρχικού φόρου μπορούν καταρχήν να τυγχάνουν ακόμη εφαρμογής ⁽¹²²⁾.
108. Βάσει της υποχρέωσης τήρησης του επαγγελματικού απορρήτου που προβλέπεται στο άρθρο 339 της ΣΛΕΕ και στο άρθρο 30 του διαδικαστικού κανονισμού, ο εμπιστευτικός χαρακτήρας των φορολογικών εγγράφων δεν αποτελεί έγκυρο λόγο που να δικαιολογεί τη μη παροχή των αποδείξεων που ζητούνται στο πλαίσιο αυτό.
109. Δυνάμει του εθνικού δικαίου, για την είσπραξη ποσών φόρου (συμπεριλαμβανομένων κρατικών ενισχύσεων που χορηγήθηκαν υπό μορφή φορολογικών ελαφρύνσεων), οι φορολογικές αρχές του οικείου κράτους μέλους ενδέχεται να πρέπει να διενεργήσουν εσωτερικούς φορολογικούς ελέγχους πριν από την πραγματική ανάκτηση. Τέτοιοι φορολογικοί έλεγχοι γίνονται δεκτοί υπό τον όρο ότι i) οδηγούν σε ανάκτηση εντός της προθεσμίας ανάκτησης και ii) εφαρμόζεται η μεθοδολογία η οποία καθορίζεται στην απόφαση για τον προσδιορισμό του ποσού της ενίσχυσης προς ανάκτηση.

4.4.2 Υπολογισμός των τόκων ανάκτησης

110. Βάσει του άρθρου 16 παράγραφος 2 του διαδικαστικού κανονισμού, το ποσό που πρέπει να ανακτηθεί δυνάμει απόφασης ανάκτησης περιλαμβάνει τόκους από την ημερομηνία κατά την οποία η ενίσχυση τέθηκε στη διάθεση του αποδέκτη έως την ανάκτησή της ⁽¹²³⁾. Δυνάμει του εκτελεστικού κανονισμού, το επιτόκιο εφαρμόζεται με τη μέθοδο του ανατοκισμού ⁽¹²⁴⁾.

⁽¹¹⁹⁾ Όπως προβλέπεται επίσης από τον κανονισμό (ΕΕ) αριθ. 1407/2013 της Επιτροπής, της 18ης Δεκεμβρίου 2013, σχετικά με την εφαρμογή των άρθρων 107 και 108 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης στις ενισχύσεις ήσσονος σημασίας, ΕΕ L 352 της 24.12.2013, σ. 1.

⁽¹²⁰⁾ Βλ. απόφαση του Δικαστηρίου της 15ης Δεκεμβρίου 2005, *Unicredito Italiano*, C-148/04, ECLI:EU:C:2005:774, σκέψη 117.

⁽¹²¹⁾ Βλ. απόφαση του Δικαστηρίου της 15ης Δεκεμβρίου 2005, *Unicredito Italiano*, C-148/04, ECLI:EU:C:2005:774, σκέψεις 118-119.

⁽¹²²⁾ Εν προκειμένω πρέπει να συντρέχουν οι ακόλουθες προϋποθέσεις όσον αφορά τις άλλες φορολογικές ελαφρύνσεις: i) δεν συνεπάγονται καμία (νέα) κρατική ενίσχυση· ii) θα πρέπει να αφορούν όλους τους φορολογουμένους με τον ίδιο τρόπο· iii) εφαρμόζονται μέσω κανόνα ο οποίος υφίστατο κατά τον χρόνο χορήγησης της ασυμβίβαστης ενίσχυσης· και iv) οι επιλέξιμες για ελαφρύνσεις επιχειρήσεις πρέπει να επωφελούνται από τις ελαφρύνσεις αυτομάτως (ήτοι, η εφαρμογή της ελάφρυνσης δεν απαιτεί προηγούμενη έγκριση του κράτους μέλους ούτε την εμπρόθεσμη άσκηση δικαιώματος από τον φορολογούμενο).

⁽¹²³⁾ Σε περίπτωση αποφάσεων ανάκτησης κατά των οποίων ασκείται δικαστική προσφυγή, οι τόκοι ανάκτησης υπολογίζονται επίσης για τις περιόδους κατά τη διάρκεια των οποίων η απόφαση αναστάλη με διαταγή του δικαστηρίου ή ακυρώθηκε με πρωτοβάθμια απόφαση η οποία ανατράπηκε εν συνεχεία από το Δικαστήριο. Συναφώς, βλ. απόφαση του Δικαστηρίου της 12ης Φεβρουαρίου 2008, *CELF και ministre de la Culture et de la Communication* («*CELF I*»), C-199/06, ECLI:EU:C:2008:79, σκέψεις 56-58 και 69.

⁽¹²⁴⁾ Το επιτόκιο αναφοράς και το προεξοφλητικό επιτόκιο (σε ποσοστό %), από την 1η Αυγούστου 1997, δημοσιεύονται στον δικτυακό τόπο της Γενικής Διεύθυνσης Ανταγωνισμού της Επιτροπής.

111. Εναπόκειται στο οικείο κράτος μέλος να προσδιορίσει επακριβώς το ποσό των τόκων που πρέπει να ανακτηθούν. Για τη διευκόλυνση του καθήκοντος αυτού, η Επιτροπή θέτει στη διάθεση των κρατών μελών εργαλείο για τον υπολογισμό των τόκων σύμφωνα με τους κανόνες που θεσπίζονται στον εκτελεστικό κανονισμό ⁽¹²⁵⁾.

4.5 Η επίδοση των εντολών ανάκτησης

112. Το κράτος μέλος στο οποίο απευθύνεται η απόφαση ανάκτησης οφείλει να διατάξει τον αποδέκτη να επιστρέψει την ασυμβίβαστη με την εσωτερική αγορά ενίσχυση εντός της προθεσμίας που τάσσεται στην απόφαση. Η άμεση επίδοση της εντολής ανάκτησης, με την οποία επιβάλλεται η επιστροφή της κρατικής ενίσχυσης εντός της προθεσμίας ανάκτησης, είναι καθοριστικής σημασίας για τη διασφάλιση της εκπλήρωσης των απαιτήσεων που καθορίζονται στο άρθρο 16 παράγραφος 3 του διαδικαστικού κανονισμού (βλ. σημείο 19).
113. Η φύση και τα χαρακτηριστικά της εντολής ανάκτησης μπορεί να διαφέρουν ανάλογα, μεταξύ άλλων, με την αρχή που χορήγησε την ενίσχυση, τον τρόπο χορήγησης της ασυμβίβαστης ενίσχυσης ή το ποσό αυτής. Με την επιφύλαξη των ιδιαιτεροτήτων του οικείου εθνικού νομικού συστήματος, η τυποποίηση των εντύπων και διαδικασιών για την επίδοση των εντολών ανάκτησης μπορεί, βάσει της εμπειρίας της Επιτροπής, να συμβάλει στην εμπρόθεσμη και αποτελεσματική εκτέλεση των αποφάσεων ανάκτησης.
114. Η παραπομπή στην εθνική νομοθεσία σημαίνει επίσης ότι, καταρχήν, εφαρμόζονται όλοι οι κανόνες και οι διαδικασίες της έννομης τάξης του οικείου κράτους μέλους, ανεξαρτήτως πηγής. Επομένως, για τους αποδέκτες ενίσχυσης που δεν έχουν την έδρα τους ή μόνιμη εγκατάσταση στο έδαφος του οικείου κράτους μέλους, η επίδοση των εντολών ανάκτησης μπορεί να διέπεται από τους κανόνες και τις διαδικασίες που θεσπίζονται σε διεθνείς συμφωνίες ή στο ιδιωτικό διεθνές δίκαιο που εφαρμόζεται στο συγκεκριμένο κράτος μέλος.
115. Σύμφωνα με την αρχή της καλόπιστης συνεργασίας, τα κράτη μέλη οφείλουν να ειδοποιούν την Επιτροπή το συντομότερο δυνατόν εάν αναμένουν δυσκολίες στην επίδοση εντολής ανάκτησης.

4.6 Προσωρινή εφαρμογή της ανάκτησης

116. Όταν ασκείται προσφυγή κατά απόφασης ανάκτησης, το κράτος μέλος μπορεί να δεχτεί την προσωρινή επιστροφή της ενίσχυσης προς ανάκτηση.
117. Το οικείο κράτος μέλος μπορεί να εξετάσει το ενδεχόμενο προσωρινής ανάκτησης εφόσον αυτό είναι πρόσφορο για να διασφαλιστεί η πλήρης, έστω προσωρινή, εξάλειψη της στρέβλωσης που προκαλείται στον ανταγωνισμό από την ασυμβίβαστη ενίσχυση. Για τον σκοπό αυτόν, το οικείο κράτος μέλος πρέπει να εξασφαλίσει ότι δεν θα είναι πλέον στη διάθεση του αποδέκτη το πλεονέκτημα που συνδέεται με την παράνομη και ασυμβίβαστη ενίσχυση. Το οικείο κράτος μέλος θα πρέπει να δικαιολογήσει στην Επιτροπή την αναγκαιότητα προσωρινών μέτρων και να υποβάλει διεξοδική περιγραφή των προβλεπόμενων προσωρινών μέτρων.
118. Προσωρινή εφαρμογή της απόφασης ανάκτησης μπορεί να επιτευχθεί, για παράδειγμα, μέσω της καταβολής, από τον αποδέκτη, του πλήρους ποσού ανάκτησης σε λογαριασμό μεσεγγύησης ⁽¹²⁶⁾. Η Επιτροπή είναι διατεθειμένη να παράσχει παραδείγματα κατάλληλων συμφωνιών μεσεγγύησης. Τα κράτη μέλη μπορούν επίσης να υποβάλουν στην Επιτροπή ειδική συμφωνία λογαριασμού μεσεγγύησης η οποία συμμορφώνεται προς τις προϋποθέσεις που παρατίθενται στο σημείο 117.
119. Εξ αντιδιαστολής, η παροχή εγγυήσεων για τη μελλοντική πληρωμή του ποσού ανάκτησης δεν είναι κατάλληλο προσωρινό μέτρο, εφόσον η ενίσχυση παραμένει εντωμεταξύ στη διάθεση του αποδέκτη.
120. Εναλλακτικά, εάν αυτό προβλέπεται από το εθνικό δίκαιο, ο αποδέκτης μπορεί να επιλέξει να επιστρέψει το ποσό της ενίσχυσης και τους τόκους ανάκτησης στο κράτος μέλος βάσει ειδικής ρήτηρας σύμφωνα με την οποία η ενίσχυση επιστρέφεται στον αποδέκτη εάν η τελική έκβαση της εκκρεμούς δικαστικής διαδικασίας είναι ευνοϊκή για αυτόν.

⁽¹²⁵⁾ Στο εργαλείο παρέχεται πρόσβαση κατόπιν διαδικασίας εγγραφής τόσο σε εθνικό επίπεδο όσο και σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η εγγραφή αυτή διασφαλίζει ότι μόνον οι εξουσιοδοτημένοι υπάλληλοι των αρχών του οικείου κράτους μέλους και των υπηρεσιών της Επιτροπής μπορούν να έχουν πρόσβαση στο εργαλείο.

⁽¹²⁶⁾ Η καταβολή του συνολικού ποσού της ενίσχυσης, συμπεριλαμβανομένων των τόκων ανάκτησης, σε λογαριασμό μεσεγγύησης μπορεί να διέπεται από ειδική συμφωνία, υπογεγραμμένη από το κράτος μέλος, τράπεζα ή διαχειριστή και τον αποδέκτη της ενίσχυσης, με την οποία οι συμβαλλόμενοι συμφωνούν ότι το ποσό που καταβάλλεται στον λογαριασμό υπό μεσεγγύηση θα αποδεσμευθεί υπέρ ενός εκ των συμβαλλομένων, ανάλογα με την τελική έκβαση της δικαστικής διαδικασίας. Εάν η τελεσίδικη απόφαση των δικαστηρίων της Ένωσης επικυρώνει μόνον εν μέρει την απόφαση ανάκτησης κατά τρόπο που συνεπάγεται μείωση του ποσού ανάκτησης, τα κεφάλαια που τηρούνται υπό μεσεγγύηση, συμπεριλαμβανομένων τυχόν δυνητικών κερδών ή ζημιών, πρέπει να μεταβιβαστούν κατ' αναλογία στο οικείο κράτος μέλος και στον αποδέκτη της ενίσχυσης.

121. Άλλοι τρόποι προσωρινής εφαρμογής μπορούν επίσης να χρησιμοποιηθούν σε εξαιρετικές περιπτώσεις, εφόσον γίνονται σεβαστές οι αρχές που περιγράφονται ανωτέρω. Ελλείψει άμεσης τελικής ανάκτησης, τα κράτη μέλη θα πρέπει να κάνουν χρήση κάθε υφιστάμενης διάταξης στην έννομη τάξη τους η οποία επιτρέπει στις αρχές τους να διατάξουν την προσωρινή πληρωμή της ενίσχυσης ⁽¹²⁷⁾, ακόμη και όταν η διάταξη αυτή δεν έχει σχεδιαστεί για τον ειδικό σκοπό της ανάκτησης κρατικών ενισχύσεων ⁽¹²⁸⁾.

4.7 Εναλλακτικοί τρόποι ανάκτησης

122. Όταν κράτος μέλος ανακτά ενίσχυση με τρόπο διαφορετικό από την καταβολή μετρητών, οφείλει να προσκομίζει στην Επιτροπή τις πληροφορίες που θα της παράσχουν τη δυνατότητα να διαπιστώσει ότι ο τρόπος που επιλέχθηκε είναι πρόσφορος για την εφαρμογή της απόφασης ⁽¹²⁹⁾. Η Επιτροπή δέχεται εναλλακτικούς τρόπους ανάκτησης μόνον εάν: i) είναι πρόσφοροι για να αποκαταστήσουν τις συνθήκες της αγοράς που υπέστησαν στρέβλωση λόγω του παράνομου μέτρου ενίσχυσης, ii) κρίνονται πρόσφοροι από την Επιτροπή και άλλους ενδιαφερομένους ⁽¹³⁰⁾ και iii) το κράτος μέλος αποδεικνύει ότι έχουν αποτέλεσμα ισοδύναμο με την καταβολή μετρητών.

123. Η Επιτροπή λαμβάνει τακτικά αιτήματα να δεχθεί ανάκτηση που εφαρμόζεται με εναλλακτικούς τρόπους, όπως η ανάκτηση σε είδος ή ο συμψηφισμός απαιτήσεων από κρατικές ενισχύσεις με υφιστάμενες απαιτήσεις του αποδέκτη της ενίσχυσης έναντι του οικείου κράτους μέλους.

124. Η Επιτροπή μπορεί να δεχτεί την ανάκτηση σε είδος μόνο σε εξαιρετικές περιπτώσεις, εάν πληρούνται οι προϋποθέσεις που αναφέρονται στο σημείο 122 και εάν το οικείο κράτος μέλος ενεργεί σύμφωνα με τις ακόλουθες βασικές αρχές.

— Η αξία των στοιχείων ενεργητικού πρέπει να διαπιστωθεί με αντικειμενικό τρόπο προκειμένου η Επιτροπή να είναι σε θέση να καταλήξει στο συμπέρασμα ότι η αξία είναι αντίστοιχη του ποσού ανάκτησης, συμπεριλαμβανομένων των κατάλληλων τόκων ανάκτησης.

— Η ανάκτηση σε είδος πρέπει να επιτρέπεται βάσει του εθνικού δικαίου. Το κράτος μέλος πρέπει να ενημερώσει την Επιτροπή για τις σχετικές νομικές διατάξεις σε εθνικό επίπεδο οι οποίες προβλέπουν την ανάκτηση σε είδος.

— Πρέπει να αποφεύγεται η διεξαγωγή οικονομικών δραστηριοτήτων με τη χρήση των περιουσιακών στοιχείων του αποδέκτη για ορισμένο χρονικό διάστημα μετά την απόφαση (για παράδειγμα, τουλάχιστον έως την πλήρη απόσβεση των εν λόγω περιουσιακών στοιχείων σύμφωνα με τυποποιημένους λογιστικούς κανόνες). Συναφώς, γίνεται παραπομπή στα κριτήρια αξιολόγησης της ύπαρξης οικονομικής συνέχειας τα οποία περιγράφονται στο σημείο 92.

125. Η Επιτροπή μπορεί να δεχτεί τον συμψηφισμό απαιτήσεων μόνο σε εξαιρετικές περιπτώσεις, εάν το οικείο κράτος μέλος ενεργεί σύμφωνα με τις ακόλουθες βασικές αρχές:

— η δυνατότητα συμψηφισμού απαιτήσεων προβλέπεται από το εθνικό δίκαιο ⁽¹³¹⁾.

— οι συμψηφιζόμενες απαιτήσεις είναι βέβαιες, εκκαθαρισμένες και απαιτητές και

— τα ληφθέντα μέτρα χαρακτηρίζονται από πλήρη διαφάνεια, ώστε η Επιτροπή να μπορεί να εξακριβώσει ότι είναι πρόσφορα για τον σκοπό της εξάλειψης της στρέβλωσης του ανταγωνισμού που προκλήθηκε από την ενίσχυση.

126. Αναβολές της ανάκτησης ή πληρωμές σε δόσεις μετά τη λήξη της προθεσμίας ανάκτησης σημαίνουν ότι η υποχρέωση ανάκτησης δεν εφαρμόστηκε αμελλητί και, επομένως, δεν επιτρέπονται, ακόμη και αν θα μεγιστοποιούσαν την απόδοση του οικείου κράτους μέλους (βλ. σημείο 54).

⁽¹²⁷⁾ Για παράδειγμα, η γαλλική νομοθεσία προβλέπει ότι τα εθνικά δικαστήρια μπορούν να διατάξουν την προσωρινή πληρωμή της ενίσχυσης (ήτοι, εν αναμονή της έκβασης της διαδικασίας εξέτασης της υπόθεσης επί της ουσίας), εάν δεν μπορεί να τεθεί σοβαρά υπό αμφισβήτηση η υποχρέωση επιστροφής του ποσού της ενίσχυσης. Το προσωρινό αυτό αίτημα πληρωμής (που αποκαλείται «*référé-provision*») μπορεί να γίνει δεκτό για εντολή ανάκτησης η οποία εκδίδεται κατόπιν απόφασης της Επιτροπής.

⁽¹²⁸⁾ Για παράδειγμα, ορισμένα κράτη μέλη δεν διαθέτουν αρμόδιες για την ανάκτηση αρχές τους να διατάξουν προσωρινές πληρωμές βάσει της φορολογικής νομοθεσίας, αλλά διαθέτουν παρόμοιες διατάξεις στο πλαίσιο του αστικού δικαίου. Στις περιπτώσεις αυτές, το κράτος μέλος θα πρέπει να κάνει χρήση των κανόνων που καθιστούν εφικτή την προσωρινή εφαρμογή της απόφασης, ασχέτως της διαδικασίας που επιλέγεται για την εκτέλεσή της.

⁽¹²⁹⁾ Βλ. απόφαση του Δικαστηρίου της 7ης Ιουλίου 2009, *Επιτροπή κατά Ελλάδα* («Ολυμπιακή Αεροπορία II»), C-369/07, ECLI:EU:C:2009:428, σκέψη 79.

⁽¹³⁰⁾ Βλ. απόφαση του Δικαστηρίου της 12ης Δεκεμβρίου 2002, *Επιτροπή κατά Γερμανίας*, C-209/00, ECLI:EU:C:2002:747, σκέψεις 57-58.

⁽¹³¹⁾ Βλ. απόφαση του Δικαστηρίου της 7ης Ιουλίου 2009, *Επιτροπή κατά Ελλάδα* («Ολυμπιακή Αεροπορία II»), C-369/07, ECLI:EU:C:2009:428, σκέψη 68.

4.8 Διαδικασία αφερεγγυότητας

127. Αποδέκτης ενίσχυσης ο οποίος δεν είναι σε θέση να επιστρέψει την ενίσχυση και τους οφειλόμενους τόκους ανάκτησης επιβιώνει, καταρχήν, στην αγορά μόνο λόγω της ενίσχυσης που έλαβε. Επομένως, για την επαναφορά της εσωτερικής αγοράς στην προτέρα κατάσταση μέσω της αναδρομικής εξάλειψης της ενίσχυσης, ο αποδέκτης της ενίσχυσης πρέπει να εξέλθει από την εσωτερική αγορά. Εάν ο αποδέκτης ενίσχυσης εξέλθει από την αγορά, αλλά μέρος ή το σύνολο του πλεονεκτήματος μεταβιβαστεί σε νόμιμο και οικονομικό διάδοχο, η υποχρέωση ανάκτησης θα πρέπει να επεκταθεί στον εν λόγω διάδοχο (βλ. ενότητα 4.3.2).
128. Προκειμένου να ανακτήσει την ενίσχυση από αφερέγγυο αποδέκτη, το κράτος μέλος μπορεί μόνο να κατασχέσει τα περιουσιακά στοιχεία του αποδέκτη της ενίσχυσης και να τον θέσει υπό εκκαθάριση, εάν αυτός δεν είναι σε θέση να επιστρέψει την ενίσχυση ή να λάβει οποιοδήποτε άλλο μέτρο το οποίο θα καταστήσει εφικτή την ανάκτηση της ενίσχυσης, όπως προβλέπεται από το εθνικό δίκαιο ⁽¹³²⁾. Συναφώς, η ανάκτηση της ενίσχυσης μέσω διαδικασίας η οποία σκοπεί στη θέση του αποδέκτη υπό εκκαθάριση δεν μπορεί, καταρχήν, να θεωρηθεί μέτρο δυσανάλογο προς τους στόχους της ΣΛΕΕ ⁽¹³³⁾. Επομένως, το οικείο κράτος μέλος οφείλει να κινήσει τη διαδικασία αυτή υπό την ιδιότητα του πιστωτή, ή του μετόχου, όταν βρίσκεται στη θέση μετόχου ⁽¹³⁴⁾.
129. Από τη στιγμή που κινείται διαδικασία αφερεγγυότητας κατά του αποδέκτη ενίσχυσης, η επαναφορά στην προτέρα κατάσταση και η εξάλειψη της στρέβλωσης του ανταγωνισμού που προκύπτει από την ενίσχυση μπορούν να επιτευχθούν μέσω της εγγραφής της σχετικής με την ενίσχυση απαίτησης στον πίνακα κατάταξης ⁽¹³⁵⁾ εντός της προθεσμίας ανάκτησης. Στην περίπτωση αυτή, η εγγραφή της απαίτησης πρέπει να ακολουθείται από i) ανάκτηση του πλήρους ποσού ανάκτησης ή, εάν η ανάκτηση είναι αδύνατη, ii) εκκαθάριση της επιχείρησης και οριστική παύση των δραστηριοτήτων της ⁽¹³⁶⁾.
130. Όσον αφορά την πρώτη προϋπόθεση που αναφέρεται στο σημείο 129, το οικείο κράτος μέλος πρέπει να εγγράψει το προς ανάκτηση ποσό, ήτοι την ασυμβίβαστη ενίσχυση, μαζί με τους τόκους ανάκτησης που έχουν συσσωρευτεί έως την ολοσχερή εξόφληση ή έως άλλη προγενέστερη ημερομηνία, εάν βάσει του εθνικού δικαίου οι τόκοι παύουν να συσσωρεύονται για όλους τους πιστωτές κατά την προγενέστερη αυτή ημερομηνία (για παράδειγμα, την ημερομηνία έναρξης της διαδικασίας αφερεγγυότητας). Δεδομένου ότι με τους τόκους ανάκτησης χάνεται το οικονομικό πλεονέκτημα που προκύπτει από τη δωρεάν διαθεσιμότητα της ενίσχυσης (βλ. σημείο 16) και, ως εκ τούτου, η είσπραξη τους εξυπηρετεί τον ίδιο σκοπό που εξυπηρετεί η ανάκτηση της ενίσχυσης, τα κράτη μέλη πρέπει να εγγράφουν το ποσό της ενίσχυσης και τους τόκους ανάκτησης με την ίδια κατάταξη.
131. Όσον αφορά τη δεύτερη προϋπόθεση που αναφέρεται στο σημείο 129, ορισμένα κράτη μέλη προβλέπουν διαδικασία με στόχο την αναδιάρθρωση ή την προσωρινή συνέχιση μέρους ή του συνόλου των δραστηριοτήτων αφερέγγυων επιχειρήσεων. Ωστόσο, η διαδικασία αυτή δεν πρέπει να εφαρμόζεται εφόσον, σε περίπτωση μη έγκαιρης ανάκτησης του πλήρους ποσού ανάκτησης, εμποδίζει την εκκαθάριση και την παύση των δραστηριοτήτων του δικαιούχου της ενίσχυσης ⁽¹³⁷⁾.
132. Επομένως, όταν προτείνεται στην ομάδα των πιστωτών σχέδιο το οποίο προβλέπει τη συνέχιση της δραστηριότητας του αποδέκτη της ενίσχυσης, οι αρχές του οικείου κράτους μέλους μπορούν να υποστηρίξουν το σχέδιο αυτό μόνον εάν διασφαλίζει την ανάκτηση του πλήρους ποσού ανάκτησης εντός της προθεσμίας ανάκτησης. Το κράτος μέλος δεν μπορεί να παραιτηθεί από μέρος της απαίτησης ανάκτησης εάν ο αποδέκτης της ενίσχυσης συνεχίζει τη δραστηριότητά του μετά την προθεσμία ανάκτησης.
133. Ενδέχεται να υπάρχουν περιπτώσεις στις οποίες οι μέτοχοι του αποδέκτη ενίσχυσης αποφασίζουν οικειοθελώς την εκκαθάρισή του, εκτός της διαδικασίας που διενεργείται από δικαστήριο ή υπό την εποπτεία δικαστηρίου. Ανεξάρτητα από τη διαδικασία που επιλέγεται, ισχύουν οι ίδιες αρχές οι οποίες περιγράφονται στην παρούσα ενότητα.

⁽¹³²⁾ Βλ. απόφαση του Δικαστηρίου της 17ης Ιανουαρίου 2018, *Επιτροπή κατά Ελλάδα* («Ενωμένη Κλωστοϋφαντουργία»), C-363/16, ECLI:EU:C:2018:12, σκέψη 36.

⁽¹³³⁾ Βλ. απόφαση του Δικαστηρίου της 21ης Μαρτίου 1990, *Βέλγιο κατά Επιτροπής* («Tubemeuse»), C-142/87, ECLI:EU:C:1990:125, σκέψεις 65-66.

⁽¹³⁴⁾ Βλ. απόφαση του Δικαστηρίου της 17ης Ιανουαρίου 2018, *Επιτροπή κατά Ελλάδα* («Ενωμένη Κλωστοϋφαντουργία»), C-363/16, ECLI:EU:C:2018:12, σκέψη 38.

⁽¹³⁵⁾ Δεδομένου ότι η ανάκτηση πραγματοποιείται σύμφωνα με τις διαδικασίες της εθνικής νομοθεσίας του οικείου κράτους μέλους, το εθνικό δίκαιο διέπει την κατάταξη της απαίτησης κρατικής ενίσχυσης στον σχετικό πίνακα, υπό την προϋπόθεση ότι η κατάταξη συμμορφώνεται με την αρχή της αποτελεσματικότητας και την αρχή της ισοδυναμίας, βλ. σημείο 64. Εν πάση περιπτώσει, η αίτηση κρατικής ενίσχυσης δεν μπορεί να καταταχθεί χαμηλότερα από τις συνήθεις μη εξασφαλισμένες απαιτήσεις.

⁽¹³⁶⁾ Βλ. απόφαση του Δικαστηρίου της 11ης Δεκεμβρίου 2012, *Επιτροπή κατά Ισπανίας* («Magesfa II»), C-610/10, ECLI:EU:C:2012:781, σκέψεις 72 και 104.

⁽¹³⁷⁾ Συναφώς, βλ. απόφαση του Γενικού Δικαστηρίου της 21ης Οκτωβρίου 2014, *Ιταλία κατά Επιτροπής*, T-268/13, ECLI:EU:T:2014:900, σκέψεις 62-64.

134. Όλα τα όργανα του οικείου κράτους μέλους, συμπεριλαμβανομένων των δικαστηρίων του, οφείλουν να μην εφαρμόζουν καμία από τις εθνικές διατάξεις περί διαδικασίας αφερεγγυότητας ή οικειοθελούς εκκαθάρισης οι οποίες, διατηρώντας την προς ανάκτηση ενίσχυση στη διάθεση του αποδέκτη, δεν διασφαλίζουν την άμεση και αποτελεσματική εκτέλεση της απόφασης ανάκτησης της Επιτροπής. Ομοίως, η Επιτροπή εκτιμά ότι το κράτος μέλος πρέπει να θέτει υπό αμφισβήτηση κάθε απόφαση την οποία εκδίδουν τα εθνικά δικαστήριά του κατά παράβαση του δικαίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης ⁽¹³⁸⁾.
135. Για τους σκοπούς εκπλήρωσης της υποχρέωσης ανάκτησης, ο αποδέκτης ενίσχυσης εκκαθαρίζεται όταν οι δραστηριότητές του παύουν και τα στοιχεία ενεργητικού και τα συμφέροντά του πωλούνται σύμφωνα με τους όρους της αγοράς ⁽¹³⁹⁾. Παρότι εφαρμόζονται οι εθνικοί κανόνες, η πώληση πρέπει να πραγματοποιείται μέσω ανοικτής, διαφανούς και χωρίς διακρίσεις διαδικασίας ⁽¹⁴⁰⁾. Η αποτίμηση των στοιχείων ενεργητικού θα πρέπει να διενεργείται από ανεξάρτητο εμπειρογνώμονα. Βάσει της πείρας της Επιτροπής, οι προϋποθέσεις αυτές πληρούνται συνήθως στην περίπτωση πτωχευτικής διαδικασίας η οποία διεξάγεται υπό την εποπτεία δικαστηρίου. Προκειμένου να μην υποχρεωθεί ο αγοραστής των στοιχείων ενεργητικού να επιστρέψει την ενίσχυση, το κράτος μέλος οφείλει να διασφαλίζει την ανυπαρξία οικονομικής συνέχειας (βλ. ενότητα 4.3.2).

4.9 Προσωρινή και οριστική περάτωση των διαδικασιών ανάκτησης

136. Τα τελευταία χρόνια, η Επιτροπή έχει αναπτύξει την εσωτερική πρακτική της «προσωρινής περάτωσης» των διαδικασιών ανάκτησης. Αυτή εφαρμόζεται σε περιπτώσεις στις οποίες το κράτος μέλος έχει ήδη εφαρμόσει προσωρινά απόφαση ανάκτησης, αλλά η απόφαση δεν μπορεί να θεωρηθεί οριστικά εκτελεσθείσα λόγω: i) εκκρεμούς δικαστικής διαδικασίας στο επίπεδο της Ευρωπαϊκής Ένωσης ή σε εθνικό επίπεδο· ii) εν εξελίξει εθνικών διοικητικών διαδικασιών οι οποίες μπορούν ακόμη να επηρεάσουν την εκπλήρωση της υποχρέωσης ανάκτησης· ή iii) διαδικασιών αφερεγγυότητας οι οποίες εκκρεμούν και στις οποίες οι απαιτήσεις κρατικών ενισχύσεων έχουν εγγραφεί δεόντως στον πίνακα κατάταξης.
137. Δυνάμει της αρχής της καλόπιστης συνεργασίας, η Επιτροπή προσπαθεί να ανακοινώνει στο οικείο κράτος μέλος την προσωρινή περάτωση διαδικασίας ανάκτησης.
138. Μετά την προσωρινή περάτωση διαδικασίας ανάκτησης, το οικείο κράτος μέλος οφείλει να τηρεί την Επιτροπή ενήμερη και να συνεχίζει να παρέχει πληροφορίες και αποδεικτικά στοιχεία, εφόσον ζητηθούν, τουλάχιστον άπαξ ετησίως, έως ότου η Επιτροπή καταλήξει στο συμπέρασμα ότι το οικείο κράτος μέλος έχει εκτελέσει οριστικά την απόφαση ανάκτησης.
139. Η Επιτροπή συνεχίζει επίσης να ενημερώνει το οικείο κράτος μέλος σχετικά με την εκτίμησή της για την εξέλιξη της διαδικασίας. Η Επιτροπή ενημερώνει επίσης το κράτος μέλος, με επιστολή των υπηρεσιών της, για την οριστική περάτωση της διαδικασίας ανάκτησης. Στο στάδιο αυτό, η διαδικασία ανάκτησης διαγράφεται επίσης από τον κατάλογο υποθέσεων κρατικών ενισχύσεων για τις οποίες εκκρεμεί η διαδικασία ανάκτησης, ο οποίος δημοσιεύεται στον δικτυακό τόπο της Γενικής Διεύθυνσης Ανταγωνισμού της Επιτροπής ⁽¹⁴¹⁾.
140. Ούτε η προσωρινή ούτε η οριστική περάτωση διαδικασίας ανάκτησης εμποδίζει την Επιτροπή να διενεργήσει εκ νέου λεπτομερέστερο έλεγχο του ζητήματος ή να ανοίξει εκ νέου τη διαδικασία. Αυτό θα συνέβαινε εάν ανέκυπταν νέα πραγματικά περιστατικά που αλλάζουν την κατάσταση η οποία είχε οδηγήσει την Επιτροπή στην περάτωση.

5. ΔΙΑΦΟΡΕΣ ΕΝΩΠΙΟΝ ΤΩΝ ΕΘΝΙΚΩΝ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΩΝ

141. Η εφαρμογή αποφάσεων ανάκτησης μπορεί να οδηγήσει σε διαφορές που εκδικάζονται ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων ⁽¹⁴²⁾. Σύμφωνα με την πείρα της Επιτροπής, οι διαδικασίες ενώπιον διοικητικών δικαστηρίων, όπου υπάρχουν, τείνουν να διασφαλίζουν την ταχύτερη εκτέλεση των εντολών ανάκτησης από ό,τι οι διαδικασίες ενώπιον αστικών δικαστηρίων.
142. Διακρίνονται δύο κύριες κατηγορίες ένδικων διαφορών που σχετίζονται με την ανάκτηση: i) προσφυγές οι οποίες ασκούνται από την αρχή ανάκτησης με αίτημα την έκδοση δικαστικής διαταγής ώστε να υποχρεωθεί ο αποδέκτης που δεν συμμορφώνεται να επιστρέψει την ενίσχυση· και ii) προσφυγές οι οποίες ασκούνται από αποδέκτες που αμφισβητούν το κύρος της εντολής ανάκτησης, συμπεριλαμβανομένων ατομικών μέτρων διασφάλισης της ανάκτησης.
143. Υπάρχει κίνδυνος καθυστέρησης της εκτέλεσης της απόφασης ανάκτησης όταν τα εθνικά μέτρα που λαμβάνονται για την εφαρμογή της αμφισβητούνται δικαστικώς ⁽¹⁴³⁾.

⁽¹³⁸⁾ Συναφώς, βλ. απόφαση του Δικαστηρίου της 17ης Νοεμβρίου 2011, *Επιτροπή κατά Ιταλίας* («Μέτρα υπέρ της απασχόλησης II»), C-496/09, ECLI:EU:C:2011:740, σκέψη 74.

⁽¹³⁹⁾ Βλ. απόφαση του Δικαστηρίου της 29ης Απριλίου 2004, *Γερμανία κατά Επιτροπής* («SMI»), C-277/00, ECLI:EU:C:2004:238, σκέψη 86.

⁽¹⁴⁰⁾ Εν προκειμένω βλ. την ανακοίνωση της Επιτροπής σχετικά με την έννοια της κρατικής ενίσχυσης όπως αναφέρεται στο άρθρο 107 παράγραφος 1 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ΕΕ C 262 της 19.7.2016, σ. 1, αιτιολογικές σκέψεις 89-96.

⁽¹⁴¹⁾ Βλ. http://ec.europa.eu/competition/state_aid/studies_reports/recovery.html.

⁽¹⁴²⁾ Για περισσότερες πληροφορίες σχετικά με τον ρόλο των εθνικών δικαστηρίων στην επιβολή των κανόνων για τις κρατικές ενισχύσεις, βλέπε την ανακοίνωση της Επιτροπής σχετικά με την εφαρμογή της νομοθεσίας περί κρατικών ενισχύσεων από τα εθνικά δικαστήρια, ΕΕ C 85 της 9.4.2009, σ. 1, η οποιαδήποτε άλλη νομική πράξη την τροποποιεί ή την αντικαθιστά.

⁽¹⁴³⁾ Το οικείο εθνικό δικαστήριο μπορεί να συνεργαστεί με την Επιτροπή χρησιμοποιώντας τα εργαλεία συνεργασίας που προβλέπονται στο άρθρο 29 παράγραφος 1 του διαδικαστικού κανονισμού.

144. Εάν ο αποδέκτης της ενίσχυσης ζητεί τη λήψη προσωρινών μέτρων κατά των εθνικών μέτρων που εκδόθηκαν για την εφαρμογή της απόφασης ανάκτησης, προβάλλοντας την έλλειψη νομιμότητας της απόφασης αυτής, το εθνικό δικαστήριο πρέπει να αξιολογήσει αν η υπό κρίση υπόθεση πληροί τις προϋποθέσεις που καθορίστηκαν από το Δικαστήριο στις υποθέσεις *Zuckerfabrik* ⁽¹⁴⁴⁾ και *Atlanta* ⁽¹⁴⁵⁾. Βάσει της νομολογίας αυτής, το εθνικό δικαστήριο μπορεί να εκδώσει τέτοια προσωρινά μέτρα μόνον εάν πληρούνται σωρευτικά οι ακόλουθες προϋποθέσεις ⁽¹⁴⁶⁾:
- (i) το δικαστήριο αυτό έχει σοβαρές αμφιβολίες ως προς το κύρος της ενωσιακής πράξεως και εφόσον, στην περίπτωση που το Δικαστήριο δεν έχει ήδη επιληφθεί ερωτήματος σχετικού με το κύρος της αμφισβητούμενης πράξεως, το εθνικό δικαστήριο τού υποβάλλει σχετικό ερώτημα ⁽¹⁴⁷⁾.
  - (ii) συντρέχει περίπτωση επείγοντος υπό την έννοια ότι τα προσωρινά μέτρα είναι αναγκαία προκειμένου να μην υποστεί ο αιτών σοβαρή και ανεπανόρθωτη ζημία·
  - (iii) εφόσον το εν λόγω δικαστήριο λαμβάνει δεόντως υπόψη το συμφέρον της Ευρωπαϊκής Ένωσης και
  - (iv) κατά την εκτίμηση όλων αυτών των προϋποθέσεων, το εθνικό δικαστήριο σέβεται τις αποφάσεις του Δικαστηρίου ή του Γενικού Δικαστηρίου επί της νομιμότητας της ενωσιακής πράξεως ή διατάξεως που εκδόθηκε επί αιτήσεως ασφαλιστικών μέτρων για τη λήψη παρόμοιων προσωρινών μέτρων σε επίπεδο ΕΕ.
145. Όταν δεν πληρούνται οι προϋποθέσεις που προβλέπονται στο σημείο 144, το οικείο κράτος μέλος δεν μπορεί να επικαλεστεί προσωρινά μέτρα τα οποία εξέδωσαν εθνικά δικαστήρια για να δικαιολογήσει τη μη εφαρμογή της απόφασης ⁽¹⁴⁸⁾. Στο πλαίσιο αυτό, εναπόκειται στο κράτος μέλος να αποδείξει ότι πληρούνται όλες οι προϋποθέσεις ⁽¹⁴⁹⁾.

6. ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΜΗ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΜΙΑΣ ΑΠΟΦΑΣΗΣ ΑΝΑΚΤΗΣΗΣ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ

146. Όταν το οικείο κράτος μέλος δεν συμμορφώνεται προς απόφαση ανάκτησης και δεν είναι σε θέση να αποδείξει την ύπαρξη απόλυτης αδυναμίας ανάκτησης, η Επιτροπή μπορεί να κινηθεί διαδικασία επί παραβάσει. Επιπλέον, μπορεί να εξαρτήσει την καταβολή νέων συμβιβάσιμων ενισχύσεων στους αποδέκτες από την ανάκτηση της προηγούμενης ενίσχυσης που κρίθηκε παράνομη και ασυμβίβαστη.

6.1 Διαδικασία επί παραβάσει

147. Οι παραβάσεις διατάξεων της ΣΛΕΕ που αφορούν τις κρατικές ενισχύσεις επηρεάζουν το εμπόριο και βλάπτουν άμεσα τα συμφέροντα άλλων παραγόντων στις οικείες αγορές, οι οποίοι δεν επωφελούνται από το ίδιο είδος στήριξης.

6.1.1 Προσφυγή δυνάμει του άρθρου 108 παράγραφος 2 της ΣΛΕΕ

148. Λόγω της σημασίας που έχουν οι κανόνες περί κρατικών ενισχύσεων για την προστασία του ανταγωνισμού και για την αποτελεσματική λειτουργία της εσωτερικής αγοράς, το άρθρο 108 παράγραφος 2 της ΣΛΕΕ ορίζει ότι, εάν το οικείο κράτος μέλος δεν συμμορφωθεί προς την απόφαση ανάκτησης εντός της προθεσμίας ανάκτησης, η Επιτροπή δύναται να προσφύγει απευθείας στο Δικαστήριο. Συγκεκριμένα, εν αντιθέσει προς το άρθρο 258 της ΣΛΕΕ, το άρθρο 108 παράγραφος 2 της ΣΛΕΕ δεν προβλέπει προδικαστικό στάδιο ⁽¹⁵⁰⁾.
149. Προκειμένου να ασκήσει προσφυγή ενώπιον του Δικαστηρίου βάσει του άρθρου 108 παράγραφος 2 της ΣΛΕΕ, η Επιτροπή οφείλει να διαπιστώσει πρώτα ποια υποχρέωση η οποία επιβλήθηκε στο κράτος μέλος με την απόφαση ανάκτησης δεν εκπληρώθηκε. Γενικά, η απόφαση ανάκτησης περιλαμβάνει δύο διαφορετικά είδη υποχρεώσεων:
- i) ενημέρωση της Επιτροπής σχετικά με τα μέτρα που ελήφθησαν ή πρόκειται να ληφθούν για την εφαρμογή της απόφασης και συνεχής ενημέρωση της Επιτροπής σχετικά με την εξέλιξη της υπόθεσης μετά την προθεσμία ανάκτησης· και
  - ii) εκπλήρωση της υποχρέωσης ανάκτησης της κρατικής ενίσχυσης εντός της προθεσμίας ανάκτησης.
-
- ⁽¹⁴⁴⁾ Βλ. απόφαση του Δικαστηρίου της 21ης Φεβρουαρίου 1991, *Zuckerfabrik Süderdithmarschen και Zuckerfabrik Soest κατά Hauptzollamt Itzehoe και Hauptzollamt Paderborn*, C-143/88 και C-92/89, ECLI:EU:C:1991:65, σκέψεις 23 κ. επ.
- ⁽¹⁴⁵⁾ Βλ. απόφαση του Δικαστηρίου της 9ης Νοεμβρίου 1995, *Atlanta Fruchthandelsgesellschaft και λοιποί (I) κατά Bundesamt für Ernährung und Forstwirtschaft*, C-465/93, ECLI:EU:C:1995:369, σκέψη 51.
- ⁽¹⁴⁶⁾ Βλ. απόφαση του Δικαστηρίου της 29ης Μαρτίου 2012, *Επιτροπή κατά Ιταλίας («Ενισχύσεις υπέρ του ξενοδοχειακού κλάδου στη Σαρδηνία»)*, C-243/10, ECLI:EU:C:2012:182, σκέψη 48.
- ⁽¹⁴⁷⁾ Βλ. απόφαση του Δικαστηρίου της 14ης Ιουλίου 2011, *Επιτροπή κατά Ιταλίας («Tremonti bis»)*, C-303/09, ECLI:EU:C:2011:483, σκέψη 46.
- ⁽¹⁴⁸⁾ Βλ. απόφαση του Δικαστηρίου της 6ης Οκτωβρίου 2011, *Επιτροπή κατά Ιταλίας («Βενετία και Chioggia I»)*, C-302/09, ECLI:EU:C:2011:634, σκέψη 50.
- ⁽¹⁴⁹⁾ Βλ. απόφαση του Δικαστηρίου της 17ης Σεπτεμβρίου 2015, *Επιτροπή κατά Ιταλίας («Βενετία και Chioggia II»)*, C-367/14, ECLI:EU:C:2015:611, σκέψη 50.
- ⁽¹⁵⁰⁾ Βλ. απόφαση του Δικαστηρίου της 3ης Ιουλίου 2001, *Επιτροπή κατά Βελγίου*, C-378/98, ECLI:EU:C:2001:370, σκέψη 26.

150. Ως εκ τούτου, η παράβαση οποιασδήποτε εκ των υποχρεώσεων αυτών, καθώς και κάθε άλλης υποχρέωσης η οποία προβλέπεται στην απόφαση ανάκτησης, μπορεί να οδηγήσει σε προσφυγή δυνάμει του άρθρου 108 παράγραφος 2 της ΣΛΕΕ. Παρότι η παράβαση διαπιστώνεται εάν η σχετική υποχρέωση δεν εκπληρώθηκε εντός της προθεσμίας ανάκτησης, τα κράτη μέλη παραμένουν υπόχρεα να επιβάλουν την ανάκτηση της παράνομης ενίσχυσης μετά τη λήξη της.
151. Η υποχρέωση ανάκτησης είναι υποχρέωση επίτευξης αποτελεσμάτων. Προκειμένου να εξαλειφθεί η στρέβλωση του ανταγωνισμού η οποία προκλήθηκε από την ενίσχυση, τα κράτη μέλη οφείλουν να επιτύχουν την πραγματική είσπραξη του πλήρους ποσού ανάκτησης⁽¹⁵¹⁾.
152. Η Επιτροπή εξετάζει συστηματικά το ενδεχόμενο άσκησης δικαστικής προσφυγής εάν δεν επιτευχθεί η ανάκτηση, ανεξάρτητα από τους λόγους της μη επίτευξης⁽¹⁵²⁾ και από την εθνική διοίκηση ή το όργανο που φέρει εσωτερικά την ευθύνη για τη μη συμμόρφωση προς την υποχρέωση ανάκτησης⁽¹⁵³⁾.
153. Η απόφαση άσκησης δικαστικής προσφυγής επαφίεται στη διακριτική ευχέρεια της Επιτροπής. Λαμβάνεται κατά περίπτωση με βάση αντικειμενικούς λόγους, τις δεσμεύσεις του κράτους μέλους και τις ενέργειες που έχουν αναληφθεί για την εφαρμογή της απόφασης⁽¹⁵⁴⁾. Η Επιτροπή μπορεί επίσης να λάβει υπόψη αν η ενίσχυση έχει ανακτηθεί εν μέρει και, εφόσον έχει ανακτηθεί, σε ποιο ποσοστό.

6.1.2 Προσφυγές βάσει του άρθρου 260 παράγραφος 2 της ΣΛΕΕ

154. Το άρθρο 260 παράγραφος 2 της ΣΛΕΕ ορίζει ότι, εάν η Επιτροπή εκτιμά ότι το κράτος μέλος δεν εκπλήρωσε τις υποχρεώσεις που επιβάλλονται με δικαστική απόφαση δυνάμει του άρθρου 108 παράγραφος 2 της ΣΛΕΕ, η Επιτροπή μπορεί να προσφύγει ενώπιον του Δικαστηρίου, αφού παράσχει στο εν λόγω κράτος τη δυνατότητα να υποβάλει τις παρατηρήσεις του.
155. Η ημερομηνία αναφοράς για την αξιολόγηση της ύπαρξης παράβασης για τους σκοπούς του άρθρου 260 παράγραφος 2 της ΣΛΕΕ είναι η καταληκτική προθεσμία που τάσσεται στην προειδοποιητική επιστολή που εκδίδεται σύμφωνα με το άρθρο 260 παράγραφος 2 πρώτο εδάφιο της ΣΛΕΕ⁽¹⁵⁵⁾.
156. Η διαδικασία που προβλέπεται στο άρθρο 260 παράγραφος 2 της ΣΛΕΕ σκοπό έχει να παρακινήσει το παραβαίνον κράτος μέλος να εκτελέσει προηγούμενη απόφαση με την οποία διαπιστώνεται παράβαση υποχρεώσεων και, ως εκ τούτου, να εξασφαλίζει την πραγματική εφαρμογή του δικαίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Αμφότερες οι προβλεπόμενες από την εν λόγω διάταξη κυρώσεις —δηλαδή η χρηματική ποινή και το κατ' αποκοπήν ποσό— εξυπηρετούν τον σκοπό αυτόν.

⁽¹⁵¹⁾ Βλ. απόφαση του Δικαστηρίου της 17ης Ιανουαρίου 2018, *Επιτροπή κατά Ελλάδα* («Ενωμένη Κλωστοϋφαντουργία»), C-363/16, ECLI:EU:C:2018:12, σκέψη 34. Απόφαση του Δικαστηρίου της 24ης Ιανουαρίου 2013, *Επιτροπή κατά Ισπανία* («Magesfa»), C-529/09, ECLI:EU:C:2013:31, σκέψη 91. Σαφώς, αυτό ισχύει με την επιφύλαξη των ορίων όσον αφορά την υποχρέωση ανάκτησης: βλ. ενότητα 2.4.

⁽¹⁵²⁾ Με την επιφύλαξη αποδεδειγμένης απόλυτης αδυναμίας ανάκτησης της ενίσχυσης.

⁽¹⁵³⁾ Βλ. απόφαση του Δικαστηρίου της 30ής Σεπτεμβρίου 2003, *Köbler*, C-224/01, ECLI:EU:C:2003:513, σκέψεις 31-33.

⁽¹⁵⁴⁾ Από την έκδοση της ανακοίνωσης περί ανάκτησης του 2007, το Δικαστήριο έχει αποφανθεί επί διαφόρων υποθέσεων τις οποίες έχει υποβάλει στην κρίση του η Επιτροπή βάσει του άρθρου 108 παράγραφος 2 της ΣΛΕΕ. βλ. απόφαση του Δικαστηρίου της 17ης Ιανουαρίου 2018, *Επιτροπή κατά Ελλάδα* («Ενωμένη Κλωστοϋφαντουργία»), C-363/16, ECLI:EU:C:2018:12· απόφαση του Δικαστηρίου της 9ης Νοεμβρίου 2017, *Επιτροπή κατά Ελλάδα* («Λάρκος»), C-481/16, ECLI:EU:C:2017:845· απόφαση του Δικαστηρίου της 9ης Ιουλίου 2015, *Επιτροπή κατά Γαλλίας* («Lignes maritimes Marseille-Corse»), C-63/14, ECLI:EU:C:2015:458· απόφαση του Δικαστηρίου της 6ης Μαΐου 2015, *Επιτροπή κατά Γερμανίας* («Deutsche Post»), C-674/13, ECLI:EU:C:2015:302· απόφαση του Δικαστηρίου της 11ης Σεπτεμβρίου 2014, *Επιτροπή κατά Γερμανίας* («Biria Gruppe»), C-527/12, ECLI:EU:C:2014:2193· απόφαση του Δικαστηρίου της 5ης Ιουνίου 2014, *Επιτροπή κατά Ιταλίας* («Απαλλαγή από τον ειδικό φόρο κατανάλωσης»), C-547/11, ECLI:EU:C:2014:1319· απόφαση του Δικαστηρίου της 12ης Δεκεμβρίου 2013, *Επιτροπή κατά Ιταλίας* («Προτιμησιακή τιμολόγηση ηλεκτρικής ενέργειας»), C-411/12, ECLI:EU:C:2013:832· απόφαση του Δικαστηρίου της 17ης Οκτωβρίου 2013, *Επιτροπή κατά Ιταλίας* («Alcoa»), C-344/12, ECLI:EU:C:2013:667· απόφαση του Δικαστηρίου της 17ης Οκτωβρίου 2013, *Επιτροπή κατά Ελλάδας* («Ελληνικός Χρυσός»), C-263/12, ECLI:EU:C:2013:673· απόφαση του Δικαστηρίου της 10ης Οκτωβρίου 2013, *Επιτροπή κατά Ιταλίας* («Ixfim»), C-353/12, ECLI:EU:C:2013:651· απόφαση του Δικαστηρίου της 21ης Μαρτίου 2013, *Επιτροπή κατά Ιταλίας* («Sardinia Ferries»), C-613/11, ECLI:EU:C:2013:192· απόφαση του Δικαστηρίου της 28ης Ιουνίου 2012, *Επιτροπή κατά Ελλάδας* («Ελληνικά Ναυπηγεία Ι»), C-485/10, ECLI:EU:C:2012:395· απόφαση του Δικαστηρίου της 29ης Μαρτίου 2012, *Επιτροπή κατά Ιταλίας* («Ενισχύσεις υπέρ του ξενοδοχειακού κλάδου στη Σαρδηνία»), C-243/10, ECLI:EU:C:2012:182· απόφαση του Δικαστηρίου της 1ης Μαρτίου 2012, *Επιτροπή κατά Ελλάδας* («Αφορολόγητο αποθεματικό»), C-354/10, ECLI:EU:C:2012:109· απόφαση του Δικαστηρίου της 13ης Οκτωβρίου 2011, *Επιτροπή κατά Ιταλίας* («New Interline»), C-454/09, ECLI:EU:C:2011:650· απόφαση του Δικαστηρίου της 6ης Οκτωβρίου 2011, *Επιτροπή κατά Ιταλίας* («Benetia και Chioggia I»), C-302/09, ECLI:EU:C:2011:634· απόφαση του Δικαστηρίου της 14ης Ιουλίου 2011, *Επιτροπή κατά Ιταλίας* («Tremonti bis»), C-303/09, ECLI:EU:C:2011:483· απόφαση του Δικαστηρίου της 5ης Μαΐου 2011, *Επιτροπή κατά Ιταλίας* («Εμπορικές εκθέσεις»), C-305/09, ECLI:EU:C:2011:274· απόφαση του Δικαστηρίου της 14ης Απριλίου 2011, *Επιτροπή κατά Πολωνίας* («Technologie Buzek»), C-331/09, ECLI:EU:C:2011:250· απόφαση του Δικαστηρίου της 22ας Δεκεμβρίου 2010, *Επιτροπή κατά Σλοβακίας* («Frucona Košice»), C-507/08, ECLI:EU:C:2010:802· απόφαση του Δικαστηρίου της 22ας Δεκεμβρίου 2010, *Επιτροπή κατά Ιταλίας* («Επιχειρήσεις που έχουν εισαχθεί πρόσφατα στο χρηματιστήριο»), C-304/09, ECLI:EU:C:2010:812· απόφαση του Δικαστηρίου της 13ης Νοεμβρίου 2008, *Επιτροπή κατά Γαλλίας* («άρθρο 44-septies του CGI»), C-214/07, ECLI:EU:C:2008:619· απόφαση του Δικαστηρίου της 19ης Ιουνίου 2008, *Επιτροπή κατά Γερμανίας* («Kahla/Thüringen»), C-39/06, ECLI:EU:C:2008:349· απόφαση του Δικαστηρίου της 14ης Φεβρουαρίου 2008, *Επιτροπή κατά Ελλάδας* («Ολυμπιακή Αεροπορία Ι»), C-419/06, ECLI:EU:C:2008:89· απόφαση του Δικαστηρίου της 6ης Δεκεμβρίου 2007, *Επιτροπή κατά Ιταλίας* («Επείγοντα μέτρα για την απασχόληση»), C-280/05, ECLI:EU:C:2007:753.

⁽¹⁵⁵⁾ Βλ. απόφαση του Δικαστηρίου της 17ης Σεπτεμβρίου 2015, *Επιτροπή κατά Ιταλίας* («Benetia και Chioggia II»), C-367/14, ECLI:EU:C:2015:611, σκέψη 35.

157. Το Δικαστήριο αποφασίζει τις κυρώσεις βάσει πρότασης της Επιτροπής (η οποία δεν δεσμεύει το Δικαστήριο). Αυτή η πρόταση κυρώσεων στο πλαίσιο προσφυγής που ασκείται βάσει του άρθρου 260 παράγραφος 2 της ΣΛΕΕ εφαρμόζει τα κριτήρια που καθορίζονται σε ανακοίνωση της Επιτροπής⁽¹⁵⁶⁾, η οποία επικαιροποιείται τακτικά. Σύμφωνα με την ανακοίνωση, κατά την επιβολή οικονομικής κύρωσης σε κράτος μέλος, πρέπει να λαμβάνονται υπόψη τρία θεμελιώδη κριτήρια: i) η σοβαρότητα της παράβασης· ii) η διάρκεια της· και iii) η αναγκαιότητα να διασφαλίζεται ότι η ίδια η κύρωση λειτουργεί αποτρεπτικά όσον αφορά περαιτέρω παραβάσεις. Η Επιτροπή θεωρεί ότι η παράβαση της υποχρέωσης ανάκτησης είναι πάντοτε σοβαρή παράβαση⁽¹⁵⁷⁾.
158. Η Επιτροπή εξετάζει συστηματικά το ενδεχόμενο προσφυγής στο Δικαστήριο, δυνάμει του άρθρου 260 παράγραφος 2 της ΣΛΕΕ, όταν το οικείο κράτος μέλος δεν συμμορφώνεται με δικαστική απόφαση δυνάμει του άρθρου 108 παράγραφος 2 της ΣΛΕΕ⁽¹⁵⁸⁾.

6.2 Η νομολογία *Deggendorf*

159. Στην απόφαση που εξέδωσε στην υπόθεση *Deggendorf*, το Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι η Επιτροπή μπορεί να κηρύξει συμβιβασίμη με την εσωτερική αγορά μια ενίσχυση που χορηγήθηκε σε επιχείρηση, υπό την προϋπόθεση ότι η επιχείρηση επιστρέφει προηγούμενη παράνομη ενίσχυση, λαμβανομένου υπόψη του σωρευτικού αποτελέσματος των επίμαχων ενισχύσεων⁽¹⁵⁹⁾.
160. Όταν φυσικά ή νομικά πρόσωπα, τα οποία διακρίνονται νομικώς μεταξύ τους, αποτελούν ενιαία οικονομική μονάδα, πρέπει να νοούνται ως μία και μόνη επιχείρηση από την άποψη της εφαρμογής των κανόνων περί ανταγωνισμού της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Στις περιπτώσεις αυτές, με σκοπό την αξιολόγηση του σωρευτικού αποτελέσματος προηγούμενων και σχεδιαζόμενων νέων ενισχύσεων, η Επιτροπή οφείλει να λαμβάνει υπόψη τον όμιλο στον οποίο ανήκει ο αποδέκτης της ενίσχυσης⁽¹⁶⁰⁾.

7. ΤΕΛΙΚΕΣ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ

161. Η παρούσα ανακοίνωση αντικαθιστά την ανακοίνωση περί ανάκτησης του 2007.
162. Η Επιτροπή ενδέχεται να επανεξετάσει την παρούσα ανακοίνωση με βάση σημαντικές μελλοντικές εξελίξεις στην πρακτική της για την ανάκτηση κρατικών ενισχύσεων ή σχετικές τροποποιήσεις των εφαρμοστέων κανόνων ή της νομολογίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης.
163. Οι αρχές των κρατών μελών μπορούν να επικοινωνούν με το ενιαίο σημείο επαφής της Επιτροπής για ερωτήσεις σχετικά με την ανάκτηση κρατικών ενισχύσεων: comp-recovery-state-aid@ec.europa.eu.

⁽¹⁵⁶⁾ Ανακοίνωση της Επιτροπής σχετικά με την εφαρμογή του άρθρου 228 της συνθήκης ΕΚ, SEC(2005) 1658, ΕΕ C 126 της 7.6.2007, σ. 15, όπως τροποποιήθηκε και επικαιροποιήθηκε με τις ανακοινώσεις που δημοσιεύονται στον δικτυακό τόπο της Επιτροπής.

⁽¹⁵⁷⁾ Βλ. απόφαση του Δικαστηρίου της 13ης Μαΐου 2014, *Επιτροπή κατά Ισπανίας* («Φορολογική ενίσχυση στη Χώρα των Βάσκων»), C-184/11, ECLI:EU:C:2014:316, σκέψη 69.

⁽¹⁵⁸⁾ Από την έκδοση της ανακοίνωσης περί ανάκτησης του 2007, το Δικαστήριο έχει αποφανθεί επί διαφόρων υποθέσεων τις οποίες έχει υποβάλει στην κρίση του η Επιτροπή βάσει του άρθρου 260 παράγραφος 2 της ΣΛΕΕ. βλ. απόφαση του Δικαστηρίου της 14ης Νοεμβρίου 2018, *Επιτροπή κατά Ελλάδας* («Ελληνικά Ναυπηγεία II»), C-93/17, ECLI:EU:C:2018:903· απόφαση του Δικαστηρίου της 17ης Σεπτεμβρίου 2015, *Επιτροπή κατά Ιταλίας* («Βενετία και Chioggia II»), C-367/14, ECLI:EU:C:2015:611· απόφαση του Δικαστηρίου της 17ης Νοεμβρίου 2011, *Επιτροπή κατά Ιταλίας* («Μέτρα υπέρ της απασχόλησης II»), C-496/09, ECLI:EU:C:2011:740· απόφαση του Δικαστηρίου της 13ης Μαΐου 2014, *Επιτροπή κατά Ισπανίας* («Φορολογική ενίσχυση στη Χώρα των Βάσκων»), C-184/11, ECLI:EU:C:2014:316· απόφαση του Δικαστηρίου της 7ης Ιουλίου 2009, *Επιτροπή κατά Ελλάδας* («Ολυμπιακή Αεροπορία II»), C-369/07, ECLI:EU:C:2009:428· απόφαση του Δικαστηρίου της 11ης Δεκεμβρίου 2012, *Επιτροπή κατά Ισπανίας* («Magfesa II»), C-610/10, ECLI:EU:C:2012:781. Σε όλες αυτές τις αποφάσεις, με εξαίρεση τη Φορολογική ενίσχυση στη Χώρα των Βάσκων, το Δικαστήριο επέβαλε και κατ' αποκοπήν ποσό και χρηματική ποινή. Ειδικότερα, στην απόφαση *Ελληνικά Ναυπηγεία*, το Δικαστήριο επέβαλε χρηματική ποινή ύψους 7 294 000 EUR για κάθε 6 μήνες καθυστέρησης στην εφαρμογή των αναγκαίων μέτρων για τη συμμόρφωση προς την απόφαση του Δικαστηρίου και κατ' αποκοπήν ποσό ύψους 10 εκατ. EUR· στην απόφαση *Βενετία και Chioggia II*, το Δικαστήριο επέβαλε χρηματική ποινή ύψους 12 εκατ. EUR για κάθε 6 μήνες καθυστέρησης στην εφαρμογή των αναγκαίων μέτρων για τη συμμόρφωση προς την απόφαση του Δικαστηρίου και κατ' αποκοπήν ποσό ύψους 30 εκατ. EUR· στην απόφαση *Μέτρα υπέρ της απασχόλησης II*, το Δικαστήριο επέβαλε χρηματική ποινή της οποίας το ύψος αντιστοιχεί στο πολλαπλάσιο του βασικού ποσού των 30 εκατ. EUR επί το ποσοστό των ασυμβίβαστων παρανόμων ενισχύσεων των οποίων η ανάκτηση δεν έχει ακόμη πραγματοποιηθεί ή δεν έχει αποδειχθεί κατά τη λήξη της οικείας περιόδου, υπολογιζόμενο σε σχέση με το σύνολο των ποσών που δεν έχουν ακόμη ανακτηθεί κατά την ημερομηνία έκδοσης της απόφασης αυτής, για κάθε 6 μήνες καθυστέρησης στην εφαρμογή των αναγκαίων μέτρων για τη συμμόρφωση προς την απόφαση του Δικαστηρίου βάσει του άρθρου 108 της ΣΛΕΕ (σκέψη 68), καθώς και κατ' αποκοπήν ποσό ύψους 30 εκατ. EUR (σκέψη 97)· στην απόφαση *Φορολογική ενίσχυση στη Χώρα των Βάσκων*, το Δικαστήριο επέβαλε και κατ' αποκοπήν ποσό ύψους 30 εκατ. EUR (σκέψη 84)· στην απόφαση *Ολυμπιακή Αεροπορία II*, το Δικαστήριο επέβαλε χρηματική ποινή ύψους 16 000 EUR για κάθε ημέρα καθυστέρησης στη λήψη των αναγκαίων μέτρων για τη συμμόρφωση προς την απόφαση του Δικαστηρίου (σκέψη 127) και κατ' αποκοπήν ποσό ύψους 2 εκατ. EUR (σκέψη 150)· στην απόφαση *Magfesa II*, το Δικαστήριο επέβαλε χρηματική ποινή ύψους 50 000 EUR για κάθε ημέρα καθυστέρησης στη λήψη των αναγκαίων μέτρων για τη συμμόρφωση προς την απόφαση του Δικαστηρίου (σκέψη 136) και κατ' αποκοπήν ποσό ύψους 20 εκατ. EUR (σκέψη 148).

⁽¹⁵⁹⁾ Βλ. απόφαση του Δικαστηρίου της 15ης Μαΐου 1997, *TWD κατά Επιτροπής*, C-355/95 P, ECLI:EU:C:1997:241, σκέψεις 25 και 26.

⁽¹⁶⁰⁾ Βλ. απόφαση του Πρωτοδικείου της 8ης Σεπτεμβρίου 2009, *AcseaElectrabel κατά Επιτροπής*, T-303/05, ECLI:EU:T:2009:312, σκέψη 163, η οποία επικυρώθηκε με την απόφαση του Δικαστηρίου της 16ης Δεκεμβρίου 2010, *AcseaElectrabel κατά Επιτροπής*, C-480/09 P, ECLI:EU:C:2010:787.

Μη διατύπωση αντιρρήσεων σε κοινοποιηθείσα συγκέντρωση**(Υπόθεση M.9295 — Daimler / Geely / Ride-Hailing JV)****(Κείμενο που παρουσιάζει ενδιαφέρον για τον ΕΟΧ)**

(2019/C 247/02)

Στις 17 Απριλίου 2019, η Επιτροπή αποφάσισε να μη διατυπώσει αντιρρήσεις σχετικά με την ανωτέρω κοινοποιηθείσα συγκέντρωση και να τη χαρακτηρίσει συμβιβάσιμη με την εσωτερική αγορά. Η απόφαση αυτή βασίζεται στο άρθρο 6 παράγραφος 1 στοιχείο β) του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 139/2004 του Συμβουλίου ⁽¹⁾. Το πλήρες κείμενο της απόφασης διατίθεται μόνο στα αγγλικά και θα δημοσιοποιηθεί χωρίς τα επιχειρηματικά απόρρητα στοιχεία τα οποία ενδέχεται να περιέχει. Θα διατίθεται:

- από τη σχετική με τις συγκεντρώσεις ενότητα του ιστότοπου της Επιτροπής για τον ανταγωνισμό (<http://ec.europa.eu/competition/mergers/cases/>). Ο ιστότοπος αυτός παρέχει διάφορα μέσα που βοηθούν στον εντοπισμό μεμονωμένων αποφάσεων για συγκεντρώσεις, όπως ευρετήρια επιχειρήσεων, αριθμών υποθέσεων και ημερομηνιών, καθώς και τομεακά ευρετήρια,
- σε ηλεκτρονική μορφή στον ιστότοπο EUR-Lex (<http://eur-lex.europa.eu/homepage.html?locale=el>) με αριθμό εγγράφου 32019M9295. Ο ιστότοπος EUR-Lex αποτελεί την επιγραμμική πρόσβαση στην ευρωπαϊκή νομοθεσία.

⁽¹⁾ ΕΕ L 24 της 29.1.2004, σ. 1.

Μη διατύπωση αντιρρήσεων σε κοινοποιηθείσα συγκέντρωση**(Υπόθεση M.9326 — Saudi Aramco / Total Marketing / Sahel)****(Κείμενο που παρουσιάζει ενδιαφέρον για τον ΕΟΧ)**

(2019/C 247/03)

Στις 7 Μαΐου 2019, η Επιτροπή αποφάσισε να μη διατυπώσει αντιρρήσεις σχετικά με την ανωτέρω κοινοποιηθείσα συγκέντρωση και να τη χαρακτηρίσει συμβιβάσιμη με την εσωτερική αγορά. Η απόφαση αυτή βασίζεται στο άρθρο 6 παράγραφος 1 στοιχείο β) του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 139/2004 του Συμβουλίου ⁽¹⁾. Το πλήρες κείμενο της απόφασης διατίθεται μόνο στα αγγλικά και θα δημοσιοποιηθεί χωρίς τα επιχειρηματικά απόρρητα στοιχεία τα οποία ενδέχεται να περιέχει. Θα διατίθεται:

- από τη σχετική με τις συγκεντρώσεις ενότητα του ιστότοπου της Επιτροπής για τον ανταγωνισμό (<http://ec.europa.eu/competition/mergers/cases/>). Ο ιστότοπος αυτός παρέχει διάφορα μέσα που βοηθούν στον εντοπισμό μεμονωμένων αποφάσεων για συγκεντρώσεις, όπως ευρετήρια επιχειρήσεων, αριθμών υποθέσεων και ημερομηνιών, καθώς και τομεακά ευρετήρια,
- σε ηλεκτρονική μορφή στον ιστότοπο EUR-Lex (<http://eur-lex.europa.eu/homepage.html?locale=el>) με αριθμό εγγράφου 32019M9326. Ο ιστότοπος EUR-Lex αποτελεί την επιγραμμική πρόσβαση στην ευρωπαϊκή νομοθεσία.

⁽¹⁾ ΕΕ L 24 της 29.1.2004, σ. 1.

Μη διατύπωση αντιρρήσεων σε κοινοποιηθείσα συγκέντρωση**(Υπόθεση M.9313 — Equistone/CH&CO)****(Κείμενο που παρουσιάζει ενδιαφέρον για τον ΕΟΧ)**

(2019/C 247/04)

Στις 13 Μαΐου 2019, η Επιτροπή αποφάσισε να μη διατυπώσει αντιρρήσεις σχετικά με την ανωτέρω κοινοποιηθείσα συγκέντρωση και να την χαρακτηρίσει συμβιβάσιμη με την εσωτερική αγορά. Η απόφαση αυτή βασίζεται στο άρθρο 6 παράγραφος 1 στοιχείο β) του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 139/2004 του Συμβουλίου ⁽¹⁾. Το πλήρες κείμενο της απόφασης διατίθεται μόνο στα αγγλικά και θα δημοσιοποιηθεί χωρίς τα επιχειρηματικά απόρρητα στοιχεία τα οποία ενδέχεται να περιέχει. Θα διατίθεται:

- από τη σχετική με τις συγκεντρώσεις ενότητα του δικτυακού τόπου της Επιτροπής για τον ανταγωνισμό (<http://ec.europa.eu/competition/mergers/cases/>). Ο δικτυακός αυτός τόπος παρέχει διάφορα μέσα που βοηθούν στον εντοπισμό μεμονωμένων αποφάσεων για συγκεντρώσεις, όπως ευρετήρια επιχειρήσεων, αριθμών υποθέσεων και ημερομηνιών, καθώς και τομεακά ευρετήρια,
- σε ηλεκτρονική μορφή στον δικτυακό τόπο EUR-Lex (<http://eur-lex.europa.eu/homepage.html?locale=el>) με αριθμό εγγράφου 32019M9313. Ο δικτυακός τόπος EUR-Lex αποτελεί την επιγραμμική πρόσβαση στην ευρωπαϊκή νομοθεσία.

⁽¹⁾ ΕΕ L 24 της 29.1.2004, σ. 1.

Μη διατύπωση αντιρρήσεων σε κοινοποιηθείσα συγκέντρωση**(Υπόθεση M.9321 — MRG / PMV / SFPI-FPIM / Euroports)****(Κείμενο που παρουσιάζει ενδιαφέρον για τον ΕΟΧ)**

(2019/C 247/05)

Στις 29 Μαΐου 2019, η Επιτροπή αποφάσισε να μη διατυπώσει αντιρρήσεις σχετικά με την ανωτέρω κοινοποιηθείσα συγκέντρωση και να τη χαρακτηρίσει συμβιβάσιμη με την εσωτερική αγορά. Η απόφαση αυτή βασίζεται στο άρθρο 6 παράγραφος 1 στοιχείο β) του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 139/2004 του Συμβουλίου ⁽¹⁾. Το πλήρες κείμενο της απόφασης διατίθεται μόνο στα αγγλικά και θα δημοσιοποιηθεί χωρίς τα επιχειρηματικά απόρρητα στοιχεία τα οποία ενδέχεται να περιέχει. Θα διατίθεται:

- από τη σχετική με τις συγκεντρώσεις ενότητα του ιστότοπου της Επιτροπής για τον ανταγωνισμό (<http://ec.europa.eu/competition/mergers/cases/>). Ο ιστότοπος αυτός παρέχει διάφορα μέσα που βοηθούν στον εντοπισμό μεμονωμένων αποφάσεων για συγκεντρώσεις, όπως ευρετήρια επιχειρήσεων, αριθμών υποθέσεων και ημερομηνιών, καθώς και τομεακά ευρετήρια,
- σε ηλεκτρονική μορφή στον ιστότοπο EUR-Lex (<http://eur-lex.europa.eu/homepage.html?locale=el>) με αριθμό εγγράφου 32019M9321. Ο ιστότοπος EUR-Lex αποτελεί την επιγραμμική πρόσβαση στην ευρωπαϊκή νομοθεσία.

⁽¹⁾ ΕΕ L 24 της 29.1.2004, σ. 1.

**Μη διατύπωση αντιρρήσεων σε κοινοποιηθείσα συγκέντρωση
(Υπόθεση M.9412 — EQT Fund Management / Nestlé Skin Health)**

(Κείμενο που παρουσιάζει ενδιαφέρον για τον ΕΟΧ)

(2019/C 247/06)

Στις 16 Ιουλίου 2019, η Επιτροπή αποφάσισε να μη διατυπώσει αντιρρήσεις σχετικά με την ανωτέρω κοινοποιηθείσα συγκέντρωση και να τη χαρακτηρίσει συμβιβάσιμη με την εσωτερική αγορά. Η απόφαση αυτή βασίζεται στο άρθρο 6 παράγραφος 1 στοιχείο β) του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 139/2004 του Συμβουλίου ⁽¹⁾. Το πλήρες κείμενο της απόφασης διατίθεται μόνο στα αγγλικά και θα δημοσιοποιηθεί χωρίς τα επιχειρηματικά απόρρητα στοιχεία τα οποία ενδέχεται να περιέχει. Θα διατίθεται:

- από τη σχετική με τις συγκεντρώσεις ενότητα του ιστότοπου της Επιτροπής για τον ανταγωνισμό (<http://ec.europa.eu/competition/mergers/cases/>). Ο ιστότοπος αυτός παρέχει διάφορα μέσα που βοηθούν στον εντοπισμό μεμονωμένων αποφάσεων για συγκεντρώσεις, όπως ευρετήρια επιχειρήσεων, αριθμών υποθέσεων και ημερομηνιών, καθώς και τομεακά ευρετήρια,
- σε ηλεκτρονική μορφή στον ιστότοπο EUR-Lex (<http://eur-lex.europa.eu/homepage.html?locale=el>) με αριθμό εγγράφου 32019M9412. Ο ιστότοπος EUR-Lex αποτελεί την επιγραμμική πρόσβαση στην ευρωπαϊκή νομοθεσία.

⁽¹⁾ ΕΕ L 24 της 29.1.2004, σ. 1.

IV

(Πληροφορίες)

ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ ΠΡΟΕΡΧΟΜΕΝΕΣ ΑΠΟ ΤΑ ΘΕΣΜΙΚΑ ΚΑΙ ΛΟΙΠΑ ΟΡΓΑΝΑ ΚΑΙ
ΤΟΥΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΥΣ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Ισοτιμίες του ευρώ ⁽¹⁾

22 Ιουλίου 2019

(2019/C 247/07)

1 ευρώ =

Νομισματική μονάδα	Ισοτιμία	Νομισματική μονάδα	Ισοτιμία
USD	δολάριο ΗΠΑ	CAD	δολάριο Καναδά
JPY	ιαπωνικό γιεν	HKD	δολάριο Χονγκ Κονγκ
DKK	δανική κορόνα	NZD	δολάριο Νέας Ζηλανδίας
GBP	λίρα στερλίνα	SGD	δολάριο Σιγκαπούρης
SEK	σουηδική κορόνα	KRW	ουόν Νότιας Κορέας
CHF	ελβετικό φράγκο	ZAR	νοτιοαφρικανικό ραντ
ISK	ισλανδική κορόνα	CNY	κινεζικό ρενμινπί γιουάν
NOK	νορβηγική κορόνα	HRK	κροατική κούνα
BGN	βουλγαρικό λεβ	IDR	ρουπία Ινδονησίας
CZK	τσεχική κορόνα	MYR	μαλαισιανό ρινγκίτ
HUF	ουγγρικό φιορίνι	PHP	πέσο Φιλιππινών
PLN	πολωνικό ζλότι	RUB	ρωσικό ρούβλι
RON	ρουμανικό λέου	THB	ταϊλανδικό μπατ
TRY	τουρκική λίρα	BRL	ρεάλ Βραζιλίας
AUD	δολάριο Αυστραλίας	MXN	πέσο Μεξικού
		INR	ινδική ρουπία

⁽¹⁾ Πηγή: Ισοτιμίες αναφοράς που δημοσιεύονται από την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα.

ΕΛΕΓΚΤΙΚΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ

Ειδική έκθεση αριθ. 13/2019

«Πλαίσια δεοντολογίας των ελεγχθέντων θεσμικών οργάνων της ΕΕ: υπάρχουν περιθώρια βελτίωσης»

(2019/C 247/08)

Το Ευρωπαϊκό Ελεγκτικό Συνέδριο σας πληροφορεί ότι μόλις δημοσιεύθηκε η ειδική έκθεσή του αριθ. 13/2019, με τίτλο «Πλαίσια δεοντολογίας των ελεγχθέντων θεσμικών οργάνων της ΕΕ: υπάρχουν περιθώρια βελτίωσης».

Η έκθεση είναι διαθέσιμη, είτε για ανάγνωση είτε για τηλεφόρτωση, στον ιστότοπο του Ευρωπαϊκού Ελεγκτικού Συνεδρίου: <http://eca.europa.eu>.

ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ ΠΡΟΕΡΧΟΜΕΝΕΣ ΑΠΟ ΤΑ ΚΡΑΤΗ ΜΕΛΗ

Ανακοίνωση του υπουργού Οικονομίας και Κλίματος του Βασιλείου των Κάτω Χωρών, σύμφωνα με το άρθρο 3 παράγραφος 2 της οδηγίας 94/22/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για τους όρους χορήγησης και χρήσης των αδειών αναζήτησης, εξερεύνησης και παραγωγής υδρογονανθράκων

(2019/C 247/09)

Ο υπουργός Οικονομίας και Κλίματος γνωστοποιεί ότι παρέλαβε αίτηση χορήγησης άδειας αναζήτησης υδρογονανθράκων στους τομείς G15 και H13, οι οποίοι σημειώνονται στον χάρτη που επισυνάπτεται ως παράρτημα 3 στον κανονισμό περί μεταλλευτικών δραστηριοτήτων (Mijnbouwregeling) (Staatscourant 2014, αριθ. φύλλου 4928).

Λαμβάνοντας υπόψη την αναφερόμενη στην εισαγωγή οδηγία και το άρθρο 15 του μεταλλευτικού νόμου («Mijnbouwwet») (Staatsblad 2002, αριθ. φύλλου 542), ο υπουργός Οικονομίας και Κλίματος καλεί τους ενδιαφερομένους να υποβάλουν ανταγωνιστική αίτηση χορήγησης άδειας για την αναζήτηση υδρογονανθράκων στους τομείς G15 και H13 της υφαλοκρηπίδας των Κάτω Χωρών.

Αρμόδια αρχή για την αδειοδότηση είναι ο υπουργός Οικονομίας και Κλίματος. Τα κριτήρια, οι προϋποθέσεις και οι απαιτήσεις που αναφέρονται στο άρθρο 5 παράγραφοι 1 και 2 και στο άρθρο 6 παράγραφος 2 της ανωτέρω οδηγίας καθορίζονται στον νόμο περί εξορυκτικών δραστηριοτήτων («Mijnbouwwet») (Staatsblad 2002, αριθ. φύλλου 542).

Αιτήσεις είναι δυνατόν να υποβληθούν εντός 13 εβδομάδων από τη δημοσίευση της παρούσας πρόσκλησης στην *Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης*, στην ακόλουθη διεύθυνση:

The Minister for Economic Affairs and Climate Policy

attn.: Mr J.L. Rosch, Energy and Environment Directorate

Διεύθυνση ηλεκτρονικού ταχυδρομείου: mijnbouwaanvragen@minezk.nl

Οι εκπρόθεσμες αιτήσεις δεν θα ληφθούν υπόψη.

Η απόφαση επί των αιτήσεων θα ληφθεί καταρχήν το αργότερο εντός δώδεκα μηνών από τη λήξη της ανωτέρω προθεσμίας.

Περισσότερες πληροφορίες παρέχονται τηλεφωνικά από τον κ. D.A. Hendriks, στον αριθμό: +31 703798477.

V

(Γνωστοποιήσεις)

ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΕΣ ΠΟΥ ΑΦΟΡΟΥΝ ΤΗΝ ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ
ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΥ

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Προηγούμενη κοινοποίηση συγκέντρωσης

(Υπόθεση M.9423 — Strategic Value Partners / Pfeiderer)

Υπόθεση υποψήφια για απλοποιημένη διαδικασία

(Κείμενο που παρουσιάζει ενδιαφέρον για τον ΕΟΧ)

(2019/C 247/10)

1. Στις 16 Ιουλίου 2019, η Επιτροπή έλαβε κοινοποίηση προτεινόμενης συγκέντρωσης, σύμφωνα με το άρθρο 4 του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 139/2004 του Συμβουλίου ⁽¹⁾.

Η κοινοποίηση αφορά τις ακόλουθες επιχειρήσεις:

- Strategic Value Partners, LLC («Strategic Value Partners», Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής),
- Pfeiderer Group S.A. («Pfeiderer», Πολωνία)

Η Strategic Value Partners αποκτά, κατά την έννοια του άρθρου 3 παράγραφος 1 στοιχείο β) του κανονισμού συγκεντρώσεων, τον αποκλειστικό έλεγχο του συνόλου της Pfeiderer.

Η συγκέντρωση πραγματοποιείται με δημόσια προσφορά που ανακοινώθηκε στις 11 Ιουλίου 2019.

2. Οι επιχειρηματικές δραστηριότητες των εν λόγω επιχειρήσεων είναι οι εξής:

- Strategic Value Partners: η διαχείριση, ως ιδιωτική εταιρεία επενδύσεων, μέσω αμοιβαίων κεφαλαίων αντιστάθμισης κινδύνου και υβριδικών ιδιωτικών επενδυτικών κεφαλαίων με επενδύσεις σε δημόσιες και ιδιωτικές κεφαλαιαγορές, σε αγορές χρεωστικών τίτλων και σε άλλες αγορές εναλλακτικών επενδύσεων παγκοσμίως,
- Pfeiderer: η παραγωγή εύρους προϊόντων κατεργασμένου ξύλου και τελικών προϊόντων επιφανείας, μεταξύ άλλων νοβοπάν, ινοσανίδων, μορισανίδων και πολυστρωματικών υλικών για διάφορες χρήσεις, συμπεριλαμβανομένης της παραγωγής επιφανειών εργασίας, επίπλων, τελειωμάτων εσωτερικού χώρου, γενικών οικοδομικών εφαρμογών και δαπέδων.

3. Κατόπιν προκαταρκτικής εξέτασης, η Επιτροπή διαπιστώνει ότι η κοινοποιηθείσα πράξη θα μπορούσε να εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του κανονισμού συγκεντρώσεων. Εντούτοις, επιφυλάσσεται να λάβει τελική απόφαση ως προς το σημείο αυτό.

Σύμφωνα με την ανακοίνωση της Επιτροπής σχετικά με απλοποιημένη διαδικασία για την εξέταση ορισμένων συγκεντρώσεων βάσει του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 139/2004 του Συμβουλίου ⁽²⁾, σημειώνεται ότι η παρούσα υπόθεση είναι υποψήφια να εξεταστεί βάσει της διαδικασίας που προβλέπεται στην ανακοίνωση.

4. Η Επιτροπή καλεί τους ενδιαφερόμενους τρίτους να της υποβάλουν τυχόν παρατηρήσεις για την προτεινόμενη συγκέντρωση.

Οι παρατηρήσεις πρέπει να περιέλθουν στην Επιτροπή το αργότερο εντός 10 ημερών από την ημερομηνία της παρούσας δημοσίευσης. Θα πρέπει πάντοτε να σημειώνονται τα ακόλουθα στοιχεία αναφοράς:

M.9423 — Strategic Value Partners / Pfeiderer

⁽¹⁾ ΕΕ L 24 της 29.1.2004, σ. 1 (ο «κανονισμός συγκεντρώσεων»).

⁽²⁾ ΕΕ C 366 της 14.12.2013, σ. 5.

Οι παρατηρήσεις μπορούν να σταλούν στην Επιτροπή με ηλεκτρονικό ταχυδρομείο, με φαξ ή ταχυδρομικώς. Στοιχεία επικοινωνίας:

Email: COMP-MERGER-REGISTRY@ec.europa.eu

Φαξ +32 22964301

Ταχυδρομική διεύθυνση:

European Commission
Directorate-General for Competition
Merger Registry
1049 Bruxelles/Brussel
BELGIQUE/BELGIË

Προηγούμενη κοινοποίηση συγκέντρωσης
(Υπόθεση M.9431 — KKR / Grupo Gallardo Balboa)
Υπόθεση υποψήφια για απλοποιημένη διαδικασία
(Κείμενο που παρουσιάζει ενδιαφέρον για τον ΕΟΧ)
(2019/C 247/11)

1. Στις 12 Ιουλίου 2019, η Επιτροπή έλαβε κοινοποίηση προτεινόμενης συγκέντρωσης, σύμφωνα με το άρθρο 4 του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 139/2004 του Συμβουλίου ⁽¹⁾.

Η κοινοποίηση αφορά τις ακόλουθες επιχειρήσεις:

- KKR & Co. Inc. («KKR», ΗΠΑ), και
- Grupo Gallardo Balboa S.L.U. («Grupo Gallardo Balboa», Ισπανία).

Η KKR αποκτά, κατά την έννοια του άρθρου 3 παράγραφος 1 στοιχείο β) του κανονισμού συγκεντρώσεων, τον έλεγχο του συνόλου του Grupo Gallardo Balboa.

Η συγκέντρωση πραγματοποιείται με αγορά μετοχών.

2. Οι δραστηριότητες των εν λόγω επιχειρήσεων είναι οι εξής:

- KKR: παγκόσμια εταιρεία επενδύσεων, η οποία προσφέρει ένα ευρύ φάσμα υπηρεσιών εναλλακτικής διαχείρισης περιουσιακών στοιχείων σε ιδιώτες και δημόσιους επενδυτές και παρέχει λύσεις κεφαλαιαγοράς για την επιχείρηση, τις επιχειρήσεις του χαρτοφυλακίου της και άλλους πελάτες.
- Grupo Gallardo Balboa: εταιρεία χαρτοφυλακίου με έδρα στην Ισπανία, για διάφορες εταιρείες παραγωγής χάλυβα που κατασκευάζουν κυματοειδή χάλυβα. Μέσω των εταιριών της εκμετάλλευσης, έχει εργοστάσια σε όλες τις ισπανικές κοινότητες, συμπεριλαμβανομένων της Εστρεμαδούρα, της Μαδρίτης, των Αστουριών και της Χώρας των Βάσκων.

3. Κατόπιν προκαταρκτικής εξέτασης, η Επιτροπή διαπιστώνει ότι η κοινοποιηθείσα πράξη θα μπορούσε να εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του κανονισμού συγκεντρώσεων. Εντούτοις, επιφυλάσσεται να λάβει τελική απόφαση ως προς το σημείο αυτό.

Σύμφωνα με την ανακοίνωση της Επιτροπής σχετικά με απλοποιημένη διαδικασία για την εξέταση ορισμένων συγκεντρώσεων βάσει του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 139/2004 του Συμβουλίου ⁽²⁾, σημειώνεται ότι η παρούσα υπόθεση είναι υποψήφια να εξεταστεί βάσει της διαδικασίας που προβλέπεται στην ανακοίνωση.

4. Η Επιτροπή καλεί τους ενδιαφερόμενους τρίτους να της υποβάλουν τυχόν παρατηρήσεις για την προτεινόμενη συγκέντρωση.

Οι παρατηρήσεις πρέπει να περιέλθουν στην Επιτροπή το αργότερο εντός 10 ημερών από την ημερομηνία της παρούσας δημοσίευσης. Θα πρέπει πάντοτε να σημειώνονται τα ακόλουθα στοιχεία αναφοράς:

M.9431 — KKR / Grupo Gallardo Balboa

Οι παρατηρήσεις μπορούν να σταλούν στην Επιτροπή με ηλεκτρονικό ταχυδρομείο, με φαξ ή ταχυδρομικώς. Στοιχεία επικοινωνίας:

Email: COMP-MERGER-REGISTRY@ec.europa.eu

Φαξ +32 22964301

Ταχυδρομική διεύθυνση:

European Commission
Directorate-General for Competition
Merger Registry
1049 Bruxelles / Brussel
BELGIQUE / BELGIË

⁽¹⁾ EE L 24 της 29.1.2004, σ. 1 (ο «κανονισμός συγκεντρώσεων»).

⁽²⁾ EE C 366 της 14.12.2013, σ. 5.

ΛΟΙΠΕΣ ΠΡΑΞΕΙΣ

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Πληροφόρηση πριν από την αρχειοθέτηση της πολλαπλής καταγγελίας CHAP(2013)02466

(2019/C 247/12)

Το 2013, το 2014 και το 2015, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έλαβε πληθώρα καταγγελιών αναφορικά με ελέγχους σε πρόσωπα και εμπορεύματα τους οποίους διενήργησαν οι ισπανικές αρχές στα σύνορα με το Γιβραλτάρ· οι έλεγχοι αυτοί ήταν υπερβολικοί και προκάλεσαν μεγάλες καθυστερήσεις.

Η Επιτροπή καταχώρισε τις καταγγελίες αυτές με αριθμό πρωτοκόλλου CHAP(2013)02466. Η απόδειξη παραλαβής δημοσιεύθηκε αρχικά στην *Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης* C 246 της 27ης Αυγούστου 2013. Οι πιο πρόσφατες πληροφορίες σχετικά με τη συνέχεια που δόθηκε στην εν λόγω καταγγελία δημοσιεύθηκαν στην *Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης* C 223 της 27ης Ιουνίου 2018.

Έπειτα από εξέταση των καταγγελιών και επαφές με τις αρμόδιες αρχές και των δύο πλευρών, η Επιτροπή αποφάσισε να διοργανώσει τρεις τεχνικές επισκέψεις στο σημείο διέλευσης La Línea de la Concepción, στα σύνορα μεταξύ Ισπανίας και Γιβραλτάρ, στις 25 Σεπτεμβρίου 2013, στις 2 Ιουλίου 2014 και στις 27 Οκτωβρίου 2015. Ύστερα από κάθε επίσκεψη ακολούθησαν συστάσεις της Επιτροπής προς την Ισπανία και το Ηνωμένο Βασίλειο για βελτίωση της κατάστασης στα σύνορα, ιδίως με τη βελτιστοποίηση των υλικών υποδομών, τη βελτιστοποίηση της ανάλυσης χαρακτηριστικών βάσει κινδύνου για καλύτερη στόχευση των ελέγχων, τη θέσπιση πρόσθετων μέτρων για την αντιμετώπιση του λαθρεμπορίου τσιγάρων από το Γιβραλτάρ, και την προαγωγή της ανταλλαγής πληροφοριών και της συνεργασίας. Επίσης χορηγήθηκε χρηματοδότηση για την υλοποίηση των συνιστώμενων μέτρων, στο πλαίσιο του Ταμείου Εξωτερικών Συνόρων/Ταμείου Εσωτερικής Ασφάλειας.

Έκτοτε, η Επιτροπή συνέχισε να παρακολουθεί την κατάσταση στο σημείο συνοριακής διέλευσης La Línea de la Concepción και κατέληξε στο συμπέρασμα ότι τόσο η Ισπανία όσο και το Ηνωμένο Βασίλειο έχουν εφαρμόσει όλες τις συστάσεις που τους απευθύνθηκαν. Εξάλλου, δεν έχουν ληφθεί έκτοτε άλλες καταγγελίες για υπερβολικές καθυστερήσεις στα σύνορα Γιβραλτάρ-Ισπανίας, εκ του οποίου συνάγεται ότι μάλλον η κατάσταση έχει σταθεροποιηθεί.

Ως εκ τούτου, βάσει των παρατηρήσεων που διατυπώθηκαν κατά τις τεχνικές επισκέψεις, και των στοιχείων που προσκόμισαν αμφότερες οι αρχές μετά τις συστάσεις της Επιτροπής ύστερα από κάθε επίσκεψη, δεν προέκυψαν στοιχεία που να οδηγούν την Επιτροπή στο συμπέρασμα ότι οι ισπανικές αρχές διενήργησαν τους ελέγχους προσώπων και εμπορευμάτων στο σημείο διέλευσης La Línea de la Concepción κατά παράβαση των σχετικών διατάξεων της ενωσιακής νομοθεσίας.

Βάσει των ανωτέρω, οι υπηρεσίες της Επιτροπής κατέληξαν στο συμπέρασμα ότι η υπόθεση μπορεί να τεθεί στο αρχείο.

Εντούτοις, εάν κάποιος από τους καταγγέλλοντες στην παρούσα υπόθεση διαθέτουν νέα στοιχεία από τα οποία θα μπορούσε να αποδειχθεί παράβαση του δικαιού της Ευρωπαϊκής Ένωσης, καλούνται να τα διαβιβάσουν στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή εντός τεσσάρων εβδομάδων από τη δημοσίευση της παρούσας ανακοίνωσης. Μετά το πέρας της προθεσμίας αυτής, η Επιτροπή θα θέσει την υπόθεση στο αρχείο.

ISSN 1977-0901 (ηλεκτρονική έκδοση)
ISSN 1725-2415 (έντυπη έκδοση)

Υπηρεσία Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης
2985 Λουξεμβούργο
ΛΟΥΞΕΜΒΟΥΡΓΟ

EL